

НИВА

**ЦЕРКОВНО-СУСПІЛЬНИЙ
ЧАСОПИС**

ПАДОЛИСТ

1937

З М І С Т

Конфіскація	Стр. 369
<i>о. Й. Проць:</i>	
В справі парохіяльних хронік	370—373
<i>Роман Лиско:</i>	
Слава Пресв. Богородиці у наших бого- служеннях	374—380
<i>о. Володимир Кармазин:</i>	
Причини сектанства	380—383
<i>Микола Данилевич:</i>	
Кооперативні (уділові) сади на ерекціо- нальних ґрунтах	384—390
<i>о. Д-р Г. Костельник:</i>	
Релігійні фалші нових часів	390—397
З голосів преси	397—403
Нові книжки	403—404
Всячина	404—408

ДО ВПР. ОТЦІВ!

Просимо вплачувати передплату на „Ниву“ за IV. квартал. Чеки були долучені до Ч-а 9—10.

АДМІНІСТРАЦІЯ.

Просимо повідомляти про зміну адреси, — яка у нас ніщо не коштує, рівнож і зміну поштових урядів.

АДМІНІСТРАЦІЯ.

Вже появилася довго очікувана „ПЕДАГОГІКА“ о. кан. і проф. Юліяна Дзеровича, 247 сторін друку, формату великої вісімки, і в ціні зл. 7. — (сім) Адміністрація Академії розіслала. Хто з отців одержав зволить ласкаво виплатити належитість долученою до книжки складанкою.

Н И В А

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим додатком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 12 зл. річно
півріч. 6— зл., чвертьрічно 3— зл.
для Америка 2'50 доляри річно.

Адреса Редакції і Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чековеkonto: 151.092

Sygn. VI. I. Pr. 182/37.

WYCIĄG Z PROTOKOŁU WSPÓLNEGO POSIEDZENIA NIEJAWNEGO.

Sąd Okręgowy, Wydział VI. karny we Lwowie, w składzie: Przewodniczący Wiceprezes S. O. Ł. Malicki, Sędziowie S. O.: J. Niementowski i Dr. J. Locker, w sprawie konfiskaty Nr. 9 czasopisma p. t.: „Nywa“ z daty wrzesień 1937 r., do Sygn. VI I. Pr. 182/37, — na posiedzeniu niejawnym w dniu 13 września 1937 r. po wysłuchaniu zdania Prokuratora Sądu okręgowego we Lwowie

postanawia:

uznać za usprawiedliwioną dokonaną dnia 6 września 1937 r. przez Starostwo grodzkie we Lwowie konfiskatę czasopisma p. t.: „Nywa“ Nr. 9, z daty wrze-
sien 1937 r., zawierającego w artykule p. t.: „Czy psychika emeryta?“, znamiona
wyst. z art. 170 k. k. — zarządzić zniszczenie całego nakładu i wydać w myśl
§. 493 p. k. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowego.

Zarazem wydaje się odpowiedzialnemu redaktorowi tego czasopisma
nakaz, by orzeczenie niniejsze umieścił bezpłatnie w najbliższym numerze
i to na pierwszej stronie.

Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane
w §. 21 ust. druk. z dnia 17 grudnia 1862. Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863. t. j. za-
sądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 złotych.

Uzasadnienie.

Ogłoszenie drukiem wymienionych wyżej artykułów ma na celu szerzenie
nieprawdziwych wiadomości o położeniu duchowieństwa grec. kat. w Polsce,
mogących wywołać niepokój publiczny.

Według §§. 487, 489, 493 p. k. oraz §§. 36 i 37 ustawy prasowej jest
zatem powyższe postanowienie uzasadnione.

Przewodniczący :
Ł. Malicki wr.

Protokółant :
Stachurski wr.

L. S.

Za zgodność :
(підпис нечиткий).
kier. sekret

В справі парохіяльних хронік

В „Ниві“, як також в других наших журналах і часописах, поміщувано вже не раз поклики, щоб наші свідомі й інтелігентні громадяни записували на пам'ятку важніші, знані їм події з церковного, культурного і громадянського життя, щоб такими записками давали будучим поколінням добрий приклад і щоб такими записками про працю і заходи наших предків достарчували історикам жерел при писанню історії наших церковних, культурних та національних змагань і досягів в різних часах нашого історичного існування.

З вдовolenням треба ствердити, що останніми роками появилось у нас значне число таких записок — споминів. Особливо учасники світової війни і наших визвольних змагань дали нам вже поважні спомини про ці важні й переломові часи. Журнал „Літопис Червоної Калини“ пильно збирає всі історичні вістки до історії нашого останнього пориву. Та цього ще замало. Є в нас ще багато установ, що в народнім життю мали і мають велике значіння, їх історія буває дуже повчаюча, а про ці установи нема ніяких записок. Найбільше можуть про них сказати дещо старі, живучі ще громадяни.

Є в нас нпр. ще значне число старих церков, що в них цілі століття голошено Боже слово, що в них виховувалися під релігійно-моральним і національним оглядом цілі покоління наших предків, а якби хто нині хотів довідатися, коли і хто старався про будову сих церков, серед яких умовин їх будовано, то се був би даремний труд. Ті, що могли і повинні були записати се на пам'ятку, не подбали зробити се в свій час. Якже ж де навіть і були такі записки, то вони в часі світової війни затратилися або й на віки пропали. Знана річ, що серед світової заверюхи і серед наших визвольних змагань понищено протоколи, ба й цілі бібліотеки багатьох наших культурно-освітніх установ, не раз дуже заслужених. В часі світової війни понищено також багато важних писаних документів, між іншими до історії будови наших церков. В парохіях, що лежали довший час на бо-свій лінії, понищено всі парохіяльні акти, навіть метрики. Отже в таких парохіях нема вже писаних жерел, з яких можна би дещо про минуле тих парохій і церков довідатися. Але є ще старі люди, що ще дещо памятають з переказів своїх батьків, варт се від них записати хоч коротко і передати — переховати для будучности. В який легкий спосіб, без великого труду і кошту можна се зробити, хай послужить цей документ-записку, що її нижче подаю.

Цю записку знайшов я в часі цьогорічних шкільних фарій в маленькому сільци Городі коло Касова, де я

кілька тижнів був на відпочинку, вписану на останній картці євангелії тамошньої церкви. Записка говорить про будову городської церкви і подає кілька цікавих вісток про минуле цього сільця. Записка без підпису, але можна догадуватися, що вписав її тогочасний душпастир о. Яків Сінгалеви́ч. Записку подаю в незмінній формі й мові; змінюю тільки її етимологічний правопис на фонетичний.

Записка звучить:

„Новая церков во славу Вседержителя Бога Єдиного в Тройці, під покровом св. Архидіакона Стефана Первомученика в дочернім селі Городі, в внішній структурі завершена 1872 около св. ВМ Георгія. Гадка будувати новую церков повстала 1867 року за Вс. о. Андрея Стотанчика, тогочасного священика в Москалівці і Городі, коли спріяло обстоятельство, що з ліса камерального при доброті злісного Обста за мірну ціну добрий будівляний матеріал получить можна било, а коли упадающая старенька церков — після преданія перед 150 роками з Річки дарована — не могла молящихся помістити. Була бо не більше десять кроків довго́ти а з шість в кресті.

Будова нової церкви мала много противників; — не з злоби, но ддятого, що сили людські і засоби за малії здавалися. Всіх чисел домів в Городі було 64, а в том 8/9 бідних. Но Бог благословив! о. Андрей призбирав 300 зр. на будівничого і дня 4-го руского октобрія 1870 сділал контракт з майстром Гарасимом Коубчуком з Бабина за будовлю 400 зр. АВ.

Вже зимою 1869 звожено матеріал, при чім первими моторами бил Петро Савчук — також Дмитро Яремійчук старшої брата, в прочім вся громада. Вимовні слова о. Андрея заохочували, стягалися щедрії датки. Бог видимо вcпи́рал доброе наміреніє.

В октобрії 1871 о. Андрей опустил місце душпастира в Городі і Москалівці, а хотяй з должним посвященієм провадил діло вперед, не міг тішитись уконченим домом Божи́м.¹⁾

Наступил Отец Йосиф Тихович на час короткій, по чем о. Яков Сінгалеви́ч. С першою весною 1872 покрито Церков дахом, а дня 5-го цвітня 1872 було торжественное освященіє Храма Впр. о. Сильвестром Сіминовичом парохом і деканом Коссовським при сослуженію о. Даміяна Зварича старенького пароха з Соколівки († 1880) і о. Якова місцевого священика.

Всі приходили бідной, — но для хвали Божой розпламененой — громаді в поміч, но і поміч приходила от бідних!

¹⁾ о. Андрій Стотанчик був потім парохом в Устю Зеленім над Дністром і устецьким деканом. В Устю Зеленім побудував гарну муровану церкву. Помер 1904 р.

При посвященні Церкви собрано 26 зл; церковнії братя в Монастирську дарували кивот старий,¹⁾ потом образ процесіональний; внутренна краса церкви була дуже скудна: старий іконостас, намістніі образи, отповідніі величині старой церкви, тут нікіі.

Втогда о. Яков, яко деканальний місіонар в ділі заведенія тверезости, принимал должность говорити міссійніі проповіді в Яворові, Соколівці, Рожнові, Коссові старім, Коссові місті, Монастирським, Смоднім і пр. під тим условієм, щоби єму вольно було собирати датки на украшеніє церкви в Городі. Неотступними помощниками були Петро Савчук і Дмитро Яремійчук. Поволи поступала внутренна краса.

Розширено іконостас, намістніі образи і царські врата справлено пізніше, а що празника благословилися новіі вєщі. По більшій часті брали у купців в Львові і інших вєщі церковніі на виплат нпр. євангеліє, паук, ліхтарі мєсяжніі на престольніі, дзвінок в копулу і др.

До року 1871 отправлялася Служба Божа лиш 3 рази до року т. є. на Воскресеніє, Св. ВМ. Георгія і Арх. Стефана. Року 1872 введено отправу Літургії що третою неділі.

Щедрость і офіри не уставали. І так Дмитро Яремійчук справил два ліхтарі на кивот, Василина Яремійчук жена Стефана за 65 зл. дві фани; Параска Савчук жена Петра стихар і наплечник і обруси на престіл; жена священника Валєрія і діти: Ярослав, Володимір і Александер украсили присмами кивот і ліхтарі; Петро Савчук і Федор Савюк купили патрицію за 40 зр. а з подрібних датків перероблено старі фелони і справлено новий червоний; Марія Сінгалевич дарувала ручники до чаші; і пр...

Року 1876. введено первий раз товариство сестриць в Городі.

Року 1878. збудовано каплицю при дорозі коло помешканя лісничого.

Тогда заведено отправу сорокоустів.

В вічну памятку:

До року 1880 не було в Городі властителя ґрунту жида. В камеральній корчмі мешкали арендарі, но тіі при введенію тверезости ночью утікали, і мінялись що 2—3 місяці, а часто корчма порожня стояла. Діявол найшол своє орудіє! Непоправний п'яниця — не помни Господи гріха —

¹⁾ Нині є вже новий, окований срібною бляхою, а сей старий стоїть в пошанівку в хресті під стіною, від західної сторони церкви на підставці.

Василь Яремійчук син Юрія, спродав 10 квадратних сяжень свого ґрунту під корчму жидови — першому властителю а вїт Василь Гордій, без відомости ради громадської і со-сід позволив на будову корчми і в ночі с сином своїм Стефаном возил готову хату з Соколівки — за одну ніч стала хата готова, корчма збудована, пекло пустило корень, а як далеко і широко займе ґрунтов християнських — нехай колись тут буде вписано. Яка була ціна цінного за зраду своєї віри — не відомо“.

— — — — —

Під за престольним образом є надто на дошці великими буквами написана така записка:

Во славу

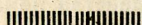
Вседержителя Бога созданий сей храм года 1868 під проводом о. Андрея Стотанчика, совершен і внутренно украшен під проводом о. Якова Сінгалеви́ча, при ревнім соді́йствію провізорів церк.: Дмитра Яремійчука й Петра Савчука, і всей громади Городської года 1876.

Петр Федусевич піктор.

Наслідники о. Якова Сінгалеви́ча в парохії не пішли за його покликом і до його записки не дописали нічого з того, що діялось пізніше в тому селі і церкві. А були без сумніву продовж більше як півстоліття від того часу важніші події, що їх належало було вписати, ось хочби ця, що городська церковця в часі світової війни осінню 1914. чудом вратувалася від вогню і руїни. Тоді саме австрійське військо сильно обстрілювало її з гармат з Соколівки, щоби відігнати російське військо, яке на цвинтарі коло Городської церкви вкопало було свої гармати. Гарматні австрійські стріли поцілили тоді церкву два рази: одна граната пробила стіну церкви, трісла в середині і сильно подіравила стіни й іконостас. Друга граната пробила дві стіни церкви і застрягла, не вибухнувши, аж в третій стіні в захристії. Там вона й досі, забезпечена, находиться. Ненарушений остав тільки гарний кивот.

А саме село Город і його мешканці сьогодні? Число домів в селі подвоїлось. Тепер є їх щось около 104. Жидів властителів ґрунту в селі є в четверо більше.

Релігійна ревність парохіян Города не дорівнює ревности тих їх предків, що будували церковцю. Особливо молодше покоління, затроєне всякими „ізмами“, мало навідує свою маленьку, але гарну церковцю. Національна свідомість в селі без сумніву багато більша, як 60 літ тому назад, за те матеріальна і моральна нужда не менша, якщо не більша.

о. Й. Проць.

Роман Лиско

Слава Пресв. Богородиці у наших богослуженнях

(Продовження)

3. Богородичні празники.

Покрова Пресв Богородиці.

(1. жовтня)

„Дал єси чоловіколюбче твою Матер помощь рабом твоїм...“ (Пол. Ризи) весело співає і гордиться цим наша Церква. І ми чули недавно про цілющу Її ризу і пояс, а чудотворні ікони примушують нас сказати Марії зі всякою вірою: „Ти, слика хочеш, можеш (Параклис). Після свого св. Успення обійняла Марія нове становище „заступниці християн непостидної“. Бо коли „к животу представилася мати живота“, перше Її слово до Спасителя була просьба: „єже ми дал во віки сохрани“ (канон Успення 8 п.). Тепер вже нам ясно, бо дехто не міг собі пояснити, чому мала б Марія статися по своїм Успенню такою всемогучою. Тепер вже нам ясно. Це Її молитва діє такі чуда. Марія знає добре, як „много может моленіє матерное ко умоленію Владики...“ і тому Вона не устає в молитвах. Її „в молитвах неусипающую... гроб і умерщвленіє не удержаста“. І тут своїм вірним відслонює знов наша Церква занавісу.

Але як різниться сьогоднішня сцена від попередніх! Перед нашими очима пересувались образки з життя Божої Матери, реконструовані літургічною піснею. Ми дотикались Її ризи і пояса і оглядали Її ікони. А сьогодні відчиняє нам церква душевні наші очі, очі нашої віри і каже: „Глядіть! „Діва днесь предстоїть во церкві і со лики святих невидимо за ни молятся Богу.... нас бо ради молят Богородица превічнаго Бога!¹⁾ (кондак Покрови)“.

Вона невидимо молиться Богу. Та про це „предстоїть“ і кожний з вірних про це переконаний. А що Її молитва перед нами закрита, то це нас зовсім не бентежить. Були такі, що були гідні побачити, а нам вистарчає віра...

Коли під опіку Богородиці віддав свій город Константин Великий, ніколи не розчарувався у своїх надіях. Бо

¹⁾ Покрова Пресв. Богородиці з „всеночним бдінем“ переноситься на неділю. Празник цей повстав в XII ст. Греки його не мають. В нашій Мінеї є він по інших Службах, які є в грецьких Мінеях. Греки не впровадили цього свята, бо тоді були в них замішання. Служба Її повстала в нас. Зрештою все (паремії, євангелія, апостол й т. д.) як в інш Богородичні празники. Попрасценства нема.

скільки разів небезпека переходила всю людську силу і за-
радність, тоді за її справою замінялась на славну перемогу
столиці християнського Сходу. Так було і тоді, як дивний
і невірний Сарацен загрозив Константинополеві. Велика
загальна тривога і мудрість побожного цісаря¹⁾ пригадала
всім, хто їх заступниця! На Влахернах не можна вже проти-
снутись крізь товпу. Цілий город „єдиними устами і єдиним
серцем“ заголосив благальну торжественну пісню.

Кінчилося всеночне.... Біля амвона стояв Христа ради
юродивий Андрій, а як різно він молився за спасення міста,
видно зі сліз, що рясно плили йому по обличчю. А біля
нього його вірний друг Епіфаній, ним навернений на праву
дорогу...²⁾.

Та нараз дивним блиском засвітились очі юродивого
святця. Він бачить величаву жінку, що в супроводі многих
святих і ангелів йде від царських врат, всі святі в білих
одежах, а всі ангели співають гимни³⁾.

— Чи бачиш Госпожу і Царицю світа? І питає він Епі-
фанія, коли вже Марія зближалась до амвона.

— Бачу, отче — відповідає той — і боюся!

І коли так дивились вони, Марія зближилася до амвона
піднесла в гору руки і ревно стала молитись, обливаючи
слізьми Пречисте Лице. Відтак підійшла до престолу і там
теж молилася за нарід. По скінченій молитві зняла зі себе
світле мов блискавка покривало (омофор), що мала на го-
лові і розпостерла над цілим народом. А „пречистий омо-
фор наче ієлектра просвіщаєм невещественні, но духовні
нетлінними, пречистими руками простираєм“ (Сідал.). Довго
гляділи на Богородицю „пребожественні руці молебно про-
стираючу і о град і людех молящуюся (стихир.), доки не
зникла їм з очей. І зараз зрозуміли, що це Божа Мати⁴⁾.
Вони зараз зриваються з місця, кличуть, показують, вибіга-
ють з храму „Прийдіте во святую Церков, тамо бо Богоро-
диця омофором покриваєт люди от всіх напастей вражіих“
(Стиховна). Ціле місто аж клекотить. Божа Мати, св. Андрій,
омофор, молитва — все те сотки разів повторене, якимсь
дивним духом пориває маси. Хрещений нарід просто роз-

¹⁾ Т. зн. Льва Мудрого ок 903 р.

²⁾ „Епіфанія іногда юношу суша на путь правий наставил еси,
ему же і прорекл еси архіерею бити і люди учити вся бо будущая, яко
пред очеси сущія виділ еси“ (Кан. Андр. Юрод. 6 п.)

³⁾ „С чини святих ангел і с собори пророк і апостол в славі ве-
лицій яко Мати Божія днесь в церков вшедши за християни молишися“...
(Канон 1 п.). „Духовними паряще крили святих собори тайно приидоша
тебі послужити Богородице, видяще тя на облаці легці слави, ко Спасу
Христу молящуюся“. (Кан. 5 п.)

⁴⁾ Видівше тя святий Андрій с Епіфанієм в церкві на воздусі за
християни Богу молящуюся небесная Царице, познаша яко Мати еси
вознесшагося на небо Христа Бога нашего, і припадше на землю ра-
достно поклоняхуся покрову твоему... (Акаф. Покр. Кондак 2).

пирає велика вдячність для Божої Матері. Вони бачуть, як від першого удару розפורшились недавно такі страшні вороги. І кожного уста отвираються з подивом.

„О велике заступлені! О! Чудне укрaшеніє всім вірним! — Ти, скоро поміщице! Ти спасеніє міра!... Ти...“ (стихири). Справді інакше не могло бути. І хіба не був би чоловіком той, що за цю молитву не відплатив би Богородиці спонтанною любов'ю.

Справді це була велика і знаменна подія в історії Церкви. Але автор піснєписець, що бажав змалювати цю хвилину в празничних піснях, жалується „многими отягчихся гріси, недоумію по достоянію написати твоего покрова Богородице похвали“ (Канон). Він подає покірно як причину, чому не має поетичного дару, — свою гріховність і просить „яко мати Божія украси твой празник чудеси“ (Канон 8 п.).

Скільки то храмів в честь Покрови Божої Матері на українських землях! „Дивний прорече Ісаія: і будет бо рече в послідня дні яві гора Господня і дом Господень верху гори увидіхом бо Владичице о тебе істинное сбитіє, гори бо і холми украсишася многоіменитими церквами твоїх празников“ (Стихир). А святоюрська гора тут „превише холмов“...

І кожного року в цей торжественний празник по її храмах справді чуда діються в душах тисячів, наче на просьбу нашого покірного піснєписця. Бо любив Пресв. Богородицю так, як і св. Андрій юродивий. Той, в якого „во ізступленії ума совершися духовная мудрость“, який „до небесе возхищен бил є неізречення глаголи слышав... і невидимая видів“, „от молнія істканюю ризою облекся“ (Стихири преп. Андрєєви), якому „сокровенная биша откровена і вся безплотная аки плотскія“... (канон 5 п. Преп. Андрєю). Той великий святий перед Богом був родом з України.¹⁾ Його й Епіфанія вчинила Пресв. Богородиця гідними так чудного видіння. Одначе того дня оспівує Церква ще й Солодкопівця

¹⁾ Разом з іншими невольниками опинився він в Царгороді. Купив його начальник війська Теогност, бо йому подобався красний з виду молодець. Він лишив його собі до послуги і казав його вчити. Скоро пізнав св. Андрій св. Письмо і кожну вільну хвилину перебував в церкві, а ночами йшов за місто до Влахернської Богородиці і там довгими годинами молився. Одного разу серед молитви рішився він на найстрогіший спосіб життя. Пильно роздумуючи над словами Апостола „ми глупі Христа ради, а ви розумні“ (Кор.), постановив статися таким ради Христа. В обдєртій одєжі ради Христа перебігав він вулиці міста, а всі його поштовхували, вїдтручували, висмівали. Його пан думав, що Андрій справді зійшов з розуму і увільнив його. А бідний слуга спав на гноїщі а милостинею, що її йому давали, ще ділився з убогими. А все терпів для покори. Зате много людей відтягав від злих доріг і намірів, бо „дурному хто подивується“. Окруження гадало, що „так плете“, а той, що до нього він говорив, пізнавав відразу слухність замітів св. Андрія і навертався. Умер около 940 р („Життя Святих“ Луцка).

Романа, що був під особливим покровом Богоматери. З вдячності за прегарні пісні зове його наша Церква „краснопѣснвая цѣвница, славѣй божественныхъ пѣсней, свирѣль церковная і сладкозвѣщанная гусли“ (стихир. пр. Ром.). І весь свій, так дивний талант завдячував він Богородиці¹⁾.

Та не одні лише ці мужі щасливі! І ми завдячуємо Богородиці, чи не все! Ми знаємо добре Її всемогучу молитву! В богослуженнях зовемо Її „золотою кадильницею“, бо немов запашний тіміям приємні Всевишньому Її просьби. А цей запах мира і східних пахоців тягнеться ще від Її гробу, коли то в Гетсиманії стояли навколо зачудовані Апостоли і не знали, що сталося. Це пахуче кадило пречистої молитви прочував ще Соломон, хоч не бракло йому ні мира, ні ладану. Та не знав ще ясно, хто це, тому питався: „Кто сія восходящая отъ пустинѣ, яко стебло дыма кадящее смиру і ливан отъ всѣхъ благовонѣй міроварца“²⁾. Вона виходить з нашої землі немов з духовної пустині, а Її молитви роблять для нас вже цю пустиню красним огородом райських пахоців. Ми знаємо добре Її невгаваючі мольби. Вона, мов воскова свічка, спалюється в благаннях перед престолом „Многомилостивого“. І цю „світлоприємную свіщу в молитві горящую видяще Влахернская церков, согласно хваленія с множествомъ людей воздающе глаголаше „откуда мнѣ сіе да приидетъ Мати Господа моего ко мнѣ“... (Акафіст). Богородична Церква наче дивується, звідкіля для неї така почесь, що сама Пречиста прийшла помолитись до Її святилища.

Ми знаємо добре, які всемогучі Її руки, піднесені до Христа Спасителя. Ми вже явно кажемо: „стоїши предъ лицемъ олтаря Господня воздвигши руцѣ твоѣ і молишися... ти же о Богомати воздѣвши руцѣ твоѣ на умоленіє всегда побѣждаеши враги христіанскія“. Сильніші ці руки, ніж Мойсея, що доки держав їх піднесеними, побіждав Ізраїль ворога, і ревніша ніж Ісуса Навина, що задержував сонце³⁾. А силу Її молитви знаємо від нашого земляка, великого Божого угодника Андрія. Тому з вдячністю звертаємося до Богородиці: „Кто ізглаголати можетъ твоего рождества тайн-

1) „Проповѣдникъ скорія твоея благодати явился Романъ пѣвецъ, егда отъ тебе в снѣ пріятъ свитокъ книжный і его похлону: тѣмъ бо умудренъ, начатъ разумно пѣти тебѣ, Святимъ же писати похвальная; і отъ сего розумѣвъ ты істинную бити Матеръ премудрости Божія“. (Акафіст Покрови кондак 6).

2) Пісня Пісень 3.

3) „Боговидецъ Мойсей в ополченіи иногда на Амалика, егда руцѣ воздвизаше, Ізраїль одолеваше, егдаже ниспущаше, тогда Амаликъ побѣждаше... ти же, о Богомати! воздѣвши руцѣ твоѣ на умоленіє всегда побѣждаеши враги христіанскія...“ (Акафіст кондак 5). „Слиши Господь Богъ Ісуса Навина молящася, і повелѣвающа солнцу стати, дондеже отмститъ врагомъ; слышитъ і твоя нынѣ Ісусъ Господь моленія, Ізбранная палата Духа Святаго, видяй ты красну яко луну предъ собою стоящу“. (Акафіст Ікос 4), Ісуса Навина 10, 13.

ство іли хто ісповість твоєю молитви силу, аще не би сама ти показала еси Андрею юродивому в церкві Влахернській чесний твой покров" (канон препод. Андрею). І тепер „от Андреева видінія покров твой увідівше Царице, Богородице, молимся тобі приліжно: покрій ни милостію твоєю" (тойже).

І сьогодні запрошуємо, Марію, щоби прийшла і до нашого храму за нас молитися: „Прийди нині в славі в церков твою Богородице с собори всіх святих, якоже іногда ты святий Андрей виді на воздусі світлі за христіяни молящюся і подаждь нам твою милость". Ми певні, що Вона вже молиться за нас, бо ми вже Її добре знаємо. Колись „неісписаная многими пророки, несвідома же бисть небесними служащими Богу ангели же всі свіми ты Богородицу". Не лиш церква на Влахернах така щаслива! Бо „і ми блаженні єсми предстательство ты імуще: день бо і ноц молишися о нас" (Іпакоу Усп.). А своєю молитвою осягає Вона дар „всіх христіян недуги ісціляти і от бід ізбавляти і гріхи отпушчати і от пліненія спасати і всякія нужди..." (канон п. 9).

* * *

Ми вже оглянули останню сцену Богородичної літургичної драми. Одначе занавіса не спадає. Замість неї розгорнувся над нами блискучий омофор, а шепіт молитов Предстательниці супроводить нас домів, кожного до свого заняття. Немов зачаровані мило проведеними хвилинами, пригадуємо собі кольорові, світляними ефектами украшені образки з життя Пречистої Діви. Якже красні були ці богородичні празничні картини!!

Зразу неначе рання зірниця звіщає Вона нам прихід „таїнственного дне" і ми разом з Ізраїлем стрічаємо Її радісним словом: „Кто сія проникающая аки утро..."¹⁾ (Непор. Зач.). Догадуємося, що небаром з Неї засяє „Солнце правди Христос Бог наш" (Різдво Марії) і ми з радістю глядимо, як щораз більше ясніє небо (Введення) і вкінці могутча огненна куля виточується ізза обрію (Благовіщення). Вже досягає нас Сонце першими своїми проміннями. І ми не знаємо, чи замикає перед ним наші, до півми привичні очі, чи насолоджуватись чарівною синявою раннього неба. Але скоро це Небо розпалюється вогнем полудневого Сонця, що своїм життєдайним теплом наповнило всю землю (Різдво Ісуса і Собор Пресв. Богор.). Ось Воно зайшло взеніт і стало там, як на молитву ізраїльського вождя²⁾.

Та хоч „незаходиме" Сонце стоїть і довкола обильно кидає своє „невечернє світло", тимчасом дотепер блакитна хрусталь починає темніти і ми нараз здивовано помічуємо

¹⁾ Пісня пісень 69.

²⁾ Ісуса Навина, 10 13.

дві хмарини¹⁾), що неждано висунулись ізза обрію (Стрітєння). Та хто сподівався!..? Вже немилосерний вітер чорною скатертю закрив Небо, а від громів і блискавок затряслася земля і повтірались гроби (Состраданіє). Тоді сталося в природі²⁾ таке, про що добре знають вчені астрономи. Само Сонце зайшло під землю, кидаючи чорну тінь на красний Місяць. І вже не можемо сказати: „Кто сия... добра яко луна?“, бо Вона „печальми оскуд'ваєт вида (сонішного) лишаєма“ (Єрусал. Утр.).

Чи день це, чи ніч, годі сказати. В кожному разі „во дни Солнце не ожжет тебе, ніже луна ношію“³⁾

Чомуж ця пільма, серед якої перестрах змішався зі сльозами, а чуда на небі з дивами на землі???

— Тому, щоби на землі показалося много синів світла, ворогів цієї пільми⁴⁾ і щоб вони разом зі Сонцем вийшли зпоза чорних хмар і заясніли Його „тихим світлом“⁵⁾.

Чомуж ця стихія громів, що серед їх гомону розпучливе ридання приглушують тріскаючі скали?? — Тому, щоби на землі показалося много синів мира, ворогів цієї сліпої стихії,⁶⁾ щоби спрагнено хотіли там, де „тишина єдина вірних“.

І минула ця дивна страшна ніч темряви і неспокою. Знов вийшло Сонце зпоза чорних хмар. Тоді від пустині подихнув приємний запашний легіт, який жадібно вдихають прив'язі душі (Успення), а скрізь повідчинялись чудесні джерела в чудесних городах⁷⁾, щоби лічити людську нужду. (Пол. Ризи і Пояса і Собор в Міясінах).

І коли на тлі зникаючих хмар заясніло знов своїм блеском незаходиме Сонце, розстелилась перед ним в цілій своїй красі семибарвна Веселка „...рясни златими одіяна і преукрашенна...“ (Покрова). Глядимо на Неї і здається із

¹⁾ „Тучі божественніа облак била еси Пренепорочная іскапающій спасєнія воду і землю оляденівшую грїхми ко плодоносїю преводящїа благочєстіа“ (Канон Пол. Риз.).

²⁾ Щоби аналогія була повна, мусимо назвати найбільшу тайну природою. Тут слїдує перехід від Стрітєння до Состраданія. Тому одначе, що Рїздвяний Круг ніколи безпосередно не переливається в Пасхальний, вони оба своїм духом не доповнюються, а радше контрастують. Це зазначилось теж в наглїм перескоку від неба і хмарини до затьми місяця, симптому страдальної Матері.

³⁾ Пс. 120.

⁴⁾ Т. зн. пільми невірства, поганства. Через аналогію і в поодиноких людей, коли атеїзм їх дійде до крайности, його абсурдність дуже часто спамятує і приводить до віри. (От Дїви возсіявий міру Христе Боже: сини світа тою показавий помилуй нас (Богор. відп.).)

⁵⁾ Вечірня: „Світє тихий...“ Літургія Прєждєосвященних: „Світ Христов просвіщай вся“.

⁶⁾ Т. зн. стихії прїстїастей. Хто вже опиниться на їх дні, то хїба Пречиста зможе його врятувати від загибелі.

⁷⁾ „Вертоград заклочєн сєстра моя, нєвіста, вертоград заклочєн, істочник запечатлін“ (Пісня пісєнь, 4 12).

віддалі століть чуємо просто до нас звернені слова Вседержителя: „Дугу мою полагаю... во знаменіє завіта вічного...¹⁾

І так, як Христос — це наше сонце правди, відколи зійшло і освітило землю, ніколи не заходить, так від тоді перед Ним стоїть Марія чудною веселкою, що примирює нас з Богом.

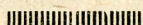
Але цей, для вірних чудовий знак мира, для ворогів Церкви є гаслом до боротьби. — „Кто сія“? — питаються, не можуть покорити Христових стягів. — „Кто сія!“ — здригаються при кожній своїй невдачі — „Кто сія... ужас яко вчинені!“²⁾.

Хто є ця, що мов полководець стоїть на чолі Христової армії! Вона в руці держить меч, що його — Христос приніс з неба на землю³⁾ і ширить переполох в рядах противника.

І так, коли з сильних рядів Христових ми радо глядимо на Її лагідно усмінене обличчя, то з ворожого табору можна бачити лише грізний неуступчивий погляд, що ворожить Їх задумам загибіль. А все це молитва робить. В ній сила проти ворогів і поміч для вірних. В ній багатство ласк і любови незатертий знак. А любов сильна, сильніша ніж смерть! Тому ми вже не питаємось зі старозавітним мудрцем: „Кто сія проницающая аки утро; добра, яко луна; избранныя, яко солнце; ужас, яко вчинені?“⁴⁾, а кажемо: „Нині же всі свіми тя Богородице!“

Драма Її лишається незакінченою. Бо перед Марією ще много завдань. Фільма Її святого життя щораз росте і чудотворним іконами опоясує всю нашу землю. Пісня Її безнастанних молитов перейшла в нескінчену симфонію. А з літургічної є тради непомітно сходить Марія між убогий наш нарід, збирає і насилає його сльози-перли і робить собі з них діядем... Нарід, полишений проводу своїх, колись побожних монархів, каже: — Сьогодні Ти нам Царицею!

(Продовження слідує).

о. Вол. Кармазин

Причини сектанства

Пізнати причини сектанства, яке від кількох років бушує між нашим народом по селах і містечках, скривлює душу наших людей та підгризає здорове коріння, яке за-

¹⁾ Битія, 9, 13.

²⁾ Пісня Пісень 6 9.

³⁾ „Я не прийшов принести мир, а меч...“ Мат. 10 34.

⁴⁾ Пісня Пісень 6 9.

пустила Католицька Церква між вірними, це справа немалої ваги. Бо пізнання причин тієї нездорової і шкідливої появи, як для Церкви так і нації, дозволить краще віднайти засоби боротьби з сектанством і дасть змогу зорієнтуватися у меті загального і настирливого наступу сектанства на нашу Церкву.

Історія вчить, що секти єреси тут і там завжди появлялися. Бачимо їх вже у жидівській релігії за часів Христа під назвою фарисеїв і садукеев, стрічаємося з ними в перших віках християнства, якими є аріяни, монофізити, монотелісти і другі. Причинами повстання єресей у тих віках можна назвати: гордість, яка ціхувала тодішній світ і даліше мода філософування, поширена у найширших кругах, а вкінці найважливіша причина — то нагальна переміна, перескок з поганського світа у світ протилежний — християнський. Тяжко було людині, що привикла пливати в релігійних справах, примінитися до стисло означених метафізичних правд і їх беззастережно собі присвоїти і піддатися навчаючому авторитетові Церкви. Появі сект у тих часах не можна тому дуже дивуватися.

Інша справа з новочасним сектанством. Тут треба шукати причин де інде. Бо близько двотисячний протяг часу дозволив Церкві скристалізувати науку об'явлення, за той час зуміла Церква і найтяжчі проблеми віри подати людському розумові в приступний спосіб, так що шукаючий правди легко її віднайде.

Властивий початок нинішнього сектанства датується від виступу Лютра. Він став батьком сект через проголошення тези, що кожному вільно свобідно толкувати св. Письмо. Та свобода в поясненню св. Письма стала основною, загальною причиною появи різних сект, на якій опираються до нині всі секти. Ця теза створила правдивий хаос в інтерпретації правд віри, постав лябіринт різних собі суперечних понять, з якого важко вийти на ясний шлях.

Мабуть Лютер і не передбачував тих фатальних наслідків для Христової науки, які витворилися згодом через проголошення ним повищої тези. Бо коли б був предвидів, що його теза стане вістрям в руках будучих поколінь, зверненим проти християнства, що його тезою будуть користуватися люди для знищення всякого християнства, не тільки католицького, то був би певно її не створив, якщо у своєму блудному переконанню мав на думці зріст християнства. Бо коли теза Лютра звернена була виключно проти навчаючого авторитету Церкви, проти догми про непомилність навчаючого уряду Церкви, то його наслідники послугуються нею в тій цілі, щоби не вияснювати християнські правди але щоби, створивши безліч різних понять, вирвати цілковито з душі віру.

Так отже теза Лютра стала оруддям в руках не християн, але ворогів християнства — безбожників.

Які є дальші причини сектанства, пізнаємо, коли приглянемося тим, що їх фабрикують і підпирають. До перших і головних протекторів треба зачислити масонів. Вони кермують усім сектанським рухом. Про їх роботу говорить книжка: „Przyczyny wrzenia światowego“ (вид. 1922). Говориться там про всі заходи масонів, як знищити Католическу Церкву. Їх ділом є французька революція, комунізм, а також світова війна, бо вони тримаються засади, що в каламутній воді легше ловити рибу.

Вершком їх протихристиянської акції є секти, які масони субвенціонують і підпирають їх видавництва. Що сектанство йде на розбиття, а не на скріплення християнської релігії — це ясне. І звідси не важко догадатися, де є джерело, з якого випливають щораз нові потоки сект.

У поширюванню сект мають масони своє обчислення, свою рацію. Витворивши безліч сект, які різняться в голошенню тих самих правд — думають, що християнин, слухаючи різних суперечних собі наук, дійде до висновку: коли всі ті секти, з яких кожна має себе за правдиву, різно про одну і ту саму правду вчать, що годі розібрати, де правда, то краще нікого не слухати, в ніщо не вірити.

Дійсно хитрий помисл.

Другим покровителем сектанства треба уважати комунізм, що у своїй ідеології є безбожний і йде на знищення Христової релігії, а який сектанства не то не переслідує, але підтримує.

Що секти стоять під впливом безбожного соціалізму, видно з цього, що соціалістичні кличі: свобода, рівність і братерство, які властиво взяті з християнської науки, інтерпретують в радикальному, соціалістичному, а не в християнському дусі.

І так: свободу розуміють як вольність від догм. „Ми не знаємо ніякого примусу віри“, пишуть баптисти.

Рівність у сектантів це заперечення священства й окремого священничого стану. „В наших громадян нема ніяких рангових різниць. Ми не знаємо ніякого духовного стану, різного від ляків. Всі члени баптистичної громади є рівноуправнені“. Як приманливим вигляд, що кожний, так мужчина, як і жінка, може дійти до всіх урядів!

Братерство — поняття само в собі шляхотне, зістало також скривлене. Уживається цього слова у відношенню до членів секти, які зовуть себе братами, зате всіх інших, неприналежних до сект, уважається ворогами, а священників називають чортами. Зовсім не так, як вчить Христос.

Вплив інтернаціоналізму на секти зраджує теж постава сект до національного питання. Сектанти не признають на-

ціональних ідеалів. Вони є інтернаціональні. Патріотизму в них нема. Навіть молитися за свій нарід не практикується, але уважається каригідним. Про те мав я нагоду особисто переконатися. Переглядаючи в школі молитовник сина одного сектанта, запримітив я при молитві за нарід дописку батька такого змісту: „молитва політична“. Цей факт недвозначно говорить, куди вони прямують і чия рука так дбайливо і по мистецьких ними кермує.

Це були б причини сектанства загальної натури. Крім них треба згадати ще про причини своєрідні — льокальні.

Згори належить ствердити, що при апостазіях до сект, релігійні мотиви грають як найменшу ролю. До сект відпадають переважно люди, які передше не зраджували великого релігійного заінтересовання і не були передовими християнами. Здебільша були то індіференти, а навіть вороги віри, тому і без скрупулів переходять вони до сект. Звідси і причини, які їх туди ніби женуть, не мусять і не є аж надто поважні.

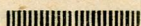
Звичайно бувають вони такого роду: матеріальна нужда з одного боку, а субвенції від сект з другого. Нїде правди діти — до сект приєднують таки грошовими запомогами. Фактів можна навести багато.

Дальше причинами сектанства бувають непорозуміння між священиком, яке не мусить бути аж дуже велике, хороблива манія вищости, треби, які побирає священик, слаба релігійна і національна свідомість, а часом і нетакт зі сторони священика.

Всі ті причини є тільки позірні, частинні, серпанком, яким тільки сектанти заслонюються. Бо бувають парохії, де нема тих причин, а мимо того секти творяться. Бувають парохії, де священик тактовний, ревний, що не можна йому нічого закинути, бувають краї як Німеччина, де не існує квестія требів і через них непорозуміння, а помимо того секти і там появляються.

Якаж з цього конклюдзія? Не інакша, як та, що причиною сект є: апріористичне вороже наставлення до Церкви, викликане ворогами релігії, які через секти змагають поступенно і незамітно до розкладу християнської суспільности і до цілковитої безбожності. З цієї причини сектанти є такі вперті у своїх переконаннях і з трудом навертаються.

Цей коротенький перегляд має на ціли вказати нам, душпастирям, в якому напрямі належить нам працювати у вихованню парохіян.

Микола Данилевич

Кооперативні (уділові) сади на ерекціональних ґрунтах

Реферат виголошений дня 17. VI. 1937. в Т-ві св. Андрея на конференції
ОО. Делегатів із поодиноких протопресвитератів Львівської дієцезії.

Заки приступлю до самої теми про садівництво на ерекціональних ґрунтах, мушу бодай коротко обговорити причини, що роблять цю тему актуальною. Після світової війни матеріяльне питання для українського духовенства стає щораз більше складне й незвідране. По упадку австрійської держави тратить українське духовенство свої привілеї. Нова влада не щадить тягарів нашим духовним в виді найріжнородніших податків і обмежує до мінімум платню. Коли до цього додамо деяку байдужність мас до релігії і нерентовну господарку на ерекціональних полях, знайдемо ті причини, що викликали матеріяльні недомагання нашого духовенства. Із цього приводу чується раз-у-раз голоси розпуки серед духовенства, що нема засобів до життя, можности платити великі і тяжкі державні податки, що тяжать на священниках й ерекціональним майні, та доводить те майно до ліквідації.

Важкий матеріяльний стан священників грізний не тільки для самого духовенства. Він рівно грізний для нашої Церкви й народу. Духовенство є провідним чинником в Церкві і його діяльність тісно вяжеться з життям народу. Коли цьому проводови бракує засобів до життя, то він не може дати стільки праці, скільки потребує добро Церкви й народу. Цей крик духовних о ратунок починає активізувати найбільш рухливі одиниці нашого духовенства, що шукають виходу із цього положення. В цім грізнім часі і Високопреосвящений Митрополит Кир Андрій накликає ціле духовенство до спільної акції.

Добре знаємо, що державна платня священників і їх доходи із церкви дуже низькі й несталі. Тому ерекціональне поле творить сьогодні майже виключне джерело доходів нашого духовенства. І саме про це головне джерело доходів хочу говорити. Мусимо ствердити факт, що ерекціональні мастки по парохіях являються як малі фільварочки у відношенню до маєткового стану нашого села, що в більшій частині є малоземельне. Рівночасно мусимо признати із жалем, що ці ерекціональні мастки в великій мірі не сповняють свого завдання. Вони через лихо зорганізовану господарку священників дуже часто стають прикладом для села, як неслід господарити, замість того, щоби стати носіями рільничої культури, придбати духовенству доходи, а селови заробіток.

Лихий стан господарки на ерекціях має також свої

причини, які до деякої міри можуть оправдати священиків. А іменно: в одній особі є дуже тяжко бути добрим священиком і добрим господарем. В нинішніх часах вимагається спеціалізація. Одно і друге звання вимагає повного віддання справі. Душпастирювання вимагає повного ідеологічного наставлення, господарство натомість стопроцентово-економічного. Ці два наставлення погодити із собою можуть тільки виїмкові люди, а загал духовенства мусить стати на одним, або другим становищі. Другою причиною, що відємно впливає на господарку на ерекціональних ґрунтах, це брак часу в духовних. Нинішній священик, якщо хоче належно виконати свої душпастирські обов'язки, мусить добре за-знайомитися з усіма життєвими і релігійними квестіями, котрі під теперішню пору стають щораз більше актуальні, щораз більше абсорбують багато часу. Також і те, що ерекція це не приватна власність священиків, відбивається некорисно на згаданій господарці. Але всі ті обставини дуже тісно зв'язуються із священичим станом, тому вони до певної міри й незмінні. Натомість таке, як брак господарського знання, можна заступити знанням інших людей, яких можна заангажувати при відповідній переорганізації господарки на ерекціональних ґрунтах.

Брак грошових засобів можна усунути при допомозі капіталу, до якого можна дійти при сильній співпраці цілого духовенства.

Переорганізування в деяких ділянках господарки на ерекціях із індивідуально веденої на збірну, більше рентавну, стало сьогодні кончею так духовенства, як цілого народу. Бо годі дивитися на те, як в час великого безробіття і браку варстатів праці серед нашої суспільности замітні земельні маєтки ерекцій не є належно використані, священики, в багатьох випадках, замороживши ті маєтки в своїх руках, прогрішуються не тільки проти свого духовного стану, але проти цілої нації. Бо нація як посередний власник всіх маєтків має право домагатися від них тих доходів, котрі їй до життя конче потрібні.

Одною із ділянок господарства, котру можна дуже добре зорганізувати як збірну господарку на ерекціональних маєтках, що їй дасть по кільканацятьох літах духовенству поважний дохід і збільшить у великій мірі варстати праці, — це садівництво. Ця вітка господарства має перед собою велику будучність. Всі культурні народи стараються сьогодні піднести народне здоров'я. Тому що овочі містять в собі всі ті речовини, що є незвичайно потрібні для розвитку людського організму, тому на всіх ринках цілого світу є великий попит за овочами. Як багато овочів консумують культурні народи, бачимо із цього, що у Франції на одного мешканця припадає річно 113 кг. овочів, в Німеччині 78 кг.,

в Америці 90 кг. В Польщі споживча скількість овочів є дуже мала, бо на одну людину припадає ледви 20 кг. овочів річно. Причина малої комсумції овочів є та, що в Польщі загалом є дуже мала скількість добрих овочів, котрі можна би довше переховувати. Тому Польща спроваджує багато овочів з заграниці (річно за 15—20 мільонів), що підбиває дуже високо їхню ціну. На весну один кілограм добрих овочів (яблук) коштує більше, як 1 кг. помаранч і тому зрозуміло, що овочі в Польщі це артикул цілком недоступний й для ширших кругів суспільности. Що правда, всіх спроважених овочів не можна у нас виплекати як напр. помаранч, цитрин, бананів, але коли б були в нас подостатком власні овочі, тоді держава обменшила би привіз чужих, що й лежить у нашому інтересі. Коли поширимо на наших землях масове садження промислових сортів та зуміємо виплекати добірний овоч, тоді знайдемо на нього збут на нашій власній ринку, як також на чужих ринках, передовсім північних держав, що з з ними має Польща торговельні звязки. Із цього видно, що закладання садів у нас є конечно, але садівництво мусить стати на високім ступні садівничої культури. Мушу ще звернути увагу, що садівництво в Польщі переходить в другий етап розвою із масово поширеного аматорства на промислове. Тому із закладанням таких промислових садів треба нам спішитися, щоб не остатися під цим оглядом позаду.

Пристаючи до властивої теми про садову господарку на ерекціональних ґрунтах, кидаю клич: До п'ятих літ маємо у Львівській дієцезії 1600 моргів ерекціональних садів! У першій хвилі серед нинішніх тяжких матеріяльних відносин нашого духовенства видається це нездійснимим. Коли обчислимо кошти закупу щеп на такі простори, то на перший погляд видається цей клич нереальним. Бо дійсно булб дуже тяжко нашому духовенству в нинішній матеріяльній скруті видати чверть мільона золотих на самі щепи, щоби обсадити 1600 морговий простір. Тому потреба знайти такий вихід, щоби можна при мінімальних видатках дійти до цілі. Правильною розвязкою цієї справи вважаю заложення великої шкілки під провідом кваліфікованого фахівця. Заложення такої шкілки є не тільки тим важне, що обмежити видаток на дерева о яких 75%, але й тому, що приступаючи до такої великої будови, як промислове садівництво на ерекціональних добрах, треба сильного фундаменту, що ним є якраз добре поведена шкілка. Шкілкарство в Польщі стоїть дотепер на дуже низькому рівні. Щепи, куповані навіть у великих промислових шкілках, дуже часто не є і з тих сортів, що їх садівник замовляє і це спричинило в дуже багатьох випадках, що новозаложені сади не відповідають своїй цілі, а власники поносять

дуже поважні страти. Щобільше, показується, що і державні шкілки не є краще ведені. Дуже часто спроваджені із згаданих шкілок деревця є заражені корінним раком. Про це була згадка в часописі „Практичне садівництво“ ч. 11—12, 1934 р. І з цього ясно бачимо, що розводячи садову господарку на більшу скалю, треба починати від власної шкілки, веденої добрим фахівцем, яка дасть гарні і здорові деревця, та фахово і доцільно підібрані сорти, що знайдуть примінення в торгівлі.

Заложення такої шкілки вимагає відповідної площі і капіталу. Потрібну 30 моргову площу під шкілку можнаб винаймати на 5 літ у якогось землевласника, або в одного з О. О. Парохів. Винаєм такої площі потягне за собою деякі видатки, однак не такі великі в порівнянні до зисків. Думаю, що при теперішніх цінах за винаєм поля можна було б її дістати за 2000 — 2500 зл. річно.

Квествію потрібного капіталу на основання такої шкілки, обрібки та удержання фахівця можна розв'язати таким способом, що всі ОО. Парохи складають 1 зл. місячно на сю ціль, через 5 літ, потрібних до виховання деревець. В такий спосіб повстав би капітал в сумі 9600 зл. річно. З цього капіталу можна легко удержати фахівця, який буде працювати за яких 120 зл. в місяць, з тим, що за вміле зорганізування садів дістане підвишку винагороди і сталу посаду при садах. Удержання фахового садівника винесе 1440 зл. річно. Робітник, потрібний до пересаджування, чищення, щеплення, викопування і пакування до транспорту деревець, може річно коштувати 1500 зл. Отже річний видаток при шкілці й удержання фахівця винесе річно около 3000 зл. Колиб мої обчислення показалися дуже низькими і коли б кожда позиція вже при найвищій платності вимагала трикратного збільшення гроша, то й тоді деревця, потрібні на засадження 1600 моргового простору, будуть коштувати тільки 25% того капіталу, якого булоб потрібно при закупні деревець у чужих шкілках. В такім випадку зібраний капітал у ОО. Парохів із однозолотових місячних датків через 5 літ вповні вистарчить на покриття видатків коло шкілки.

Тепер насувається дуже важне питання. Як зорганізувати сади, щоби вони відповідали всім вимогам садівничої культури, мали всі дані, яких вимагає промислове садівництво та щоби всі ОО. Парохи мали рівний дохід із садів?

Всі знаємо, що не в кожній парохії, з огляду на її положення, можна заложити сад, а коли при деяких парохіях є сади, то часто дуже мізерно вони виглядають. Причина в тім, що мало священиків фахово визнається на правильному плеканню саду і не мають часу. Тому й такі мінімальні доходи із цієї вітки господарства. Нефаховість ве-

дення садів спричиняє рівнож дуже скору смертність садів. Годі сподіватися змін на краще в індивідуальних господарствах нашого духовенства і тому треба піти на великі збірні ерекціональні сади, найменше на 40 моргових площ, в яких можна би вести раціональну добре зорганізовану господарку.

Для цього слід було б підняти найменше 40 моргової площі в різних околицях нашого краю, які надавалися би до промислового садівництва. При добрій волі та взаємному порозумінню ОО. Парохів, за дозволом Ординаріату, не булоб важко дійти до таких площ. Пересічно 20 парохій моглоб мати свій збірний сад в однім місці. — До таких 40 моргових площ, придатних до промислового садівництва, можна дійти двома способами: 1) кожда парохія продає 2 морги поля, 20 парохій куплять за гроші із проданого поля по 2 морги в одній парцелі. В цей спосіб 20 парохій мало би спільну 40 моргову площу, пригожу під промисловий сад; 2) підшукати по ерекціях 40 моргові площі, які надавалисяб на промисловий сад. Таку 40 моргову площу винаймає 20 ОО. Парохів у о. Пароха-ужитковця цеї 40 моргової площі за згодою Ординаріату на 70 літ. За винаєм цеї площі платять піднаймаючі О.О. Парохи щороку чинш. Висоту того чиншу треба усталювати що 5 літ, після льокальних цін за винаєм поля, яка є в даному селі, де знаходиться та площа. Чинш усталювати найпрактичніше в збіжжу, бо тоді не ризикує о. Парох, що винаймає, ані О.О. Парохи піднаймаючі. Піднаймаючі О.О. Парохи не носять при такій комбінації ніяких спеціальних тягарів. Вони піднаймають у себе по 2 морги поля і тим чиншом платять за поле на збірній площі.

Можливо, що тяжко буде підшукати на наших ерекціях 40 площ по 40 моргів, котрі надавалисяб під промислові сади. В такому разі треба буде взяти під увагу дещо менші площі з тим, що парохія, в котрій така площа буде знаходитися, переведе за дозволом Ординаріату виміну ерекціональних піль і доповнить сей кільканадцятьморговий комплекс заміненім полем до 40 моргів. В такий спосіб моглиб повстати більші комплекси поля під раціонально ведену садову господарку.

Що промовляє за такими збірними, чи радше кооперативними садами? Коли при індивідуально веденій господарці не може мати кожда парохія саду, чи з огляду на своє положення, чи брак відповідної площі, то при кооперативній кожна має свій сад і рівний дохід із нього. В великім саді можна вдержати фахового чоловіка, що буде вміло вести господарку, через що високо поставить культуру саду і збільшить в великій мірі доходи в порівнянні до індивідуальної садівничої господарки. Великі сади можна лекше

заосмотрити садівничим приладдям, без якого неможливо ви-плекати добрий сад і безіоганний овоч. У великих садах господарка більше рентується хочби тому, що найдрібніші відпадки, коли їх є багато, можна відставляти до фабрик перерібки овочів. Маючи більші сади в догідних місцях, можна зогранізувати легко транспорт овочів, коли натомиць у малих садах, далеко віддалених від залізниці, транспорт дуже утруднений. Дуже важною річю є також се, що ті великі площі, засаджені овочевими деревами не підлягалиб під парцеляційний закон. В такий спосіб зорганізована садова господарка дала би можливість раціонально загосподарити хоч 4% всіх ерекціональних дібр.

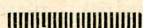
Така кооперативна священича господарка стала би взором для нашого рільництва, що при згоді і спільнім зусиллю можна і в нас піднести високо рільничу культуру, а тимсамим збільшити добробут серед нашого народу.

Звідки взяти гроші на видатки, злучені з плеканням саду, заки він видасть овочі? — Заки дерева зачнуть виплачуватися овочами, мусить земля бути під ними використана, щоб доходами з неї покрити всі видатки, які будуть при плеканню саду. Тому слід засадити половину площі овочевими корчами (агрест, порічки, малини), що їх будеться плекати в шкілці. По трьох або чотирьох літах можна мати вже гарний дохід із тих овочевих корчів. При великій кількості цих овочів можна вже думати про невелике підприємство для їхньої перерібки, що зчасом, в міру розвитку овочевих дерев, може перемінитися у фабрику овочевих виробів. На другій частині садової площі можнаб управляти окіпні рослини. Ці рослини враз із докупленим іншим кормом дадуть можливість вдержати худобу для гноєння саду. Це далоб догідну можливість повстання псказових стаєн для плекання худоби. З цих стаєн моглиб священики дістати на хов телята і в такий спосіб поправити хоч частинно свою молочну господарку. — Щоб це перевести, треба увійти в порозуміння з Товариством „Сільський Господар“ та „Маслосоюзом“, щоб виєднати відповідний капітал на закупно доброї худоби. Колиб удалося заложити такі стайні, для плекання худоби, тоді в цей спосіб можнаб повести через кілька літ, заки не розростеться сад, подвійну господарку: овочеву й молочну. Вкінці колиб показалося, що добуття стаєнного навозу є получене із великими труднощами, треба засадити цілі площі овочевими корчами, а деякі, дуже урожайні, моглиб послужити під плекання огородини. В такий спосіб могло б повстати підприємство сушення городовини, чи для витвору консерв. В цьому другому випадку штучні і зелені навози мусілиб заступити в цілости стаєнний навіз.

Заряд такими кооперативними ерекціональними садами

лежав би виключно в руках священників уділовців, чи їх наслідників, які кожного року вибиралиб між собою управу і та управа рішала би про господарку в садах. Чистий дохід із всіх садів разом був би рівно розділений між усіх уділовців. Тут треба зазначити, що всім ОО. Парохам уділовцям, яко піонірам тих кооперативних садів, мусять бути звернені всі вклади, що їх будуть робити при zaloженню тих садів. Вклади ті будуть звернені тоді, коли сади зачнуть вже добре родити. Щоби священники-основники не понесли страт, треба буде уділи високо опроцентувати, а відібрати їх будуть могли самі ОО. Парохи, або їхні родини. Рівнож мушу зазначити, що члени родини ОО. основників будуть мати першенство, якщо схотять старатися о посади в садовій господарці, роз. маючи відповідну фахову підготовку.

При так zorganizованім промисловім садівництві наше духовенство за кільканадцять літ дістало би дуже поважні доходи. Маючи в своїх руках до диспозиції величезну скількість добірних овочів, воно сталаб диктувати ціни на нашім овочевім ринку, а вслід за тим узалежнилоб від себе на нашій території цілу торгівлю овочами. В такий спосіб раціональне загосподарювання малої частини ерекціонального майна причинилосяб до розвязки складного матеріяльного питання нашого духовенства. Священники, маючи певне джерело доходів, не мусілиб надто звертати уваги на епітрахильні доходи, а се злагіднило би в деяких парохіях відносини між парохом і парохіянами, що мало би добрий вплив на суспільно-релігійне життя нашого села. Воно теж збільшило би капітал нації, дало би нові варстати праці для цілого ряду людей, і в такий спосіб у неمالій мірі зменшилося б безробіття серед українського громадянства.

о. Д-р Г. Костельник

Релігійні фалші нових часів

(Продовження)

Потреба ділання на етичному полі наглить на нас, щоб ми створили собі етику; а етика, ця „практична релігія“, наглить на нас, щоб ми створили собі релігію, себто теоретичний бік релігії. Отже мотори життя не дозволюють нам відсувати від себе релігію *κατ'εξοχήν*, що ніби „мене це нічого не обходить“, але змушують нас зайняти становище в цій найважливішій життєвій справі.

І так релігія нерозривно тягне за собою етику, а етика релігію.

Кожна людина, тому що має розум, мусить поставити собі питання: Що цей світ? Відки? Яке моє зобов'язання супроти вічності? Яка ціль мого життя?

А коли вже раз хтось поставив собі ті квестії, то всяка відповідь на них, як це ми вже бачили, буде його релігійною вірою.

Я довгі роки думав собі, що атеїзм слід би назвати „негативною релігією“, тому що атеїстична віра ґрунтується на неґації Бога та людських обов'язків супроти Бога. Мені здавалося, що атеїзм так відноситься до релігії, як чорна краска до білої під фізикальним поглядом (біла краска це змішання всіх красок, а чорна — це брак світла взагалі). Мені було ясно, що атеїсти мають „віру“ в релігійному значінні; але я собі думав, що вони не мають „релігії“: що ніби їх віра не накладає на них ніяких обов'язків. Та вкінці я переконався, що це не була би властива назва. Атеїстична віра не є пустою неґацією і не є позбавлена всякої релігійності. Вона так відноситься до віри в Бога, як чорна краска до білої під психологічним поглядом (чорна краска також є краскою, тільки протилежною в скалі красок). Що властиво творить релігію під психологічним поглядом?

Щонебудь робимо свідомо й добровільно, то переживання нашої душі мусять „текти“ в напрямі нашої провідної ідеї. В житті такі провідні ідеї бувають підрядні, дрібні, що не обіймають цілої нашої душі, як нпр. коли щось купуємо, оремо, сіємо, шиємо. Але як наше „я“ є вогнищем, у котрому сходяться всі сили нашої душі, подібно й усі наші переживання на основі психологічного закону шукають свого вогнища, в котрому сходились би всі наші життєві досвіди, всі наші думки про світ та про нас самих і всі наші почуття.

І кожда людина мусить стягнути всі свої переживання в таке психологічне вогнище, бо без того внутрішнє життя людини було би цілком розбите: людина жила би без усякої життєвої орієнтації — значить: без розуму.

В тому психологічному вогнищі мусять прийти до виразу абсолютні вартости життя-буття — хоч вони зі суб'єктивного становища можуть бути найрізніше оформлені. Людина може собі уявляти, що нема ніяких абсолютних вартостей у житті-бутті, тільки самі релятивні; алеж ця відповідь буде для неї абсолютною вартістю, себто її найвищою, остаточною життєвою орієнтацією.

Отже можемо сказати, що з психологічного становища релігію творять суб'єктивно абсолютні вартости життя-буття. Вони мусять підпорядкувати собі ціле життя людини, і скільки разів людина буде щось ділати під проводом тих абсолютних своїх вартостей життя-

буття, то ціла її душа буде „текти“ руслом вічності в напрямі до найвищого свого призначення — очевидно в тому оформленні, яке та душа надасть вічності і своєму найвищому призначенню.

Від Бога душа може „втекти“, але від вічності, від свого обчислення з вічністю, від визначення собі своєї найвищої ціли життя душа ніяк не може „втекти“. І саме те обчислення з вічністю є джерелом для всіх суб'єктивно-абсолютних вартостей людини, значить: джерелом її релігії.

Як є різні теїстичні релігії, так само є різні й атеїстичні релігії — висші й низші. Але навіть атеїст найнижшої категорії, що ціль свого життя бачить у насичуванні своєї змисловості (наче звірина), має свою релігію: він боготворить свої змислові присмисленості і цілий світ приносить у жертву тому своєму марному молохові. Це його найвищий закон життя — а власне це релігія.

Так показується, що новочасна наука зовсім не захитала старої правди про те, що „*homo est animal religiosum*“. Безрелігійної людини, що при розумі, нема й не може бути. Безрелігійні тільки звірята — бо така їх природа.

Шлях життя звірини визначений інстинктом, себто самою природою. Звірята не мають розуму та свобідної волі (у звичайному значінні тих слів), не можуть звестися понад змисловий світ, не творять собі світогляду, не доходять до поняття вічності, причини світа, своєї залежності від тої причини.

Людина це мікрокосмос у давньому значінні цього слова. Атеїсти мають що вибирати в цьому мікрокосмосі для свого обожування. Одні з них боготворять людський розум, інші людське „я“, інші своє власне „я“, інші „іманентне божество“ в людській свідомості, інші людську науку, державу, суспільність... Комуністи боготворять людську безкласову збірноту (громаду, зложену з „рівних одиниць“); модерні націоналісти боготворять свій власний нарід.

Божество вже по своїй сутності безконечне; а це з психологічного становища значить, що людина має перед собою безконечні ступні, по котрих їй треба зближатися до Бога. Та сама психологічна реляція лишається такою в атеїстичній релігії, бо це з психологією релігії таке нерозривно зв'язане, як нпр. з арифметикою ∞ (безконечне: кождий арифметичний ряд чисел у своїм продовженні веде до безконечного).

Щонебудь атеїсти боготворять, то воно ще не є здійснене, але щойно тільки зачатє. Божество атеїстів це завсіди тільки ідея — ідеал, який щойно треба людям здійснити: нема на світі такої ідеальної безкласової громади, яка є ідеальним божищем комуністів; нема такого го-

тового стану народу, який є ідеальним божисцем модерних націоналістів — це все щойно треба би зробити. То колиж ці ідеали будуть здійснені? Між даною дійсністю й тими ідеалами безконечні ступні! Значить: ті ідеали ніколи не будуть здійснені. А такий стан правди має величезні консеквенції для оцінення теїстичної та атеїстичної релігії.

Теїсти почитають Бога.

Атеїсти щойно творять божество.

Теїстична релігія це релігія богопочитання.

Атеїстична релігія це релігія боготворення.

Ось це найглибше й найправдивіше схоплення ріжниць між „атеїзмом“ і „релігією“, себто між атеїстичною й теїстичною релігією. А в цьому навітленні всі обвинувачення релігії, що їх атеїсти зібрали й видумали в нових віках, показуються наче дитиняча забавка супроти трагедії й руїни, що їх атеїзм несе зі собою. Кожда релігія має свого Бога й свого чорта, своє небо й своє пекло. І атеїстична релігія має ті контрастові релігійні елементи, хоч вона їх інакше називає. Вонаж має свій ідеал і його контраст, своє добро і своє зло.

Та коли релігії богопочитання кладуть свого Бога й свого чорта, своє небо й своє пекло на другий світ, то релігії боготворення все це стягають на цей світ. І саме в цьому жахливе прокляття, яке вони тягнуть за собою.

На землі ідеали є тільки ідеалами — безконечні ступні завсіди ділять нас від них. Колиж релігії боготворення хочуть здійснити свої ідеали, то вони на землі в даних людських відносинах бачуть тільки „пекло“, а в даних людських типах тільки „чортів“. Отже для них усе на землі тільки знищення варта. Бухарин (один з чільних большевиків) каже, що треба створити „нову землю, нових людей і нові обичаї“. ¹⁾ І коли запеклі атеїсти силоміць хочуть здійснити на землі своє „небо“ та витворити своїх „ангелів“, то мусять майже все на землі знищити — стягають пекло на землю. Большевики так відносяться до „контрреволюціонерів“, як християнин до чортів (якщо б міг, то всім їм відтяв би голови за одним махом — і ще мав би за це святу заслугу перед Богом).

В імя атеїстичних уросених ідеалів цілий світ варта знищення! Бактерії, зїдаючи живий організм, засуджують його на смерть, а не здають собі справи з того, що вони також самі себе засуджують на смерть, бо коли організм згине, то вони також мусять гинути. Подібно поступають і атеїсти, як „спасителі“ людства. Очевидно, атеїсти не бактерії, а люди, що мають розум і не дускають аж до смерти людського громадського організму, котрий розїдають, всетаки

¹⁾ Prof. Dr. Iljin, тамже.

похід атеїстичної релігії крізь світ це похід смерти й руїни.

Годіж безкарно божі атрибути стосувати до людей, підтягати людей під міру божества. Під такою мірою все земське буде тільки знищення варта. Неба атеїсти певно ніколи не стягнуть на землю, ніколи не витворять „земського раю“, бо для осягнення такої цілі треба би змінити всі закони природи (перш усього скасувати смерть...). Але пекло, земське пекло — це завжди буде умовина і дійсний стан атеїстичної релігії на її шляху до вимріяного „земського неба“.

Треба пожертвувати теперішнє людське покоління, його щастя й життя для щастя, для „земського раю“ майбутніх поколінь. Ось це вічна потіха й вимога атеїстичної релігії, яка щойно має витворити своє божество.

Це не випадок, що це атеїстичне релігійне правило щодо своєї логічної будови згідне з Христовим правилом: „хто хоче свою душу спасти, погубить її“, бо це така логіка релігії взагалі. Але Христос стосує це правило згідно з життєвою правдою й справедливістю: кожда людина має добровільно стосувати це правило сама до себе; земське життя з природи має кінчитися смертю, а Христос обіцює посмертне життя.

А атеїсти, як „спасителі“ людства, стосують це правило до цілої людської збірноти проти її волі, отже насильно; обіцюють „земський рай“, який ніколи не буде здійснений, а здійснюватись буде тільки вічне, безглузде жертвування живого людського покоління. Фалшива релігія, тому фалшиві і її плоди. Омана родить оману.

* * *

Коли ми звичайно називаємо атеїзм „невірою“ чи „безрелігійністю“, то в тому лиш стільки правди, як коли магометани називають нас „невірними“ — „невіруючими“. Справжнє наукове пояснення і нововитворена ситуація у світі силують нас зірвати з тим вульгарним способом характеризування атеїзму та називати його тим, чим він дійсно є: атеїстичною релігією, релігією боготворення.

Ніщо більше для релігії не є таке шкідливе, як вилучення атеїзму з категорії релігії. Це криве дзеркало для релігії і атеїзму, яке їх деформує — релігію на гірше, бо вона ближче до того дзеркала, а атеїзм на ліпше, бо він далше від того дзеркала.

Якщо атеїзм не є релігією, а нині повний світ атеїстів, то з того слідує, що ніби людина може бути безрелігійна. Ось це перший фалш, який слідує з вилучення атеїзму з категорії релігії. Але що ж така „безрелігійна“ людина прийняла замість релігії? Сама негачія, сама льо-

гічно-психольогічна пуста не могла заступити релігії. Всі атеїсти, як один, чваняться, що ніби вони прийняли науку, замість релігії. А з того слідує другий фалш, що ніби атеїзм є наукою.

З цього фалшу родяться всякі дальші фалшування релігії та атеїзму. Атеїсти, несвідомі того, що їх атеїзм також є релігією, уроюють собі, що ніби вони глядять на релігію зі становища науки, отже ніби вповні критично та об'єктивно. А в дійсности вони глядять на всі теїстичні релігії зі становища своєї атеїстичної релігії, і всі їх маловаження та характеризування теїстичної релігії мають тільки таку об'єктивну вартість, як коли нпр. магометанин чи жид „критикує“ християнську віру. Ніщо так не засліплює, як своя релігія.

Я тут цілком не перебільшую справи й не говорю метафорично. Все, що в нових часах філософи (Spinoza, Hume, Kant, Schopenhauer, Nietzsche...) та учені і недовчені написали проти релігії, об'єктивно треба вважати за мудрування одної релігії проти другої релігії, а не за слово науки. Таким способом усе прояснюється за одним махом.

Пани — „безрелігійні“, а в деяких державах правительства виразно дають про себе знати, що вони „безрелігійні“. В широких масах це має нівелюючий вплив для релігії вже з тої причини, що простолюддя відчуває свою духову низкість перед „панами“. Але цей вплив тим небезпечніший, що атеїзм курсує по світі з маскою науки. „Пани все знають; вони вчені, вони переконалися, що нема ніякого Бога, що людям не треба ніякої релігії — тільки темний нарід має релігію, бо дурний...“ Такий комплекс думок для простолюддя, оскільки воно зриває з релігією, звичайний, бо простолюддя не чувається на силах у своєму імені зривати з релігією, а складає це на авторитет „панів-учених“, що ніби „все“ знають.

Рішуче ліпше буде простолюддю це пояснити й призвичаїти його до того, що атеїзм також є релігією, що ні одна людина не може втекти від релігії. Тоді нарід при своєму здоровому розумі скоро зорієнтується, котра релігія ліпша — теїстична чи атеїстична?

Згідно з тим, що ми сказали, рубрика „безконфесійний“, прийнята в модерних державах на означення атеїстичної релігії, повинна бути заступлена рубрикою: „атеїстичної релігії“.

Рубрика „безконфесійний“ оснований на вилученні атеїзму з категорії релігії і є виразом державної апробати тої, з ґрунту речі фалшивої, концепції.

* * *

До вчислених і пояснених фалшів, якими новочасний атеїзм оточив теїстичну релігію, щоб її здискредитувати, понизити й знівелювати, слід ще навести й слідуєчі два:

що ніби релігія ґрунтується на чутті та що ніби наука має заступити релігію.

Якщо релігія ґрунтується на чутті (як це твердили Hume, Kant і ін.), то вона щось іраціональне; а відсі дуже легкий перехід до дальших консеквенцій, які цілком здискредитують релігію: що ніби релігія це щось суб'єктивне, ілюзоричне...

S. Freud так і воює тим, що ніби релігія є тільки ілюзією — „але наша наука“, чваниться він, „не є ілюзією“. Свою атеїстичну релігію автор зачислив собі до науки — і тріумфує. Але тим можна воювати проти релігії тільки доти, доки атеїзм вилучається з категорії релігії і накривається його маскою науки. А атеїзм, атеїстична релігія на чому ґрунтується? А його яка наука заступить?... Ось вмиль виходить шило з мішка, як тільки зачислимо атеїзм там, де його місце — до релігії. Немає що багато говорити на цю тему. Всяка релігія є завершенням цілого внутрішнього життя людини, отже вона ґрунтується і на розумі і на чутті.

Кожда релігія має свою філософію, свої логічні преміси і консеквенції. Інша квестія: чи цей логічний зміст якоїсь релігії правдивий і оскільки правдивий. Логічний зміст атеїзму марненький собі, його піддержує тільки буденне „чуття нічогости“¹⁾, все таки атеїзм має свої логічні мотиви, отже не ґрунтується тільки на самому чутті.

Коли атеїсти писали, що „наука“ чи „науковий світогляд“ має заступити релігію чи релігійний світогляд, то під „наукою“ завсіди розуміли атеїзм.

Але що мало би заступити релігію по влученні атеїзму до категорії релігії? Наука? Ми вже бачили, що це найбільший нонсенс.

* * *

Чомуж учені аж до большевицької революції не зорієнтувалися, що атеїзм це також релігія? Це мало ріжні свої причини.

1) Учених милив вульгарний спосіб говорення, який називав атеїзм „невірою“ й „безрелігійністю“.

2) Учених, котрі були атеїстами або хочби тільки симпатиками атеїзму, атеїзм засліплював при проблемах, що відносилися до релігії.

3) До большевицької революції атеїзм у громадському житті переважно виступав як теоретичний і прикрашений; ще не виявляв своєї збірної психіки, з котрої можна би було здогадатися, що він також є релігією. Дійсно щойно большевицький режим половині світа виявив справжнє обличчя атеїзму.

¹⁾ Гляди про це мою розвідку: „Справжнє джерело атеїзму“ — Львів 1936.

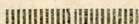
4) Атеїзм не мав своєї єрархії, ні свого релігійного культу, а з того ніби виходило, що він не є релігією. Але так само деїстична релігія (*religio naturalis*) не мала й не має єрархії, ні культу, всетаки вона навіть сама себе називає релігією. Зрештою атеїсти також організуються в різні товариства, а це їм заступає єрархію.

5) Природничі науки (фізика, хемія, біологія, медицина...) стояли на матеріялістичному становищі і надіялися, що ген усю загадку світа розв'яжуть, досліджуючи матерію. Очевидно, це була тільки надія науки, яка в ХХ в. цілком заломилася. Саме ту „надію“ тодішньої природничої науки атеїзм брав за доказ, що ніби він є наукою, а не релігією.

Зовсім інакше представляється ця справа нині, коли вчені фізики пишуть, як нпр. Pascual Jordan: „давніше протирелігійне наставлення (*Kampfstellung*) науки вже нині не є можливе“¹⁾.

6) Міг би хтось дивуватися, що проблема відношення атеїзму до науки та релігії така проста, так просто розв'язується, а її так фалшиво розв'язували новочасні філософи, генії та громади вчених. Але справа так мається, що всяка проблема, яка зачепляє конкретне життя-буття, складається з безконечного числа логічних елементів — і чим більший якийсь геній, то тим глибше буде утверджувати фалшиву розв'язку проблеми, оскільки стоятиме на фалшивому становищі. Здібніший адвокат буде здібніше боронити всяку справу — саме тому, що він здібніший. „*Errare humanum est*“, а „*corruptio optimi pessima*“.

(Продовження буде)

З голосів преси

Пінська Унійна Конференція на сторінках преси.

Пінські унійні конференції, що їх у 1930 році започаткував пок. еп. Лозінський, і що стали надбудовою та наче парляментом нової унії, скупчуючи досі біля себе найвизначніших унійних діячів, так ідеологів-теоретиків, як теж і практичних робітників на місцях, давали зпочатку надії, що — далекі від національно-політичних терть, у які така богата нищія польська дійсність, — поставлять унійну акцію на православних областях польської держави на правильний шлях та започаткують реалізацію Христового заповіту „Да всі єдино будуть“ на велику скалю.

І справді унійні конференції в Пінську, у своїх почат-

¹⁾ P. Jordan: Die Physik des 20. Jahrhunderts. Braunschweig 1936. Ст. VI.

ках правильно ведені, притягали до себе щораз більше число діячів і прихильників унійної ідеї та почали здобувати собі добру марку навіть за границею.

Але чим більше ставали вони своїм сміливим і правильним ставленням справи голосними, тим більше стали ними інтересуватися патріотичне латинське духовенство і патріотична польська преса, політики і різномірні організації, а про унію заговорив навіть сойм як про щось для держави небезпечне, — з тої пори первісно чиста ідея церковного поєднання починала помалу затемнюватись, а її керманичі і провідники почали пристосовувати її до чисто людських плянів, замірів і хотінь.

Колиж навіть в духовних польських кругах зачали на унійну акцію глядіти як на „*pestis perniciosissima*“, тоді треба було її або занехати, або зробити її більш приємливою для польського загалу. Тому що під натиском з гори годі було її занехати і треба було її конечно продовжувати, її провідники вибрали те друге і стали унійну акцію достосовувати до смаку і вимог польської патріотичної опінії, жертвуючи для того все найважливіше і найсуттєвіше. В такий спосіб унійна акція зачала згодом набирати прикмет чисто польської імпрези: усувано з дороги все, що заносило українським чи білоруським духом, надано акції чужу зверхню форму, українську і білоруську мову в цілій акції просто проскрибовано, ще тільки на пінських конференціях покищо толеровано українську мову.

Та на останній, VI-тій з черги конференції, що, як відомо, відбулася в днях 1—3. вересня ц. р., були бажання відібрати й українським учасникам набуте право — промовляти рідною мовою.

Тому то й цьогорічна конференція відбилася доволі живим відгомном на сторінках преси, головню української. Заговорила про неї і частина польської-католицької і російсько-православної преси. Передусім українська галицька преса не могла промовчати того всего, що на цьогорічній конференції діялося, а що стояло в різкій суперечности з дотепішньою атмосферою конференцій, атмосферою — за маленькими виїмками — згідливою, братерською, хвилями — якщо йде про перші дві конференції — майже сердечною. Цього року панував там інакший дух, що його ось як характеризував один з українських учасників на сторінках львівського „Нового Часу“ (в ч. 209 з 20. IX. 1937):

„Мабуть ще ніколи пінська саля засідань не була свідком стільки виявів воюючого польського патріотизму, як у днях 1 і 2 вересня 1937 р. Коли не формально, так напевно фактично, легко, ба й з обуренням, перекреслювано культурні форми чемности, гостинности та здержливости, що їх зберігає і виявляє культурний го-

сподар дому супроти запрошеного гостя, хоча б собі немилого. Перекреслювано в ім'я польського патріотизму резолюції попередніх унійних конференцій щодо уживання в рефератах та дискусіях рідного слова, щодо рівноправності меншин, свободи рухів у висловах, критиках, пропозиціях, тощо. Пробували навіть деякі палкі патріоти перекреслити основні засади суспільної етики, стан річевої статистики, ба й саму історичну правду, даючи неполякам сміливі лекції про льюальність для держави, свідоме культивування польської культури, чисельність поляків православного віроісповідання в люблинським воєвідстві, про генезу й окремішність українців і білорусинів“.

Супроти тієї атмосфери, яка панувала на конференції, не могла нею захопитися українська преса. Писала про неї дуже обширно „Мета“, не даючи однак від себе ніяких критичних завваг, писало коротко, але влучно „Діло“, писав „Новий Час“ і „Нива“. Найбільше критично до конференції поставився „Новий Час“. Автор його допису сумнівається навіть в доцільність таких конференцій після „стільки змарнованих слів і стільки погребаних плянів“, хоч підкреслює, що мимо всіх противенств, „справа церковного зєдинення глибоко вкорінюється в душу і в життя вірних, як західньої так і східньої Церкви“ і що „кожний і після сотого розчарування їхав би в Пінськ, чи на край світа, бо, ануж, при сотім першім зїзді унійна справа в Польщі затріюмфує і зійде на правильний шлях..“

Підкреслює українська преса нудьгу і холод, які віяли з цьогорічної конференції, що підкреслювала м.ін. й „Нива“ відносно попередньої конференції.

„Серед такого різноманітного товариства і серед стільки учасників не було природности, радісного почування та свобідного і сердечного слова. Оця задушна атмосфера затяжіла на VI-тій унійній конференції в Пінську і ще переповідали собі взаїмно учасники, особливо ті, що памятали раньші зїзди. Здавалося, що всі зіхалися неначе на приказ і під примусом відбувають наради. Холод і наставлення „аби збутися“ сповили душі навіть благородних і ідейних учасників“.

* * *

Польська преса писала про останню унійну конференцію в Пінську назагал мало. Передовсім нічого не писали ті часописи, які на попередніх конференціях, як і загалом з тої нагоди на цілій унійній акції, звичайно „сухої нитки“ не лишали. Підсували вони завжди тій акції то русифікаційні то українізаційні тенденції між православним населенням на польських „кресах“, висмівали еп. Чарнецького

і священників, зогиджували методи унійної праці. А про цьогорічну конференцію ані згадки... наче води в рот набрали. Видно, що вже все в порядку, що в унійній акції під цю пору достосовано все до вимог польського патріотичного громадянства, що вона вийшла на правильний шлях та не потребує вже зганяти сну з очей п. п. редакторам.

Тому про зїзд згадали тільки деякі часописи. І так незвичайно одушевлений звіт з відбутої конференції, весь у рожевих красках, подав „Oriens“, в числі за вересень — жовтень ц. р., не згадуючи нічого про ті тини, яких на ній було немало, а варшавський „Przegląd Katolicki“ в ч. 40, з 17. X. 1937 помістив допис кс. Владислава Гладовського з Пінська, у яким він м. ін. подає неточні відомости про кількість учасників, приналежних до визанітійсько-слов'янського обряду. Згадуючи про Львів, подає тільки о. ректора Сліпого і о. проф. Ішака, промовчуючи інших, і зараз після того додає: „Оскільки мені відомо, зі Львова мали загалом не приїхати, а то в зв'язку м. ін. з резолюціями останнього зїзду грецького духовенства у Львові, де як відомо, рішено змагати до того, щоби згодом взяти цілу унійну акцію на Кресах у свої руки“.

Цікаво було б довідатися, звідки автор допису одержав такі „секретні“ відомости і де він вичитав таку резолюцію „грецького духовенства“?!

З польських часописів, властиво не так польських, як радше по польськи писаних, чи не найкращий допис про останню унійну конференцію помістив „Przegląd Wileński“, в ч. 7, з 3. X. 1937. Допис короткий і ядерний, повний легкої іронії, відкриває в останній конференції неоднो немиле й небажане, що в інших часописах закрите кадильним димом похвал. Зпоза коротких рядків допису визирає вся нагота нинішнього уніонізму під виключною кермою польського духовенства.

З огляду на ці вальори наведемо згаданий допис *Vigilans*-а майже повнотою.

„І знов по кількох літах — починає Автор — в дн. 1, 2 і 3 вересня ц. р. радила в Пінську унійна конференція. Назагал розбудила вона вже лиш мало зацікавлення, минула блідо, ухвалила безбарвні резолюції, мала тільки слабонький відгомін в пресі... (Автор має на думці пресу польську. — наша зав.). Зрештою годі цьому й дивуватися. Межи польським католицизмом, справжні тенденції якого у нас зовсім виразні, та уніонізмом нема ніяких близьких точок, а є зате багато протилежних противенств, що їх сьогодні не закрис ніка вимова, ніяка дипломатія. Ідеологічні різниці мають до себе те, що не дадуться нічим засипати, вирівняти, затушувати. По таких спробах висту-

пають вони звичайно тим яскравіше і заколючують властиві настрої учасників округлого стола“.

„Заповіджений приїзд на цю конференцію апостольського нунція msgr. Cortesi-я відпав. Хоч цей папський дипломат коротко серед нас перебуває, однак достатньо зорієнтувався, що тільки утруднить собі на вступі свого побуту в Річпосполитій Польській ситуацію, коли прибуде на менше милу урядовим чинникам пінську конференцію, особливо непопулярну в добі голюшення гасел про цілковите спольщення кресів“.

„Та ще дивніше, на свіжо відбутій конференції кинулася всім в очі неприязність апостольського візитатора титулярного єпископа др. Миксли Чарнецького східнього обряду, якого стало бачено на всіх дотеперішніх унійних конференціях в Пінську. Казали, що владики виїхав до Бельгії, де ординував священників, і саме це є нібито причиною його відсутности на конференції. Мимо познак віродостойности, це вияснення не відзначалося правдоподібністю. Бо ж прецінь щороку апостольський візитатор звичайно відвідував заграницю, перебував там довший час, рукополагав священників, питомців і монахів, але всі ті свої чинности extra узгіднював він із речинцями пінських конференцій, на які приїздив правильно вже від ряду літ. Не входячи в дальші і глибші застанови, скажемо тут коротко, що ця знаменна неприязність дала багато до думання тим усім, які хотіли б, руководячись безсторонністю, поважніше брати унійні агенди польського духовенства“.

Обговорюючи технічний бік конференції, Автор каже:

„...Знаменитий був н. пр. відчит о. Урбана (про польонізацію православної Церкви — наша завв.). Однак малося невідхильне вражіння, що комусь сильно на тім залежало, щоби вона перейшла під гаслом польонізації унійного руху (начеб для здистансовання польонізації православія), а через те відбавлення уніонізму з найменших домішок українізму чи білоруськості. Тимчасом уніонізм для польського громадянства є просто непотрібний. Повноту правди і її літургічного виразу Поляки знайшли вже давно в орбіті латинського обряду. У нас уніонізм може мати предметом своєї активності тільки Білорусинів і Українців, тому й не дивота, що польський націоналізм трактує уніонізм з виразною тенденцією“.

„Хто становив більшість учасників конференції? Зіхалось найбільше духовної студентерії з корінної Польщі, з редактором кс. кан. Мистковським і проф.

Нехаєм на чолі. Виступ обох цих священників в дискусіях (оскільки вони були) свідчили виразно, що пануючий католицизм хотів би покермувати уніонізмом так, щоби він відтепер ходив уже в краківській упряжі і служив, згідно з пануючим духом, справі національної уніфікації методами, що їх свіжо вицезилював фаворит й ідеолог ендекуючого духовенства, Єнджей Гєртіх*.

„Сором казати, що серед єдиненого східнього духовенства знайшовся хтось, що в своїм відчиті зайшов у згаданім напрямі навіть далше, ніж речники духовенства польського. Маємо на думці о. Доната Новицького. Його відчит виглядав зрештою радше на авторекляму ультра-льоялізму, ніж на річеву розв'язку теми. Річеві змістом і шляхотні в тоні дальші виступи оо. ректора др. Сл пого, проф. др. Іщака, Оношка, Герматюка та ін. виказали слабкість висновків о. Новицького. Бо досі не доказано унійним діячам ніодного факту нельояльності“.

„Найбільшу констернацію серед „троттадратських місіонарів“ викликала нова інструкція для унійних справ, проголошена Орієнтальною Конгрегацією, і досі ніде недрукована (зміст її подали ми в останнім числі „Ниви“ — на ша завв.). Домагається вона безоглядної культурно-національної справедливости в церковнім життю та в деталях означає засади й методи поступовання. І так, виразно говорить, що на місійні парохії мусять бути призначувані душпастирі тої національности, що й парохіяни, які добре володіють їх мовою і т. д.

„До єдности треба йти шляхом свободи і справедливости, а не дорогою централізму і пресії“ — кінчить Автор свій цікавий допис.

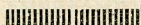
* * *

Остання пінська конференція викликала реакцію і на сторінках російської православної преси. Орган митр. Діонісія, російсько-польське „Слово“ zareагувало на неї у двох числах: в ч. 37, з 12. IX. ц. р., де в статті п. з. „О польскомъ языкѣ въ Православной Церквѣ“ полемізує з автором реферату, о. ред. Урбаном і цілим зїздом, що бере на себе будьто би ролю оборонця правосл. Церкви перед польонізацією, та застерігається дуже рішучо проти видавання повищого реферату окремою брошурою в ціли поширення його поміж православним духовенством. В другий статті п. з. „Полезно знать“ в ч. 39, з 26. IX. обговорює „Слово“ нову папську інструкцію з 27. травня 1937, що нормує справу унійної акції на т. зв. польських

кресах. Автор статті з видимою полекшою на серці стверджує, що на підставі тієї інструкції галицьке українське духовенство відсунене від активної участі в унійній праці, чого, видно, російське православ'я найбільше боялося.

„Объ этомъ говорить заглавіе Инструкціи, — потішає себе дальше автор — а также прямое указаніе создавать унійтскіе приходы (на унійнихъ областяхъ — *наша завв.*), „подчиненные іерархіи латинской“. Теперь намъ понятно, почему Епископатъ Унійтскій изъ Галиціи не принималъ активнаго участія въ недавнемъ унійномъ съѣздъ в Пинскъ (галицький Гр. кат. Епископат загалом ніколи участі у пінських зїздах не брав — *наша завв.*), і почему повисли въ воздухъ постановленія Львовскаго унійнаго съѣзда въ декабрь 1936 года, участники котораго горѣли стремленіемъ идти съ миссіей на схизматическую Волынь. Значить, характеръ унії галиційской признанъ неподходящимъ, если она попала въ изоляцію“.

Ми вповні розуміємо радість органу православної митрополії з того приводу, що галицький греко-католицький Епископат і українське галицьке духовенство не допущені до праці між нашими православними братами, бо ми, так як і „Слово“, свідомі того, що унійна справа між православними Українцями зовсім інакше виглядала би коли б між ними зачало працювати українське католицьке духовенство Галичини. Цього свідомі не тільки ми і провід православної Церкви в Польщі, але з цього здає собі ясно справу ще хоть третій, який робить усе можливе, щобі тільки не допустити нас до праці на українських православних областях польської держави. X.

Нові книжки

Новий почин видавництва „Наш Приятель“. Ділимося з нашими читачами милою всткою, що видавництво дуже заслуженого Марійського Т ва Молоді у Львові „Наш Приятель“ приступило до видавання релігійної бібліотечки для дітей. Як довідуємося з вступного слова до першої книжечки, бібліотечка ця виходитиме під назвою „Моя Книжечка“ раз на два місяці (з виїмком вакаційних місяців — отже п'ять разів у рік). На неї складатимуться оповідання, легенди, сценки, співаники, то-що, здебільша релігійного характеру, а в першу чергу праці з біблійними й катихитичними темами в приступній, белетристичній формі.

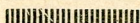
Як перша книжечка бібліотечки вийшла збірка оповідань знаного вже й любленого автора, о. Омеляна Квіта.

Ці оповідання п. з. „Шість вказівок“ відносяться до церковних заповідей. Сюжети до оповідань узяті вміло з життя нашої дітвори дуже бистрим і вдумчивим обсерватором. Написані дуже тепло й інтересно.

Бібліотечка „Моя Книжечка“ — це буде дуже помічний засіб у душпастирській, катихитичній і взагалі виховній праці священиків, учителів і батьків, отже можна мати надію, що всі радо приймуть її й масовою передплатою допоможуть видавництву належно проспектувати й розвинути її та замінити бібліотечку бодай на місячник, якщо не на тижневик.

У передплаті бібліотечка „Моя Книжечка“ коштує 1.30 зл. річно. В післяплаті 1.50 зл. (один примірник коштує 30 сот.) Хто пренумерує бодай п'ять штук, платить по 25 сот. за примірник. При більшій кількості рабат по умові.

Гаряче поручаємо всім бібліотечку „Моя Книжечка“ (Львів, Сикстуська 39а) і звизаємо до підтримки нового видавництва шляхом масових передплат і кольпортажів.

Всячина.

Двадцятьпятьліття архиерейської служби. В жовтні ц. р. минуло 25 літ від хвили, як Преосв. Никита Будка прийняв єпископські свячення і скоро після того виїхав до Канади, щоби там як перший Єпископ греко-католицьких Українців організувати релігійно-церковне життя нашої еміграції. Місіонарська праця Преосв. Никити в Канаді, ведена серед незвичайно трудних обставин, вінчалася неабиякими успіхами: за кільканадцять літ важких, напrawdę апостольських трудів, серед тисячних перепон, що їх ставили Йому чужі, а нерідко й свої, вспів Він зорганізувати нову церковну одиницю, Греко-католицьку Епархію Канадійських Українців, яка росте і щораз краще розвивається. По довершенню цього великого, історичного діла Преосв. Никиті судилось вернутися знов у Рідний Край, де Він від кількох літ працює на становищі другого Єпископа помічника Високопреосвященного Митрополита Кир Андрія, крилошанина Митрополитої Капітули і декана львівського деканату. Рівночасно Преосв. Никита пірнув цілий у працю на релігійно-церковній і громадській ниві, віддаючи весь свій вільний час головно двом товариствам: Тов-у св. Ап. Петра й організації українських робітниць і домашньої прислуги на терені Львова „Будучність“, яка під Його проводом досягла неабияких успіхів.

Преосв. Никита як Архиєрей стояв все близько духовенства, знаходився все між ним, у всіх його радісних чи важких хвилях. Доброта і благородність Його серця, Його

велика інтелігенція і широко-погідна вдача, а при тому дженгельменство і справжня європейська демократичність зєднали Йому великі симпатії серед усього духовенства — не лише львівської єпархії.

На ширших сходах львівського духовенства в домі Т-ва св. Андрея дня 26. жовтня ц. р. голова згаданого Тов-а, о. крил. Юл. Дзерович привитав Преосвященого Владику та ширими словами зложив Йому побажання від імени всего нашого духовенства в день Його Ювілею.

Львівський деканат (міський і підміський) привитав Владику на соборчику дня 2. XI. ц. р. устами заступника декана, о. крил. Д. Лопатинського, що підніс великі заслуги Юзілята для Церкви і Народу та вручив Йому від деканату мистецький альбом з світлинами усіх кондеканальних.

До цих побажань усього духовенства прилучується і його пресовий орган „Нива“, на сторінках якої Ювілят помістив не одну цінну статтю чи замітку. Хай Всевишній дозволить Преосв. Владиці ще довго трудитись для добра Церкви і Народу, а для нашого духовенства зокрема.

На Многа літа, Владико!

Редакція.

Річниця 1900-ліття навернення св. Ап. Павла, що її в цім році згадує цілий християнський світ, була особливо святочно обходжена в Дамаску при кінці травня ц. р. тамошніми католиками різних обрядів. Ще й до нині показують в Дамаску християнським паломникам святиню св. Павла, дім Ананія, вулицю Просту, дім Юди, де св. Павла охрещено, місце за мурами, де апостола народу спущено в коши і так утік він перед смертю, печеру на кладовищі, в якій він скривався, а вкінці і місце перед Дамаском, де йому заступив дорогу Христос та вчинив його „вбраною посудиною“. Святопавлівські торжества тревали в Дамаску три дні при участі апост. делегата з Алеппо, еп. Lepretre-а, двох грекокатолицьких єпископів, єпископа сирійського і вірменського, представників монаших чинів з Дамаску і Бейруту та великого числа вірних різних східних обрядів. Богослуження відправлялися в обрядах: грецьким, латинським, сирійським, маронітським, вірменським і мелхітським. Різноманітність обрядів та богослужбових мов як найкраще ілюструвала діяльність великого Апостола народів.

Археологічні розкопи в Теребовлі. Професор Богословської Академії у Львові, д-р Ярослав Пастерак переводив в останньому часі розкопи на терені колишньої княжої столиці в Теребовлі й відкрив високо на горбі камяні фундаменти деревляної церкви св. Пятниць з XVI. ст. та кілька нагробних плит з датованими написами. В іншому місці розкопав він тілопальну могилу т. зв. „нордійської культури“ з кінця камяної доби та просліджував селище народу „мальованої кераміки“ початку бронзової доби (к. 2000 літ

до Христа). Фінансувала ці розкопи наша фабрика паперців в Тернополі „Будучність“.

Міжнародний Зїзд провідників Марійських Дружин. В днях 1—4. вересня ц. р. відбувся в Інсбруці, цім давнім Марійським центрі Австрії, міжнародний зїзд провідників Марійських Дружин. На зїзд прибуло около 200 провідників, зпеміж яких найбільше було Австрійців, а відтак ішли Чехи, Словаки, Словінці, Хорвати, Маляри, Поляки, Українці, та навіть один провідник з Бразилії. З причини незavidного положення німецьких католиків провідники з Німеччини не могли приїхати, а тільки прислали письменний привіт. На зїзді прочитано багато рефератів. І так професор інсбруцького університету о. Й. Юнгман Т. І. читав реферат про сучасне релігійне положення в світі, називаючи нинішні наші часи „добом релігійної децизії“ і твердячи, що як прийшло вже до рішення в ділянці політичній і суспільній, так теж у найближчому часі прийде до рішення в релігійній ділянці. Буде це рішення між повним католицизмом і новітнім поганством. Марійські Дружини мусять виховати людей готових на це рішення. Професор з Грацу о. Й. Гарінг говорив н. т. „Католицька Церква і Марійська Дружина“, а проф. о. Ф. Міцка н. т. „Почитання Пр. Діви і Марійська Дружина“, о. М. Гаттерер Т. І. про внутрішнє життя Марійських Дружинників, о. Б. Бравн з Швайцарії про Марійські Дружини мужчин. Цікавий, а для нас ще й цінний був реферат голови всесвітнього секретаріату Марійських Дружин, о. В. Магіах Т. І. на тему „Марійська Дружина школою провідників“, в якому референт двічі прилюдно похвалив українські Марійські Дружини за їх діяльність, ставляючи їх іншим за зразок до наслідування. Було й багато інших рефератів. — Реферат про Марійський рух серед Українців виголосив голова нашої централі — Марійського Гва Молоді, о. Ір. Назарко ЧСВВ. Розмах нашого Марійського руху, а передусім поглиблення внутрішнього життя наших Дружинників і Дружинниць не тільки заїмпонували чужинцями, але були для них просто ревеляцією. Бо якже ж не дивуватися, коли серед недержавного народу — Українців католиків — 250 Марійських організацій з 21.000 членів, 63 серії замкнених реколекцій молоді, понад 3 мільони релігійних книжок і брошур, періодичні Марійські часописи й видання! Організацію наших неканонічних Марійських Кружків усі хвалили і рішили перещіпити їх на свій ґрунт. Після нашого реферату предсідник зїзду був нашими осягами присмрно заскочений та щиро побажав нашим Дружинам кращого розвитку.

Підчас зїзду влаштовано виставку Марійських часописів і книжок. Загальну увагу звертала на себе українська Марійська література, що зайняла цілий великий стіл і була

прикрашена численними знімками з Конгресу Марійських Дружин учнів, який відбувся 9 і 10. червня ц. р.

Слідуючий такий зїзд відбудеться в 1938 році в Будапешті в часі Евхаристійного Конгресу в днях 24. травня до 6. червня. Думаємо, що на цей зїзд поїде більше українських провідників, а то й Дружинників і симпатиків Марійського руху.

Справа конкордату в Югославії. Як подають часописи, між югославянським урядом і сербською православною Церквою мало прийти до замирення на підставі обопільного компромісу. На підставі цього компромісу Церква має зняти анатему, кинену по ухваленню скупщиною конкордату на міністрів кабінету Стоядіновича, а уряд зі свого боку признає Церкві матеріальну підмогу. Крім цього уряд мав би не мішатися до вибору нового патріярха, в якому брали би участь самі тільки єпископи. Одначе часопис „Православная Русь“, що виходить в Ладомирові на Пряшівщині (основана ославленим 6. почаївським архимандритом Віталієм), помістив інтерв'ю з „містоблюстителем“ сербського патріяршого престолу, митр. Доситеєм, в якому той церковний достойник заявляє, що конкордат, який нібито дає католицькій Церкві право панукчої релігії (господствующаго исповѣданія), це явище ненормальне й шкідливе і що боротьба сербської Церкви і народу є законною та буде вестися далше.

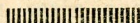
Отже війна буде вестися далше. Як вона скінчиться, годі нині передбачити, тимбільше, що обі сторони вперті і завзяті. Воююче православ'я, як бачимо, не здає так скоро позицій!

З життя православної Церкви. Варшавський митрополит Діонісій їздив при кінці вересня з візитою до румунського патріярха Мирона до Букарешту, відвідавши по дорозі і буковинського православного митрополита в Чернівцях. По недавніх обопільних відвідинах найвищих державних достойників обох країв — прийшла тепер візита найвищого церковного достойника Польської Православної Церкви у голови Румунської Православної Церкви. Розуміється, що і ця візита мала суто політичний характер. Загалом, заскоченому просто тією несподіванкою, говорено, що це чисто куртуазний акт, який підкреслює сердечність польсько-румунських взаємин та вказує одночасно на славетну польську толеранцію, але на ділі мотиви і причини букарештенських відвідин мають чисто політичний змісл. Митр. Діонісій на бенкеті в патр. Мирона заявив у польській мові м. ін. ось що: „Польська Православна Церква працює безпереривно над утвердження польської великодержавности і горда з приязні з румунською Церквою. Співпраця обох Церков це один з багатьох чинників, що

скріплюють польсько-румунський союз". Митрополит зложив вінець на гробі незнаного жовніра з червоно-білих квітів. Як подають часописи, візиту митрополита Діонісія підготовлено ще весною; тоді теж вирішено спосіб реалізації управнень православної Церкви. Ця метода має лежати в тому, що занехано справу скликання Собору православної Церкви, заповідженого кілька літ тому назад декретом президента Польської Держави, який мав остаточно упорядкувати й унормувати положення Польської Православної Церкви, — а це правне положення Церкви унормується декретом президента держави у „Вістнику Законів Р. П.". Як матеріял для президентського декрету мають послужити праці комісій т. зв. передсоборних зібрань. Що ці поголоски не позбавлені ознак правдоподібности, видно і з текстів опублікованих промов, що їх виголошено з нагоди побуту митр. Діонісія в Букарешті. Румунський патріарх Мирон заявив 26. IX. у великій промові підчас святочного бенкету м. ін. таке: „... Оскільки нам відомо, небавом має ввійти в життя основний закон про положення православної Церкви в Польщі". Опісля патріарх дуже сердечно висловився про особисте відношення до православної Церкви польського президента, підкреслюючи, що він „взяв її в свою оборону" та бажав щоби православна Церква „співпрацювала з консолідацією благородної Польщі". — Отже все відкладаний ad Kalendas Graecas Собор православної Церкви, що на нього стільки надій покладали передусім українські православні круги, таки правдоподібно не відбудеться, бо справи, які він мав вирішити, вирішить президентський декрет.

Другі вістки, звязані із відвідинами митрополита Діонісія в Букарешті, кажуть, що тут іде теж про піднесення Польської Православної Церкви до гідности патріархату; патріарх Мирон мав би цю справу поперти в міродатних кругах православної Церкви.

Найближче майбутнє покаже, скільки в цих вістках правди.

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Видає Бог. Наук. Товариство

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин.

ПРОСИМО спішитися з замовленням найцікавішого
і найдешевшого календаря, яким є

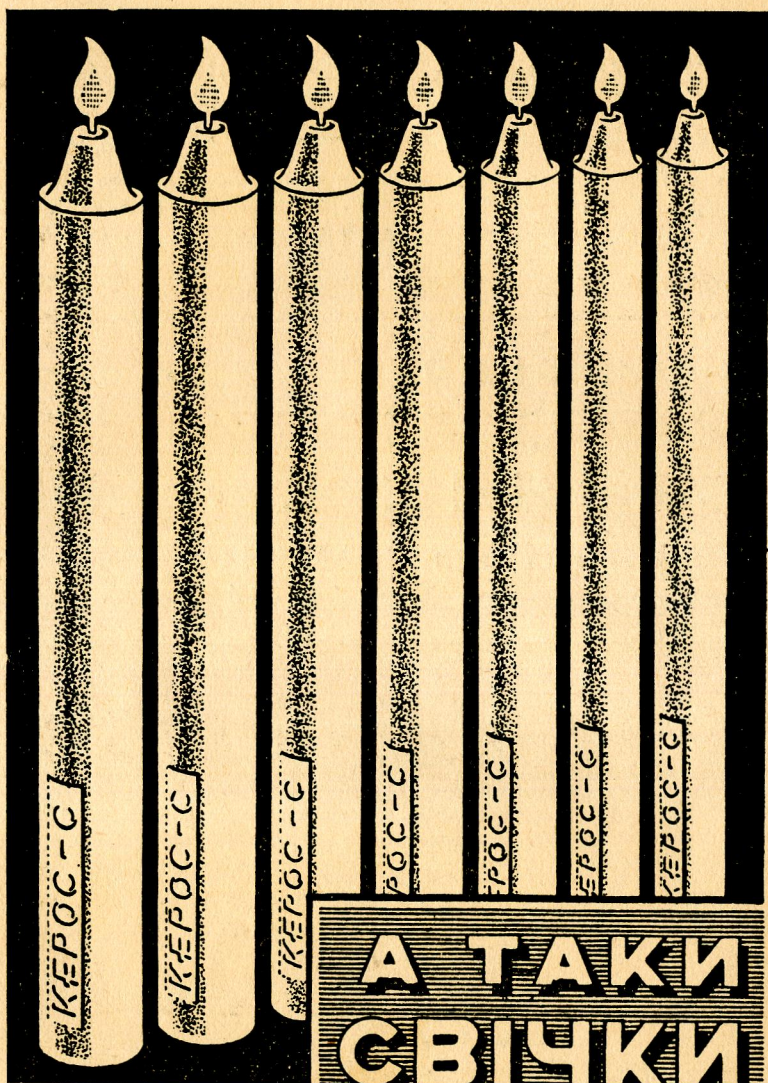
Український Христіянський Календар на 1938 рік

Ціна 75 сот., порто 25 сот. При замовленні найменше 10 примірників 15 сот. рабату від кожного календаря. Замовляти: Видавництво „МЕТА“, Львів, Японська 7/II.

ЗНАНА ЗІ СОЛІДНОСТІ КРАВЕЦЬКА РОБІТНЯ ВАСИЛЯ ХОМИНА У ЛЬВОВІ вул. ДОМІНІКАНСЬКА II. Тел. 283-95

б. співробітника першорядних заведень, в Білгороді і Загребі (Югославія). Виконує всякі замовлення з обсягу мужеських і священичих одягів, як: реверенди, мантоліни, колпаки, кольоратки, папістики, загортки, порохівники, плащі, футра, фраки, смокінги, маринарки, студентські однострої і т. п. Гарнітури з власного і доставленого матеріалу. Ціни як найприступніші. Солідне виконання, після найновіших взорів моди і випробованого англійського крою.

1. Реверенда грецька з гварантованої крєпи	80—125 зл.
2. „ римська „ „ „	75—120 „
3. „ „ „ „ камгарну	70—115 „
4. Пальто зимове з сибєрини на вовняній ваталіні	95—155 „
5. „ літнє з бєльської крєпи	90—145 „
6. „ „ з камгарну	85—130 „
7. Мантоліна римська	35— 70 „
8. Порохівник	40— 80 „
9. Колпаки	5— 15 „
10. Кольоратки	2— 10 „

А ТАКИ
СВІЧКИ

„КЕРОС-С“
НАЙЛІПШІ

НИВА

**ЦЕРКОВНО-СУСПІЛЬНИЙ
ЧАСОПИС
ГРУДЕНЬ**

1937

З М І С Т

стор.

Редакція:

Чи тільки на головнім відтинку 409—414

Роман Лиско:

Слава Пресв. Богор. у наших богослуженнях 415—421

о. Др. Г. Костельник:

Релігійні фалші нових часів 421—429

о. Степан Хабурський:

Шеста правда віри 429—435

о. В. Рабій:

Дяківське питання 435—436

о. Олек. Яримович:

Наше духовенство на початку XIX століття 436—441

Нові книжки 441—443

Відозва 443—444

Всячина 444—448

Просимо повідомляти про зміну адреси, — яка у нас ніщо не коштує, рівнож і зміну поштових урядів.

АДМІНІСТРАЦІЯ.

Вже появилася довго очікувана „ПЕДАГОГІКА“ о. кан. і проф. Юліяна Дзеровича, 247 сторін друку, формату великої вісімки, і в ціні зл. 7. — (сім) Адміністрація Академії розіслала. Хто з отців одержав зволить ласкаво виплатити належитість долученою до книжки складанкою.

НИВА

Часопис присвячений церковним і суспільним справам

Виходить раз у місяць в 2½ арк.
з проповідничим до дат ком
— в 1 арк. до кожного числа —

Передплата виносить 12 зл. річно
півріч. 6— зл., чвертьрічно 3— зл.
для Америка 2:50 доляри річно.

Адреса Редакції й Адміністрації: Львів, вул. Коперника Ч. 36
Чекове конто: 151.092

Чи тільки на головнім відтинку?

В перших днях листопада ц. р. спокійне плесо нашого життя на релігійно-церковнім відтинку помітно сколихнулося. На сторінках преси склався алярм, а громадянство заметушилось. В найновішій „Вістнику Станиславівської Епархії“ (ч. X—XII, за 1937 р.) появилася розпорядок Архипастиря Станиславівської епархії, Преосв. Григорія Хомишина з дня 30. VIII. 1937, п. з. „Про діяльність священника у світських товариствах і установах“. Про постанови цього розпорядку заговорила півофіційна агенція „Wschód“ та польські часописи, подаючи згадану вістку під відповідно спрепарованими заголовками. Українська преса, майже вся, зайняла до цього розпорядку Преосв. Хомишина негативне, а то й явно вороже становище. Не забула про нього згадати і православна преса в Польщі.

Розпорядок відбився голосним відгомном головно серед українського громадянства, викликаючи серед нього різні коментарі, палкі дискусії, декуди навіть обурення.

Який же ж властиво зміст розпорядку?

На самім вступі Преосвященний, зрештою зовсім слушно, ставить дуже високо священничий стан, вказуючи, що він стоїть понад усіми іншими станами і тому повинен кермувати та ублагороднювати діяльність світських людей на різних ділянках життя, але сам не сміє зійти з висоти свого становища і піддатись якійсь світській діяльності із занедбанням святих обов'язків свого звання. І, також зовсім слушно, говорить розпорядок, що ціла діяльність священника на різних ділянках суспільної праці має бути лиш до-

даткова, бо головна його ціль і завдання — відповісти обов'язкам священничого звання:

„Щодо діяльності священника — пишеться в розпорядку — у світських товариствах та установах, до яких він належить як вибраний член, чи навіть як голова, то це не є честь для нього, що його вибирають на члена, чи на голову світського товариства. Це радше ганьба для священничого стану. Бо священник вже тимсамим, що він священник, повинен мати вступ, а в кожному випадку вплив на хід і розвиток світських товариств. Одначе коли він тільки на основі вибору там належить, то він залежний від членів дотичного товариства. Бо коли їм не подобається, можуть його викинути з товариства. А хоч би не викинули, то всеж таки священника вважають за рівного, він трактований нарівні з іншими членами. Коли члени дотичного товариства віруючі, релігійні, прихильні Церкві, то вони повинні самі просити священника, щоб їм радив, помагав і то як священник, а не як вибраний член чи голова. Крім цього священник може бути наражений на компромітацію, коли товариство допустить каригідних учинків або допустить зловживання. Тоді і священник відповідальний. Слід уже раз закинути цю блахманну фразу: „Нам священникам не вільно уступати з поля бою, нам треба втискатись до світських товариств та установ, щоб параліжувати погубний вплив та щоби світських приєднати до позитивної і корисної праці“.

Преосв. Григорій дуже гостро осуджує духовенство за те, що воно стоїть „під диктатом світських демагогів“, чим воно нібито не тільки не спараліжувало погубної праці, але ще спричинило моральний розклад всякої позитивної праці, і з тієї причини Владика заряджує ось що:

„Забороняється під канонічним послухом усім священникам, як душпастирям, так і на інших становищах, належати до світських товариств та установ якогонебудь роду, в яких виділ і голова вибрані голосами членів, з виїмком тих товариств і організацій, де священник з уряду, а не з вибору має вступ, або які мають на цілі підтримувати справи Церкви і стоять під впливом Церкви. Також вільно бути членами фінансових, економічних, торговельних та промислових установ на основі членських вкладок чи акцій, але ніколи не вільно сповняти в них безпосередньо якийнебудь уряд чи функцію“.

Наприкінці розпорядку Преосв. Владика заявляє, що згадана заборона має на меті двигнути авторитет Церкви і піднести гідність та вплив священничого стану.

Ось це в головному зміст розпорядку, що викликав серед громадянства цілу бурю протестів, застережень, обурення, ба навіть інсинуацій. Нам здається, що наша преса (і та, що атакувала Владику, і та, що його боронить) непотрібно взяла за острий тон і занадто пристрасно потрактувала цілий розпорядок та роздула його значіння до небувалих розмірів.

Тому, що в цім розпорядку йде мова передусім про нас, священників, зглядно про один відтинок наш-ї праці, належить і в „Ниві“, як незалежні-ї трибуни всего духовенства, що все стояла на сторожі його прав та формувала його ідеологію, зайняти до нього становище. Хочемо головню приглянутися тій частині розпорядку, де забороняється нам під канонічним послухом належати до світських товариств і в них працювати, бо інші погляди Архисерея, висказані в розпорядку, не викликають в нас ніяких сумнівів, не вимагають ніяких ближчих пояснень для нас.

Зазначуємо відразу, що хочемо розібрати розпорядок спокійно і безпристрасно, не на те, щоби його атакувати чи критикувати — до цього не маємо права, ані наше становище на це не дозволяє, — але щоби його собі розяснити чи просити за ближчі вияснення. Бо ми зловні свідомі того, що кожному Єпископови вільно видавати ріжні розпорядки відносно підчиненого собі духовенства, якщо він вважає, що вони причиняються до піднесення релігійно-морального життя вірних та до тіснішого об'єднання їх біля Церкви.

Не маємо сумніву, що видання згаданого розпорядку подиктували Преосв. Владиці огляди на добро нашої Церкви та на престиж духовенства, який — внаслідок евентуального завеликого ангажування себе у світських товариствах — може падати, зі шкодою для релігійно-морального життя вірних, піддержування якого є нашим першим і найголовнішим завданням. І нам здається, що Преосв. Григорій мав на думці саме те занадто велике ангажування духовенства до світських справ, а не цілковите усунення його від них, бо ці справи нераз так тісно вяжуться з нашою душпастирською працею, що годі їх без шкоди від неї відривати, — і тільки незручна стилізація розпорядку дала привід до хибної інтерпретації інтенцій Владики, в наслідок чого викликала аж такий голосний і неприхильний відгомін на сторінках нашої преси.

Бо ми певні цього, що Преосв. Григорій докладно розуміє духа Католицької Акції, цього могутнього руху в Католицькій Церкві, який з особистої ініціативи теперішнього Св. Оця і під його особистою кермою має відродити нинішнє людство під релігійно-моральним оглядом, має все в Христі обновити. А Католич. Акція це ніщо інше, як спів-

участь мірян у єрархічнім апостольстві Церкви, що має проти зєдиненого невірства поставити обєднаний християнський дух і солідарність парохії не тільки в церкві, але й усюди інде, на терені родинного, суспільного, а навіть політичного життя. Като́л. Акція це нова форма душпастирського не тільки в церкві та між тими, що ходять до церкви, але й — і то головнo — поза церквою, куди нераз не сягає наш вплив, та між тими, які здебільше до церкви не ходять. Це душпастирство мають вести світські апостоли, яких ми маємо виховати; та заки ми це зробимо, першими апостолами маємо стати ми. Тому наша діяльність не сміє замикатися виключно тільки в церкві, вона мусить вийти на ширшу, громадську арену, на терен різних суспільних організацій: харитативних, культурних, освітніх, а навіть політичних — на те, щоби там ширити Христове царство, християнську етику, щоби все обновляти в Христі. Це основна вимога Като́л. Акції.

А осягнення тієї головної ціли — *omnia in Christo instaurare* — що є чи не найважливішим завданням кожного священика під сучасну пору, неможливе і виключене, якщо нам буде заборонений вступ до світських установ та організацій, якщо нам відбереться право контакту із нашими вірними на терені їхньої праці, у їхніх світських організаціях.

Зрозумів цю вагу нинішнього моменту Католицький Захід, де під проводом духовенства росте і розвивається Като́л. Акція, де Христовий дух втискається у всі ділянки людського життя, де між Церквою з її єрархією і світським громадянством навязуються як найтісніші взаємини, спільні зусилля і спільна допомога при будові нового, кращого суспільного життя на заचाгах Христової істини. Там, на Католицьким Заході повстають навіть окремі законні згромадження, члени яких мають завдання ставати до фізичної праці в фабриках, промислових заведеннях, ремісничих варстатах, великих торговельних підприємствах, щоби там словом, а передусім прикладом ширити між атеїзуючим чи зляцізованим робітництвом християнську ідеологію.

За цим прикладом Католицького Заходу повинні йти і ми. Бо коли ми нашу діяльність замкнемо тільки в церковних мурах, коли будемо проповідати лиш з церковної амвони, коли ми, задивлені у своє високе становище, будемо поза церквою сторонити від наших вірних, тоді може прийти такий момент, що мимо нашої, хочби й найкращої праці в церкві, — вона опустіє. Опустіє не тому, що ми зле в церкві працювали, але тому, що ворог не спить і рівночасно з нашою працею в церкві веде свою розкладову роботу поза церквою, на терені світських товариств наших парохіян, до яких ми не показувалися.

Хіба ж ми не знаємо, що безбожницький комінтерн приказав всім своїм членам у всіх краях — розкладати християнське життя усіма засобами, поручаючи їм вступати в члени різних товариств чи організацій, суспільно-національних, культурно-освітніх, ба навіть релігійних, не виключаючи й церковних братів?! І на терені тих товариств мають ці члени комінтерну вести зловну, деструктивну роботу.

А ми маємо сидіти у своїм „блескучім відокремленню“ та спокійно глядіти, як діавол забирає нам одну душу за другою?!

Не такого духовенства жадає нинішній Св. Отець, Папа Католицької Акції!

Нинішнє духовенство повинно бути завжди активне, метке, заїбне пристосовуватися до всіляких обставин, не скостеніле у своїм ригоризмі, воно все повинно держати руку на живчику не тільки релігійного, але й суспільного життя парохіян, готове для Христа і його царства пожертвувати і свої вигоди, і своє виїмково високе становище, і свої — може нині й за пересадні — амбіції.

Добрий пастир іде за загубленою вівцею всюди і робить все, що в його силі, щоби лиш привести її до Христового Стада.

Отже, ідучи за релігійними вимогами нинішніх часів, повинні ми розвивати діяльність не тільки на головнім відтинку нашої праці, себто на терені церкви, але й на відтинку нашої праці другоряднім, на терені позацерковнім, у світських товариствах й організаціях наших вірних.

Та не лиш релігійні вимоги кажуть нам працювати у світських товариствах чи організаціях, не тільки вони кажуть нам стояти там на сторожі християнської віри й моралі та не допускати до нічого такого, що противилось би науці Христа. Є ще один мотив, який нас до тієї праці спонукує. Це мотив національний.

Положення народу, головнo у нинішніх часах, вимагає, щоби і духовенство разом з світською інтелігенцією працювало на всіх ділянках національного життя, щоби воно, головнo по селах чи містечках, де інтелігенції мало, брало провід цього життя у свої руки, і не тільки в церкві, але й поза церквою, на терені чисто світських товариств стояло між своїми вірними, все у перших рядах.

Маємо вести нарід не тільки до вічної цілі й признання, але й до земського добробуту, до щастя дочасного, до осмнення національних ідеалів.

Ми нація бездержавна, в нас провідників з ясно виробленим світоглядом, опертим вповні на християнській вірі і моралі, мало, тому й у нас на терені всіх наших національних установ панував донедавна ліберальний, раціона-

лістичний дух. Що нині воно краще, це заслуга Церкви і та обставина, що нинішня інтелігенція в цілому світі звернена лицем до Бога, до вічних правд, до Христових ідеалів. І чи сміємо ми, священики, полишати нині цю провідну верству народу, яка шукає Бога і тужить за вічними правдами, саму, без проводу, без дороговказів, за якими вона у своїй національній праці, може й несвідомо ще, шукає?!

Вся наша незалежна інтелігенція стала по змозі своїх до національної праці. Одно тільки духовенство, яке повинно йти і тут у перших рядах та надавати тон праці, мало б від неї відтягатися, мовляв: наше діло в церкві, а не у світських установах, ми маємо на оці цілі вищі, величніші.

Чи ж недавно ще не обурювалися ми, коли радикальні провідники деяких національних установ з легковаженням відносилися до нас та противилися нашій участі в національній праці, кажучи, що ми, священики, повинні лиш „кадила пильнувати“, — бо наша приязність на тім відтинку праці вязала їм руки та не давала їм змоги здійснювати свої протирелігійні пляни.

А нині мали б ми добровільно відтягнутися від тієї праці на радість ворогам церкви?!

Відтягаючись від активної праці на національнім відтинку народнього життя, ми тимсамим перекреслювали б не одну світлу сторінку історії народу, сторінку, записану іменами діячів, з яких великанський відсоток становлять священики. Таж наше національно-культурне відродження в Галичині було ділом священиків, таж усі наші установи Галичини, ці наші гордощі й слава, є в великій мірі і нашою працею.

І всі вони стояли і стоять у своїй діяльності на християнській платформі. Тільки ті, зрештою нечисленні, і то здебільша чисто партійні товариства й установи, зверталися у своїй діяльності проти Церкви і релігії, в яких не працювали священики.

Приклад щирої, безкорисної праці для народу на національнім відтинку дає нам духовенство інших народів, головнов найближчих нам Поляків.

А в нас, де бракує рук до праці, ми мали б стояти осторонь?!

Чи краще, щоб праця у наших світських установах відбувалася з нами, чи без нас, чи краще і корисніше, щоби всякі національні свята й маніфестації відбувалися під егідою Церкви, з асистією духовенства, чи ні, — під прапорами Христа чи антихриста?

Думаємо, що відповідь на ці питання аж надто ясна.

Редакція.

Роман Лиско

Слава Пресв. Богородиці у наших богослуженнях

(Продовження)

4. Участь Божої Матери у св. Літургії

1. Празничні канонні часи, а зокрема Вечірня й Утреня¹⁾ приготувляли нас до найзнеслішого богослуження, до найкращої молитви, до безконечної жертви, — до св. Літургії. Вечірня й Утрення розкрили перед нашими очима пророцтва і прообрази, що відносилися до Христа Спасителя. І ми разом з давнім Ізраїлем затужили за Месією Ми серцем приготувані вже на Його прихід. Тому вже може загомоніти найбільший дзвін, що зиває на Службу Божу.

Якось радісно звичає дзвін вірним найкраще богослуження. Не дармо зоветься „Благовість“! Наш нарід від предків переняв звичай молитись тоді „Архангельський глас вопіє ти: Чистая Обрадованная радуйся, Господь з тобою!“ (Величання Благовіщення).

Для вірних, що це розуміють, ясно, що небаром повториться в мініатурі все „Господнє смотреніє“. Вже цей дзвін голосить і Богородичну славу, бо Воплочення почалось Благовіщенням. Священик вже молиться перед райськими воротами і в молитві до Христа Спасителя не забуває звернутись і до Богородичної ікони, бо Марія це „милосердія істочник“. Та його устами і ціла Церква, немов спасення очікуюче колись людство, благає „милосердія двері отверзи нам Богородице!“ (покаяний тропар).

Як представник повірених собі мірян молиться до Неї священик: „призри на люди согрівившія, яви яко присно силу твою“... і разом з дзвоном голосить їй зараз „радуйся!“ „яко іногда Гавриїл безплотних архистратиг“ (Входное).

І ми кожної Служби Божої свідками, як проявляє Богородиця свою силу. Бо цей вступ до Літургії і початок її на трапезі предложення це події найбільшого тріумфу Пречистої: Благовіщення і Різдва І. Христа.

Але ця найбільша подія благовісті і воплощення Христового є не лиш недослідною і недоступною людському розумови Тайною, але вона була теж і скритою, загалом людей непоміченою таємницею. Так бачимо і сьогодні: укрита перед вірними трапеза предложення пригадує нам вертеп. На дискосі положений Агнець означає новонаро-

¹⁾ Богородичні празники весь свій питомий характер проявляють в Вечірні й Утренні і саме звисли ми набралися празничного настрою.

дженого Спасителя-дитину, яку Пресв. Богородиця повила пеленами (покровці) і положила в яслах (дискос) у вертепі. Тут „і пришедше зізвізда ста верху, ідіже біотроча“ і дари положено: золоту (сесуди) і кадило.

Підчас укритого життя знала Ісуса найбільше Його Мати Марія. Та коли Ісус пішов учити (малий вход) і Його матірю та братами стався¹⁾ вже спрагнений живої води²⁾ і жадний його цілющої сили нарід, „сидячий во тьмі і сіні смертній“³⁾, а Його поживою була воля небесного Отця⁴⁾, не мав вже що робити Ісус в родиннім домі, бо треба було Йому не мати місця, де міг би приклонити голову“⁵⁾, тому Марія покірно усувається в тінь, зрікається всіх своїх материнських прав, а лише молитвою випрошує для народу обильні ласки спасення, випереджуючи час всемогучости свого Сина. І тому сьогодні, розумючи Її посередничу роллю, вже на вступі Його діяльності, на початку Служби Божої, не перестасмо просити Спасителя: „Молитвами Богородици, Спасе, спаси нас!“ (антифони).

В аскетичній строгости, без почувань родинного, материнського тепла, проминали Учителеві важкі жнива, які й показував Апостолам. І коли так Ісус докінчував свою науку і за це невдячний нарід приготавляв Йому в заплату хресне підвищення і терновий вінець, тоді вже знов бачимо Марію бля Ісуса. Після Тайної Вечері Вона слідить кожний Його крок, плаче, роздираючи собі одіж, йде в слід за Його хресним ходом, і відчуває всі Його страждання. Христові страсти порушували і порушують серця міліонів! Навіть погани не схиляли природного спожаління! Та коли говорили про особи, що терпіли з Христом, що стояли біля Нього і потішали Його, коли мова про тих, що своїми муками доповняли Його чашу, то це дасться сказати: „Ізрядні о пресвятій, пречистій, преблагословеній, славній Владичиці нашій Богородиці і Приснодіві Маріі“. І рівночасно в цих словах міститься готова відповідь на запит: чому „ізрядні?“, чому Марія має тут примат в наслідуванні Христа? Бо ніхто з смертних не може похвалитися такими прикметами, як Марія. Бо „достойно єсть, яко воістину блажити тя Богородицу“... Пророчі Її слова „ублажать мя всі роди“⁶⁾ і в с. Лтургії одержують своє виповнення!

Не можна крашими словами звеличати Владичицю, Богородицю і Приснодіву! Які барвисті проміні не освічують цього самотнього на землі пресвятого імени — Марія? Чи

¹⁾ Мат. 12, 49.

²⁾ Йоан. 4, 13, 14.

³⁾ Ісаія 9, 2; Мат. 4, 16.

⁴⁾ Йоан. 4, 34.

⁵⁾ Мат. 8, 20.

⁶⁾ Лук. 1, 48.

є краска, що не впліталась би в отсю чудову Небесну Веселку?!? Чи є перла, що не вміщалась би в цій дорогоцінній Скарбниці Духа?!? Чи є тон, що його бракувало б в цій прегарній Симфонії Чесноті?!?

Там, на тлі блакиту дівства, загорілась материнська любов! Там смирна слуга Божя приоділась в діядем Небесної Цариці! Там непорочність людини притемнила херувимську чистоту, а покора слуги перейшла в серафимську славу! Бо Її „без істління Бога — Слова рождшую величаєм“!

Літургія пливе своїм порядком і вже на св. причастю священник получив Тіло з Кровю Спасителя на знак Його воскресення. І хоч вже воскрес Христос і священник виголує: „Вознесися на небеса Боже“ — то ще довгий час оглядали Єрусалимляни „чеснійшую херувім і славнійшую без сравнення серафім“. Вони глядять на Її молитву і вірять, що „Христос істинний Бог наш, молитвами Пречистия своєї Матере помилує і спасет нас, яко благ і чоловіколюбць“ — (отпуст).

І після свого Успення не перестала молитися за нас, бо про це запевнив нас св. Андрій Юродивий. Тому ми інакше не можемо закінчити св. Літургії, як лиш словами: „Заступнице християн непостидная, ходатаїце ко Творцу непреложная, не презри грішних моленій твасих“ (кондак).

2. І Вечірня і Утрення приготували нас не лише на самий прихід Спасителя, але й на Його жертву. Вони нам сказали отверто: „Хто хоче з Христом бути на Таворі, мусить бути з ним і на Голгофі“. „Хто хоче бути з Пречистою в Галилейській Кані, мусить йти з Нею і на криваве весілля до Єрусалиму“¹⁾ І тому може вже вдарити дзвін тривоги і болю, бо зачинається Служба Божя, безкровна Жертва на зразок кровавої, та не менше від попередньої успішна і спасительна.

Св. Літургія це не лише постійна відбитка життя Ісусового і Його Пречистої Матери, а є вона найсовершенішою жертвою, яку руками священика приносить найбільший і найперший священик по чину Мелхіседека²⁾. Жертве ця є так тісно звязана з священством, що, коли б не було цієї жертви, не було б священика і він є передовсім з рації цієї Жертви³⁾.

¹⁾ Вечірня змальовує нам своєю символікою стрічу вичікуючого Ізраїля з оживданим Месією. А Утрення похвальними гимнами величає Того, що показав нам світло.

²⁾ Битія 14 (18—20), Пс. 10 94, Євр. 5, 5, (6), 7, 10, (17): „Ты ієрей ко вѣку по чину Мелхіседека“.

³⁾ Це ясно впливає з дефініції Тридентського Собору: „Si quis dixerit illis verbis: „Hoc facite in meam commemorationem“ Christum non instituisse apostolos sacerdotes, aut non ordinasse, ut ipsi alique sacerdotes offerrent corpus et sanguinem suam, A. S.“

І коли на св. Літургії „жреться Агнецъ Божій вземляй гріхи міра“¹⁾ (Проскомидія), а Пила ови на слова „ібо цар ли єси ти?“ відповідає Христос — „ти глаголеши“ — тоді теж і „предста Царица одесную — Його — в ризи позлащені і діянна і преукрашена“ (Проском.). Марія разом з Ісусом приготдовляється до жертви. [На дискосі праворуч агнця лежить богородична частиця]. Вона йде вслід за Ісусом царською дорогою хреста.

Але про всіх охрещених каже св. Ап. Петро: „Ви же род избран, царское священіє, яз-к свят, люди обновленія, яко да добродітели возвістите із тьми вас призвавшаго во чудний сей світ“ [Виж рід вибраний, царське священство, нарід святий, люди придбаня, щоби голосити добрі діла того, що вас призвав з темноти до свого чудного світла]²⁾. Отже всі є священниками! Всі приносять жертву! Ми бачимо це наглядно в нашій Літургії, що вірні в цій безкоровній Жертві беруть повну участь, а словами: Амінь дають наче своє „placet“, щоби Пресв. Тіло було „ломи-моє“ і Пресв. Кров була „ізливаєма“.

Слова св. Петра, що роблять всіх вірних священниками, це підвалини Католицької Акції, що її програму від початку виконує наша Церква. Поминім усю всенародність наших богослужень, а возьмім на увагу лише один зазив, що повторяється чи не на кожній ектенії: „Пресвятую, пречитую, преблагословенную, славную Владичицю нашу Богородицю і Приснодіву Марію... помянувшє, самі себе і друг друга і весь живот наш Христу Богу предадім“³⁾.

В звязку з цим загальним священством маємо і вислів св. Павла: Нема мужчини ні жінки, а всі ми одно в Христі Ісусі“⁴⁾. Марія тут не лиш не виключена, але займає чоловіче місце. Всю Христову Жертву переносити повинні спільно всі вірні на жертівниках своїх сердець, а першу чергу займає між ними Марія. Бо Вона справді страждала з Ним і була, так як Він, жертвою, і тим, що приносить жертву. І коли одного разу сказав Ісус, „що Син чоловічий не прийшов, щоб йому служили, але послужити і дати

1) Проскомидія, Ісаія 53, 7, Йоан 1, 29.

2) При цих словах каже великий папа Лев І.: — Всіх нас, що відродились в Христі, чинить знаком хреста царями, а помазанням Св. Духа посвячує нас на священників. Що отже те „царское“, як не дух, що підчинений Богові, володіє своїм тілом? А щож є те „священіє“, як не освячена Богом чиста совість і непорочна жертва, принесена на жертівнику власного серця?

3) Віддати „друг друга“, „помянувшє“ Марію, це ніщо інше, а на ділі завершена правда, що всі ми члени містичного тіла Христового, обовязані взаємно одні за одних молитись, а Марія відграє в цім головну роль.

4) Гал. 3, 28.

свою душу за спасення многих",¹⁾ то ці Його слова вже давно випередило богородичне „се раба Господня“²⁾. Стаючись Матір'ю Непорочного Агня, мусіла сама статись жертвною ягницею і принестися „за міра живот і спасеніє“. Цеж було для Неї тяжкою і священничою задачею все це звивити і перенести, як Її Син добровільно віддався небесному Отцю у цілопальній жертві хреста.

Можуть всі вісні приноситись в жертву для слави Божої, але так, як Марія, ніхто себе не приніс і ніхто так, як Марія, не віддав всіх своїх сил, всіх своїх радощів і всіх смутків в руки Небесному Отцеві.

І коли кажемо, що й тепер на св. Літургії жертвує себе Христос разом зі всіми, що назначені нестертим знаменем св. Хреста, то „Ізрядні со пресвятою, пречистою, преблагословенною, славною Владичицею нашою Богородицею і Приснодівою Марією“.

І по звершенню цієї спасительної жертви „радується о Богородиці всякая твар, Ангельський собор і чело віческий род“ (Вас. Вел.).

3. Ми знаємо, що „ніктоже достоїн от связавшихся плотскими похотьми і сластями приходити, іли приближаться іли служити Тебі царю слави“. Тому довго й уважно приготувлялись ми на Вечірні й Утренні до цієї Безкровної Жертви, беручи ще й те на увагу, що тут найбільша Тайна і ми маємо статись Її учасниками, і св. Причастям так тісно зединитись з самим Богом, що ближчої сполуки вже не можна собі уявити. Тому в покаянних псалмах і торжественних піснях ми очистили і піднесли від всего земного і вже „не земная, а горная мудрствуєм“. Вечірні псалми дали нам нагоду пізнати Бога Сотворителя, що все премудрістю сотворив“³⁾. Та вже не може нас достаточо кріпити звичайний природний хліб, і вино обмерзло вже нам і не може розвеселити нас по вимогам нашої душі. Бо ми вже забажали іншого Хліба, що кріпить на життя вічне і Вина невисказаної радості. Накормлені природними дарами, ми забажали надприродного дару відкуплення. І тому хочемо бути на Службі Божій, бо вона не лиш біблійний образок з життя Спасителя і Його „спасительна жертва небесную дверь отверзающая“, але там дасться нам безсмертний корм, що його лишив Ісус „в нош, в нюже предашесь“⁴⁾.

А цю Тайну сповняти може лише таїнственный священник. Марія — чи може Вона сповняти і ролю цього сакраментального священства? Очевидно, що може! Таж Вона її сповнила, ще заки народилось новозавітне таїн-

¹⁾ Мт. 20, 28.

²⁾ Лука 1, 38.

³⁾ Пс. 103.

⁴⁾ Літургія Золот: Молитва Христологічна; Кор. 11, 23.

ственне священство. Бо Вона сталась Божою Матір'ю. І оправдано під кутом Воплочення Божого, під кутом прийняття другою Особою Божою Тіла і Крови, під кутом цієї святої Тайни ми можемо навіть більш, як оправдано поставити побіч себе дві найвищі гідності, яких доступити може людина: священство Христа і материнство Боже, так з рації подібного їх початку, як і з рації однакового співділання з Св. Духом, як вкінці з мотивів рівнозначного майже висліді.

Словами „Божественная благодать“, які висказує єпископ в хвилині свячень, одержується пресвитерат, так як колись Архангел Гавриїл словами „Дух святий найде на тя“ звів Марію Боже Материнство.

І знов маємо рацію, чому благовіщенням зачинається Служба Божа. Неначе на взір Воплочення має і на престолі народитися Христос під видами хліба і вина. А коли приходить анафора в цій такій торжественній хвилі, священник, запозичаючи від Ангелів сласословних слів, вживається в містерію переставлення і його слова приводять вірним на святу трапезу Христа Месю.

Але пригадує йому Церква, що кожна Тайна може бути лише тоді Тайною, якщо заходить співділання Св. Духа¹). І тому теж у св. Літургії вкладає св. Церква в уста священика, що звершує освячення, слова „низпосли Духа Твого Святого на ни і на предлежащі дари сія“ (епікліза). Отже Церква пригадує собі на перше Христове Воплочення з Пречистої Діви через Св. Духа і вірить, що всі послідуєчі відбуваються теж в подібний спосіб через Св. Духа. Бо не може бути довершена Тайна без Божої сили. Але й не без людської услуги. Бо вона саме поляє на цім взаїмнім співділанню.

Тут ще заходила би квестія гідності священика, що торкається дозволености відправляти Службу Божу, бо він повинен, заки прийме Ісуса до своїх рук, подібно, як Марія, вперід прийняти Його до свого серця, заки Вона прийняла Ісуса до свого лона. І тут заходить багато аналогій між священиком, що звершує освячення, і Богородицею. Не диво, що анафора, яка може нам крім Голгофти бути зарівно доброю ілюстрацією Вифлеєму, ставить побіч воплощеного в видах Христа Його Матір і поминаючи „ізрядні“, каже тоді дзвонюви розносити благовість, а народови співати „Достойно“.

Причастя священика попереджує причастя вірних так, як і Марія, що прийнявши Його до свого лона і зродивши, аж по 30-тих літах віддала Ісуса, щоби стався учасником і для других.

¹) Св. І. Дамаскин († 754) „Πηγή γυνώσεως“.

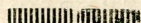
Чим більше розглядаємо становище Марії, тим більше нас перестрашує Тайна такого її безмежного вивищення. Бо „що вже я міг зробити, а не зробив“¹⁾, каже Христос своїй Матері. Бо де краса, де святість, де мудрість, де тайна і любов безмежна, там всюди Марію знаходимо. Шукаємо найпобожніших між людьми і приходимо до Назарету, пересортовуємо чистоту небесних чинів, а вони хорами оточують єрусалимську святиню, глядимо і нема між ними гіднішої над ту, що молиться. Шукаємо правдивої материнської радості і знов мусимо повернути до назаретської хатини. Відкриваємо вкінці серпанок незглибимих Божих таємниць, і туг стрічаємо, як обильно в них учасвує Богородиця!

Марія! — Чи було коли славніше ім'я на землі? — Тому і мільйони мають його щоденно на устах! Мільйони носять його в своїм серці! Мільйони кладуть його побіч свого прізвища! Марію почитає Церква в тисячах храмів, їй посвячених. Марію вибирають народи собі Царицею! Під Марії Покров прибігають всі християни!

А звідки їй ця честь?

Бо Вона Матір'ю Божою від віків вибраною, бо Вона принесла світові Спасителя, бо Вона любов'ю обійняла всіх людей!

(Докінчення слідує).

о. Д-р Г. Костельник

Релігійні фалші нових часів

(Докінчення)

V

Релігія новітнього націоналізму

По большевицькій революції по часописах і книжках щораз частіше попадався вираз, що большевизм це релігія. Не було ще ясного поняття про те, що взагалі атеїзм є релігією, але думаючи люди запримічували, що большевики у своєму перебудовуванні людського світа виявляють релігійну психіку. Це вже так і прийнялося у світі, що большевизм це своєрідна релігія.

Новітній націоналізм, що зродився як реакція проти большевицького, комуністичного інтернаціоналізму, неодне засвоїв собі саме від большевицького режиму (диктатура партії, перевиховання народу — особливо молоді, виключне право на душу молоді і т. ін.). Очевидно

¹⁾ Ісаїя 5, 4.

большевикам ніяк не годиться признати, що їх атеїстичний комунізм є релігією. Але новітній націоналізм уже зразу освоївся з тим, що большевизм це релігія; а з цього vice-versa новітній націоналізм зрозумів і признав, що він також є релігією. Спершу може він цю назву стосував до себе більше в метафоричному значінні, щоб себе вивищити, гльорифікувати; а потім щораз більше приходив до свідомості, що він дійсно є релігією.

* * *

В нас при кінці 1936 р. один з провідників наших студентів націоналістів, Дмитро Штикало, видав книжечку „Над світом сяє хрест меча“, де він цілком свідомо й відкрито, і не без гордості, говорить про те, що новітній націоналізм є релігією.

Автор насамперед на прикладі християнської віри розглядає, „які прикмети-властивості має кожна віра“, і доходить до висновків, що християнська віра войовнича (Христові слова: „Я не прийшов принести мир, а меч“ Мат. 10, 34), ексклюзивна — безкомпромісова, за свій ідеал каже все земське жертвувати. Потім автор пише:

„І ось у цілій Європі в нашу добу і на наших таки очах виростають і до рішачого голосу приходять дві нові релігії: релігія новітнього націоналізму і релігія большевизму. Підчеркую: дві нові релігії“.

„Християнська релігія — це догматична віра в Абсолюта... це релігія об'явлена, надприродна і тому це перш усього віра, а не природний досвід, і оперта на ньому логіка. Віра іраціональна — оперта на інстинкти, на почуваннях, а не на розумі“. Бачимо, що автор спутаний фальшивими атеїстичними поняттями про релігію, що ніби релігія це щось іраціональне, основане на почуваннях. Але без цього логічного субстрату він не міг би дійти до своєї „релігії націоналізму“.

Автор згадує, що християнська віра ґрунтується на інстинкті, а інстинкт інтерпретує як „почування“. Це фальшива інтерпретація, бо людський інстинкт (тому що людина з природи має розум) проявляється не тільки в формі почувань, але також у формі розумових актів. Кожна людина спершу починає інстинктивно думати, а й найбільший філософ при своєму думанні більше користується законами (процесом) думання інстинктивно, ніж свідомо¹⁾, як нпр. лікар при своєму ходженні більше користується інстинктом (себто безпосереднім діланням людської природи), ніж своєю лікарською свідомістю.

¹⁾ Гляди про це мою розвідку „Свідоме й несвідоме в пізнанні“ в „Трьох розправах про пізнання“. Львів, 1925.

Дальше пише Дм. Штикало: „Большевизм — це також релігія, але релігія матеріалістична і раціоналістична“.

„І щойно цей новітній націоналізм є отою новою релігією, що на наших очах зводить рішачий, безоглядний та геройський бій за виключне право формувати обличчя світа, за виключне право творити життя“. „Нація — це перше й останнє слово віри націоналізму. Нація — це вихідна й метова правда націоналістичної релігії. Це пробний камінь (критерій) усього доброго і злого. (Є цет. зв. моральна своєзаконність націоналізму, або „аморальність“, що не значить: неморальність).“

„І для націоналіста — себто визнавця націоналістичної релігії — ціль і щастя людського життя лежить у відданні себе цілого своїй нації. А мораль націоналістичної релігії така: Добре є все те, що є добре для нації; зле все те, що є зле для нації“.

„Большевизм і націоналізм — це два смертельні вороги й одинокою формою та змістом їх взаємовідношення може бути тільки боротьба на смерть і життя“. „Найвища ставка большевизму, його бути чи не бути, рішається в бою з націоналізмом. Націоналізм буде могилою большевизму! І в нашу добу — націоналізм це одинока сила, здібна скрутити голову цій гидрі!“

„Подібно, як християнська, так і новонаціоналістична релігія є самі для себе замкненою цілістю — вони ніякого постороннього доповнення не потребують. Націоналістична релігія виходить від нації і доходить до нації. І — як такий — її ніякого доповнення не треба. Що більше! Релігія новітнього націоналізму, як кожна релігія, є догматична, виключна й зависна, а з цього факту випливає рішуча й безоглядна вимога до її визнавців — визнавати тільки ті догми, що їх вона подає до вірування“.

„Націоналізм вимагає віри в націю, а не в Бога. Але суттю нації є відвічна воля бути собою. Воля — чинник нематеріальний. І тому від відвічної волі нації (а точніше: націй) проста дорога до предвічної Праволі. А це не значить нічого іншого, як проста дорога до Предвічного Бога... І хоч націоналізм каже вірити в націю, то не забороняє вірити в Бога“.

„Новітній націоналізм — читаємо в одного з його апостолів (у Дм. Донцова) — зачав шукати свого Бога не в викомбінованім розумом ідеалі, лише у власнім бажанні, у власній вірі, не в аргументах, лише *contra spem spero!*... Наш час став часом катастрофи для раціоналізму. В політичнім світі прийшов на його місце безоглядний національний догматизм. Новітній націоналізм здетронізував і ін-

telligence, а натомісць поставив афект, як найбільшу вибухову силу в історії людства“.

„Новітній націоналізм прийшов до переконання, що „не хлібом єдиним“ живе нація, лиш тими „оманами“... Великість рідного краю, мрія про „реванж“, про „славу“, національна честь, щастя будучих поколінь, що „прийде по наших аж кістках“ — всі ці для матеріяліста „абстрактні“ ідеї поставив новий націоналізм над щастям усіх, над матеріяльним добробутом і спокоєм існуючої генерації, вимагаючи для абсолюта нації цілковитої посвяти. Мріючи тільки про служення цьому абсолютові, про наближення до нього (як вірні до свого Спасителя), новітній націоналіст, як середньовічний *fidei defensor* не зважав ні на число екзистенцій, які треба було присвятити, щоб затріумфувала його ідея, ані на руїну моральну чи матеріяльну оточення, як не зважав він на це в 1914 р.“

* * *

Бачимо з тих цитатів уповні ясно, що націоналістична релігія належить до атеїстичних релігій. Історично та нова атеїстична релігія виводиться з позитивізму, який боготворив людську суспільність (Comte, Durkheim). Від боготворення суспільности до боготворення народу проста стежка.

Давні атеїсти „позитивісти-раціоналісти“, коли раціоналізм, як це вони самі (Дм. Донцов) признають, провалився, вишукали собі, відповідно до духа часу, нове позитивістичне божитще — „націю“, і з „позитивістів-раціоналістів“ перекинулися в „позитивістів-волюнтаристів“. Але вони не тільки що не вимоталися з фалшив атеїзму, а ще більше замоталися в них, бо „нація“ це ще більше конкретне, отже й більше обмежене божитще, ніж „суспільність“. А божество по своїй природі повинно перевищувати та обіймати все земське.

Коли хтось, замість Бога, ставить не-Бога, то з того не може не вийти фалш. А фалш можна вдержувати (скривати) тільки фалшами. Всяка атеїстична релігія, тому що вже її основа фалшива, ніколи не може дійти до кінця у своїй льогіці, але мусить рятуватися всякими зломами, перекручуваннями, недоговореннями, фалшивими укладами понять — взагалі „нечистою мовою“. Так само новітня націоналістична релігія.

Доки атеїсти рятуються фалшивим зачислюванням своєї атеїстичної релігії до науки, доти їх ситуація лекша, бо вони скривають свою релігію тим способом, що ніби вони заперечують релігію взагалі; отже й не потребують здавати рахунків зі своєї власної релігії. Але но-

вітня націоналістична релігія сама признається до того, що вона є релігією, а через те вона мусить здавати рахунки зі своєї логіки. Тут фалш висунений на світло і зраджує свою нелогічну будову.

Етика націоналістичної релігії не є ані правдива, ані вистарчаюча. Нарід не є Абсолютом, тому й не можна вважати його за Абсолют та ставити за найвище мірило доброго й злого. Це було би без сумніву добре для українського народу, колиб усе майно, яке посідають чужинці на його землях, опинилося в посіданні українського народу. Націоналістична релігія, що ніби є в собі „замкненою цілістю“, твердить, що ніби добром є те, що для народу добре. З того слідувало би, що ніби це було би етично добре, колиб український нарід мав змогу й вирізав усіх чужинців або вигнав їх зі своїх земель з торбами, а їх майно собі забрав. Але справжні закони людського життя вже інстинктивно перестерігають кожную людину з непопсованою душею перед якимсь таким актом. Проллята кров невинного, безборонного, як св. Письмо каже про кров Авеля, „кликає до неба про пімсту“: „око за око, зуб за зуб“ — „не убий“. Справді це не геометричний закон і не фізикальний, він дуже містерний, дивно змодульований — але він є. Народи, що у своїй історії прославилися безпощадною різаниною чужинців, як наприклад, і самі найбільше були вирізувані. Еспанія, що вигубила червоноскірих в Америці, щоб розграбити їх золото, прогнала своє світове володіння на користь Англії, побита бурєю на морі; а мабуть і дотепер тяжить це прокляття на ній (теперішня домашня війна в Еспанії).

Ціле людство завсіди було свідоме того, що етичні закони залежні від Законодавця, який надав закони цілому світові. Також атеїсти свідомі того, але вони не хочуть цієї своєї свідомости допустити до голосу, викручуються від неї, як можуть. Та якенебудь мірило видумують для етичних законів — усе абсурд.

І це абсурд, що ніби нація є найвищим мірилом доброго та злого. На цю тему можна „сильні слова“ пускати на віках та в книжках, для слухачів чи читачів це буде мати переважно тільки значіння поетичної закраски, але жити по тій етиці націоналістичної релігії не можна, як нпр. не можна піском годуватися. Нехай собі буде муж і жінка, націоналістичної релігії, що зле живуть зі собою. Муж буде з пересердя говорити до жінки: „Ти є закалою для нації! Це було би щастя для нації, колиб ти згинула!“ Жінка буде мужеві відплачуватися тим самим. Невже той муж матиме право вбити свою жінку „для добра нації“, а жінка свого мужа? Якщо ні, то хто їх розсудить в імені нації, щоб вони дійсно знали, що „in concreto“ добре для

нації, а що зле? Що їм вільно, а що не вільно? Нація ніколи не є зібрана в одній точці, ні в одній особі. Думка кожного, що буде саким чи таким способом представляти націю, буде тільки його власна, а не думка нації. Плебісцит уряджувати в кожній дрібниці годі. Зрештою і плебісцит не допоможе, бо якже ввесь нарід повчити про всякі дрібниці „in concreto“? А плебісцит без поінформовання народу був би тільки пародією. Тай поінформований нарід може помилитися, і плебісцит міг би вийти незгідний з правдою. Зрештою, урядуючі чинники, що переводять плебісцит, завжди можуть плебісцит пофалшувати.

В житті повинна царити правда — етичні закони, основані на правді. Ані голос народу, ані його воля ще не творять правди. Люди тільки шукають правди, але не творять її. Люди творять тільки своє життя — або згідно з правдою, або незгідно. В першому випадку життя буде добре, в другому зле. Значить: справжні етичні закони вищі від людей — від одиниць і від цілого людства. Отже й нація може творити своє життя — або згідно з правдою, або незгідно. Вона є тільки шукачем правди, а не її творцем. Тому це абсурд, щоб нація була мірилом етичних законів, доброго й злого.

Деж та нація, що мала би бути мірилом доброго та злого? Тільки в голові ісповідників націоналістичної релігії. Це тільки їх суб'єктивна ідея — комплекс ідей. Вони в своїй душі витворюють собі осуди: це для моєї нації добре, а це зле. Алеж питання, чи їх осуди згодні з правдою? Не тяжко усталити ідеальні головні, справжні добра для нації: свобода, самостійність, зібрання всіх своїх земель, соціальний добробут... Але як до тих ідеальних дібр дійти? Як їх охоронювати? І ціла нація тут може помилятися і одиниці. Колиб Німці в 1914 р. знали, що програють війну, то були би не зачинали війни. Думали, що виграють, але помилилися, і вийшло для них зле.

Націоналістична релігія принципіально знаходиться у сфері атеїзму. „Добре“ й „зле“ для її визнаувців може так широко хвилювати, які широкі рямки атеїзму взагалі. Отже від націоналістичних понять дуже легко можна перейти до комуністичних. Нинішні ісповідники націоналістичної релігії завтра можуть стати визнаувцями комуністичної релігії, бо спільний атеїзм дуже зближує їх до себе. Теїст ніколи не буде пропагувати безбожництва, але націоналіст-атеїст одного дня так само може пропагувати безбожництво (свою релігію), як і большевики. Що нинішні наші „націоналісти“ ніби так близько почувають себе до християнської віри й Церкви, це тільки застосування до даних умовин: вони ще ослабі, а наша Церква скріплює національність нашого народу і охоро-

нює нарід перед большевизмом. Та якби наші „націоналісти“ найшлися в такому положенні, що мали би всю державну власть у своїх руках, чи не використовували би проти Церкви тої своєї аксіоми, що ніби до них належить „виключне право творити життя“?

І де є якась запевнення, що „націоналісти“ не могли би перетворитися в комуністів? Хто втратив віру в Бога, той втратив здоровий змісл життя, той фалшиво дивиться на людину і на цілий світ: він буде піддавати земському життю завелику ціну, буде багато вимагати від землі, буде недоцінювати моторів справжньої етики та релігії і т. ін. І замість здорового зміслу життя висуватиме щораз інші доктрини, щоб по їх директивах дійти до своїх перебільшених земських ідеалів, які в дійсности не даються здійснити. А комунізм, як доктрина, дуже приваблива для всіх, що мріють про земське „царство небесне“.

Ось що скажемо: Без віри в Бога ніщо в людському житті не певне, бо ніщо не є на своєму правильному, природному місці, але все переставлене. І лишається тільки вічний бунт і бунт і бунт. Атеїзм є джерелом для перманентного духового бунту, як це ми вже сказали в попередніх розділах.

І одиниця і нація і ціле людство мають своє правильне життєве положення тільки в теїстичній релігії. Що понад те, це від злого, бо від фалшу. Все, що новітній націоналізм висуває дійсно добре, має свої найсильніші і найтривкіші мотиви в теїстичній релігії. А що новітній націоналізм висуває ще понад те („націоналістична релігія“), це зле, бо фалшиве. Фалшом є не тільки $2 \times 2 = 3$, але так само $2 \times 2 = 5$.

Ідеологи новітньої націоналістичної релігії дуже помиляються, коли твердять, що вони оснували свою віру на „афекті“, на „чутті“, а не на „розумі“. Це старе атеїстичне пофалшування релігії! А чому ж ідеологи новітньої націоналістичної релігії стільки пишуть про те своє життєве становище? Невже хочуть тільки розбурхати національний афект у масах народу? Тоді нехай пишуть самі поезії. А вони філософують! Що це значить? Вони хочуть преконати себе й інших, що саме їх життєве становище найправильніше, їх віра наймудріша. Розумом промовляють до розуму, щоб переконати. Невже тут розум не є в роботі? Невже розум не оправдує (не змагається оправдати) афекту? Це розум каже їм покладатися на афект. Отже тут афект не виступає сам, але в союзі з розумом. Авжеж годі від розуму втекти і враз покористовуватися ним. Значить: націоналістична релігія в дійсности ґрунтується не тільки на

чутті, але й на розумі — як усі релігії світа. Що цей розум скривлений — це інша річ.

Новітні націоналісти (тут без знаків наведення, бо тут маємо на думці й таких націоналістів, що не є визнавцями атеїстичної націоналістичної релігії) дуже перейняті афірмацією життя, чаром боротьби для боротьби. Ніхто не може дати сильнішої та певнішої підбудови для здорової афірмації життя, ніж дав Христос: всі наші терпіння і втрати негідні тої слави, яка нас жде — навіть смерть не є втратою, але зиском.

Новітні націоналісти, абсолютузуючи те, що не є Абсолютом, подекуди доходять до коміки, коли саме хочуть бути дуже поважні. Так напр. Дм. Штикало пише:

„Бо ось що читаємо в одному журналі („Українському Юнацтві“), з претенсіями виховувати українську молодь у дусі творчого націоналізму:

„Замовкли на Софії дзвони,
Зовсім затих веселий спів,
А лиш крізь демонські проклони
До неба линуть тихі стони
Катованих братів.
І доки, доки ті наруги?!
Доки ті смутки та жалі?“...

„Так і хочеться в розлізле й відразливе обличчя оцих скиглячів кинути гостре й скажене: І доки, доки ті наруги?! Доки ті смутки та жалі?!

„Бо що це інше, як не найбільша наруга є писати в наші тверді дні про „тихі стони катованих братів“ під большевиками, коли ці брати (ех, не ваші це брати, юнацькі скиглячі!...) кожного дня криваво відповідають своїм катам?!“

В дійсности без сумніву є там більше таких наших братів, що тихо стонуть. Отже чи націоналістична релігія така, що не дозволяє правди писати — і то такої, яка нас дуже обходить?! А з другого боку афірмація життя не полягає в тому, щоби продовж цілого життя тільки Марсову міну показувати. Це була би пісня, яка складалась би тільки з одного тону. Це людське, що в житті приходить і найсильнішим характерам тихо стогнати, а навіть плакати й нарікати. Навіть Христос плакав і стогнав — і то нераз. Але сильний характер не заломиться в таких життєвих умовах, а виведе все до світлого кінця. Дм. Штикало тільки тоді міг би так дорікати „Українському Юнацтву“, якщо б воно завсіди в такому депресійному тоні писало й закінчувало: „Спускайтеся, куме, на дно!“ А в „Українському Юнацтві“ постійно звенить бадьора національна струна. Націоналістична релігія так засліпила Дм. Штикала, що він

з тих джерел черпати й рости (Єф. 4. 15-16), скріплятися (Євр. 13. 9. — Євр. 6. 10, II Тим. 2. 1), обновлятися (Тит. 3. 6) і багатіти благодатю (I Кор. 1. 4—5; Л. 12. 21) та помножувати її (I Петр. 1. 2; II 1. 2).

Так, як само поклонання (до Божого царства) це діло Божої благодати (Рим. 3. 24; I Петр. 1. 15; 2. 9; 5. 10; II Петр. 1. 3; Єф. 2, 6—8; 5. 8), і вона є тою одинокою ціною, якою цінується і купується небесне царство. „Істинно, істинно кажу тобі, — говорить Христос — коли хто не родиться з висоти, (Ів. 3. 3), коли хто не родиться з води і Духа, не може увійти в Царство Боже (Ів. 3, 6)“.

Божа благодать це та весільна одежа (Мат. 22. 12-13), яка дає право вступити в весільну світлицю та засісти з женихом до весільного обіду (Мат. 22. 4), ласка Божа до спасення конечно потрібна.

III.

„Се нині час догідний, се нині день спасення“ (II Кор. 6. 2), бо „ласка Бога нашого Спасителя явилась усім лждм“ (Тит. 2, 11) — кличе в олушевленню Апостол. Та щоби Тит не думав, що в ділі свого спасення чоловік, здакчися на Божу ласку, сам стається тільки пасивним предметом, додає сейчас: „навчаючи нас, щоби ми випершилися безбожності і світських похотей, жили в сім світі тверезо і справедливо і побожно“. Ціле життя християнина має бути наставлене на ту одну мету життя: спасення. В ділі особистого спасення вимагає Господь від чоловіка як найбільшої активності і найвищого напруження всіх сил. „Зі страхом проживайте час вашого замешкання, бо Бог (якого Вітцем називаємо) без огляду на особи судить кожного по ділу“ (I Петр. 1. 17). „Старайтесь — кличе далше — більш, щоби ви через добрі діла зробили певним ваше покликання і вибрання“ (I Петр. 1. 10; Тит. 3. 8). До вічного життя, до спасення можна дійти тільки по дорозі, яку вказав Христос: „Коли хочеш увійти в життя, сповняй заповіді“ (Мат. 19, 17). Я є дорога — а коли хто хоче за мною йти, нехай виречеться себе самого і візьме хрест свій“ (Мат. 16. 24), — потрібно отже самовідречення. Дальше каже Христос: „Царство небесне терпить насилу і насильники здобувають його“ (Мат. 11. 12). Тому то св. Павло називає життя християнина боротьбою. Християнин це воїн Христа Ісуса (IV. Тим. 2. 4), тому до них і кличе: вдягніться в зброю Божу, щоби ви могли стояти проти затій діавола, бо ми не маємо боротися проти тіла і крови, а проти начальств і властей, проти правителів тьми сього вка, проти небесних духів злоби. Длятого візьміть зброю Божу, щоби ви могли опертися в лютий день

і все поконавши встоятись" (Єф. 6. 11-13). В тому зміслі спасення, як нагороду за добру боротьбу, називає Апостол: вінцем справедливости (I Тим. 4. 7) або, як св. Петро — вінцем слави (I Петра 5, 4).

IV

1. Як це вже зі слів Апостола видно, в цій боротьбі не може чоловік обійтись без Божої помочі. Воювати треба не власною зброєю, вона була б за слаба (бо ми не маємо боротися проти тіла і крови). В цій боротьбі (якщо хочемо побідити) є конечна зброя — поміч Божа. „Стійтеж отже, опоясавши ваші бедра правдою і одягнувшись у панцир справедливости і обувши ноги в готовість Євангелія мира, у всім беручи щит віри і шолом спасення і духовний меч (Єф. 6. 14-17), „чи то будьмо тверді — як пише до Солунян — одягнувшись у панцир віри і любови і в шолом надії спасення“ (I Сол. 5. 8). Отже у всі надприродні чесноти, Божі і моральні, а ті вливає Господь в душу чоловіка враз з освячуючою благодатю.

2. Освячуюча благодать це основа духовного життя „в Христі Ісусі Господі нашім“ (Р. 6. 11). Освячуюча благодать додає природним людським ділам надприродности, завдяки якій людські діла набирають тої високої, великої перед Богом і заслуговуючої на надприродну небесну нагороду вартости. Тільки благодать рішає про вартість людського діла і без неї вони є і були б тільки мертворожденими плодами, без життєвих, небесних вітамінів. „Я правдива виноградина — говорить Христос, — а мій Отець виноградар. Кожду вітку в мені, що не приносить плоду, відтинає її... Перебувайте в мені, а я в вас. Як вітка не може приносити плоду сама з себе, коли не позістане на виноградіні, так і ви коли не будете перебувати в мені“. Я виноградина, ви віти: (тільки той) хто перебуває в мені, а я в нім, той приносить много плоду“ (Ів. 15. 1—5).

Так отже, щоб не бути відкинутим від Христа, не всохнути як вітка, не бути тою смоковницею, яку казав господар зрубати і викинути (Лк. 13. 6—9), то мусить чоловік приносити добрі плоди (Лк. 3. 9) — добрі спасенні діла, а щоби „угобзилася“ — принесла обильні плоди нива (Його) життя, щоб він плід приніс, щоби багатів в Бога (Лк. 12. 16), мусить перебувати в Христі (Ів. 15. 7), в Його благодати в Його любови (Ів. 15. 10) т. з. бути постійно злученим з Христом освячуючою благодатю. Божя ласка благодать є до спасення конечно потрібна, бо чоловік без благодати нічого спасенного (залугуючого на життя вічне) зділати не може.

3. Освячуюча благодать ще й тому така конечна в са-

мому життю боротьбі, бо з нею вливає Господь надприродні чесноти, отже дає, одіває чоловіка (Еф. 6. 11) в ту конечну до боротьби збрую. В першій мірі захоронну, себто: щит-віри, панцир любови і шолом надії, отже чесноти Божі¹⁾, а даліше ті вже більш на зовні і активно в поодиноких ділах виступаючі (отже випадна збруя) чесноти моральні²⁾ та дари Св. Духа³⁾. В такий спосіб „Бог всякої ласки, що покликав нас до своєї слави в Христі Ісусі, коли ми сторожимо і трохи потерпимо (боремось), так удосконалює, кріпить, зміцнює і утверджує“ (I Петр. 5. 10) слабі природні сили чоловіка, що Апостол сміло кличе: „все можу в тім, котрий мене кріпить“ (Ф. 4. 13), „воюючи Його силою, що могутчо в мені діє“ (Кол. 1. 29).

V.

1. Ця Божя сила, що так могутчо діє в Апостолі, це дієвуча Божя благодать. І цю могутчу силу дієвучої благодати св. Апостол так дуже відчуває, що наче не чує вже своєї власної сили, звичайно майже цілковито на неї не числить, „для того найрадше більше буду величатися моїми немочами, щоби вселилась у мене сила Христова“ (II Кор. 12. 9), або I (Кор. 3. 7—10). „Я працював, та не я, а ласка Божя зі мною“. (Рим. 5. 10) — каже св. Павло. Дієвуча благодать є тою одинокою і виключно Божою силою, при допомозі якої чоловік виконує поодинокі добрі діла, які вони й не були б. Найбільше її значіння лежить ще у тім, що її дає Господь кожному чоловікові, отже всім людям без різниці, праведному в стані освячуючої благодати на те, щоби він міг її заховати, нестратити та ще й помножити через добрі діла, а грішникови, отже в стані гріха, щоби він міг виконувати діла, через покайня, котрі приводять його до Божої благодати, помагають йому здобути, й осягнути освячуючу благодать.

2. І тут починається той дивний спліт таємниць, спів-

¹⁾ „Це правда віри, що разом з освячуючою благодаттю є влиті в душу опрацьовані чесноти віри, надії й любови... „Духом Святим Божя любов розливається в серцях“ (Рим. 5. 5) і наводяться слова Тридентського Собору про опрацьовання кан. 11. (Митроп. Андрей: „До Духовенства IX. Моральні чесноти. АЕп. Від. Ч. IX. з 1935 р. стр. 311).

²⁾ „По науці всіх богословів впливаються в душу при оправданні ще й моральні надприродні чесноти. З освячуючою благодаттю дається християнській душі цілий пречудовий вінок надприродних чеснот“ (ibidem).

³⁾ „Хто не має Божої благодати, не може мати дарів Св. Духа... Наука про нерозривну зв'язь поміж благодаттю й дарами Св. Духа відноситься до всіх дарів“ (ibidem. АЕп. Від. Ч. VII. стор. 206 уст. 10. „Дар розуму не може бути в людях, що не мають Божої благодати“.

праці Божої сили — дійсуючої ласки — і людської волі, та дивна, не розгадана тайна сполуки ділання свободної волі немічної людини і ділання сили всемогучого Бога Сотворителя, котрий, сальвуючи свободну волю сотворіння, осягає і сповнює свої відвічні пляни і цілі: спасення чоловіка і свою славу (*gratia efficax*). І як би ми не розумували (томісти і моліністи про ділання ласки Божої на душу, волю чоловіка), то святою і непохитною (Мар. 13. 31) останеться правда Христових слів що: „Без мене не можете нічого робити“ (Ів. 15. 5). Та не лиш зробити, але й хотіти чогось доброго не може чоловік сам зі себе, „бо се Бог — каже св. Павло — розбуджує у вас і хотіння і виконання по уподобанню“ (Фил. 2. 14), або, як це ще краще виходить з грецького тексту: „Бог звершує в нас, ділає в нас, сповняє в нас, щоб і хотіти і виконати“ — розум. щось доброго¹). А на іншому місці говорить, що: „ніхто не може (побожно) сказати Господь Ісус, тільки Святим Духом“ (І Кор. 12, 3-4).

Звідси знову ясною стає ще одна велика і життєво практична християнська правда: „що чоловік без Божої благодати нічого доброго не може зділати!“

Дійсуюча благодать є тою оливою, що підсилює світло християнського життя. „Так нехай світиться ваше світло перед людьми, щоби бачили ваші добрі діла“. (Мт. 5. 16). Без дійсуючої благодати нема добрих діл, нема заховання заповідей, нема християнського життя, воно мусілоб загинути „бо віра без діл є мертва!“ (Як. 2. 26); без неї нема покаяння, немає навернення; без неї для уроджених немає спасення.

VI.

1. Тепер щойно розуміємо, чому Апостоли, а за ними всі великі святі люди на Божу благодать звертали найбільше уваги. Всі послання Апостолів зачиналися і кінчилися побажанням вірним Божої ласки — благодати. „Ласка вам“, „ласка з вами“, з додатками: „нехай умножиться“, „ростіть“, „кріпіться“, „багатійте“, „розгрівайте“, „не зачедбуй“ і їм подібні вискази, з якими в їх посланнях стрічаємося мало не на кожній сторінці, говорять найясніше, що Божу ласку уважали вони в життю вірних всім. Св. Ап Петро називає Г. Бога Богом всякої ласки (1. Петр. 5, 10).

Подібної гадки були й усі св. Отці й Учителі Церкви, особливо ті, котрі враз з Апостолом Павлом можуть закликати: „черезмірною показалась мені ласка нашого Господа“ (1 Тим. 1, 14), „що й вибрав мене з лона моєї матери і покликав своєю ласкою“ (Гал. 1, 15). як нпр. „доктор ласки“, св. Августин.

¹) Митроп. Андрей: До Духовенства. 1. Первородний гріх. 17. про дар витрєвання АЕп. Від. Ч. III. з 1935 р. стор. 81.

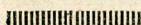
Наш ВПреосв. Митрополит Андрій в одному своєму, незамітному на зверх, розпорядку¹⁾, дає дуже оригінальну а при тому надзвичайно глибоку та цінну думку, а саме: „А уважає хто, що то за много на його, слабі сили (повторити голосно шість правд віри), нехай скаже замість проповіді те одне, але голосно і виразно: „Ласка Божа є до всього потрібна і ми без ласки не можемо ніщо доброго зділати“. — І завважує: — „Якщо хочете дуже скоро і добре піднести нагрід свого села, ту проповідь про ласку Божу повторюйте щодня 5—10 разів комунібудь і при якійнебудь нагоді. Душпастир, який хочби дивачним способом повторяв так катихитичні науки, вкортці мавби преобильні жнива в своїй парохії“. І дійсно вложити в уми і серця вірних те велике і святе пізнання сили і розуміння потреби Божої благодати мусить дати надзвичайні овочі, бо „*nihil volutum nisi cognitum*“.

2 В наших катихизмах Божа ласка не найкраще представлена (про проповіді на тему Божої ласки і не згадувати!), а в шести правдах віри ляпідарна і коротенька сентенція: „Божа ласка є до спасення конечно потрібна“ є занадто загальна, а ще менше для загалу вірних ясна і зрозуміла. Для переконання попробуйте запитати першого-ліпшого вірного, найкраще женихів, як вони розуміють шесту правду віри, а переконаєтеся, що вони її цілком не розуміють, пояснюючи так, як вона подана, „спастися“ зн. „вириятуватися“ отже вириятуватися від загибелі в пеклі, а піти-дістатися до неба. Звідси вже короткий висновок, котрий зробить собі кожний вірний, а саме, що „Божої ласки потреба конечно при смерті“. — А тепер треба знову наводити, що ми не знаємо години нашої смерті, — отже треба бути приготованим... І от тут цілий трагізм: не в життю і для життя потрібна Божа ласка, а тільки для смерті, при смерті і по смерті! Чи може бути в життю християнина щось більш карикатурне і так жахливо трагічне, як такий спосіб думання? Каже приповідка: „Живий живе гадає“, а особливо молодому, сильному, повному життєвої сили, думка про (несподівану) смерть замало говорить, також не всі нагло вмирають — думає він — отже: „Жий, поки живеться“, прийде старість, „буде час думати про спасення“.

А вкінці з педагогічного боку це має фатальні наслідки! А прецінь християнська релігія — це не релігія страху, життєвого песимізму і негачії — як закидають вороги християнства. Християнська релігія, це релігія життя, це віра

¹⁾ „Тримісячний катихитичний курс“ А. Еп. Від. ч. VIII. з 1933, стор. 127.

в життя проти смерті і по смерті, це віра в перемогу життя над смертю, це виповідання боротьби злу, це і віра в перемогу добра над злом, в перемогу духа над матерією! „Радуйтеся завжди в Господі. І ще раз кажу, радуйтеся!“ (Ф. 4, 4). Це не глядіаторське „*mor tui te salutant*“, але життєрадісний гімн синів світла (Еф. 5, 8), улюблених синів Божих в Ісусі Христі (Гал. 3, 26), не невільників, а свободних дітей обітниць, синів завіта, котрих „для свободи Христос освободив“ (Гал. 5, 1). Треба отже основно змінити в наших вірних думку про Божу благодать, а саме: що не лиш при смерті і не для смерті, але в життю і для життя є конечно потрібна Божа благодать, бо без неї ніщо доброго не можна зділати, ані думкою, ані словом, ані ділом. Шеста правда віри говинна звучати: „Божя ласка-благодать є до спасення конечно потрібна і чоловік без Божої благодати ніщо спасенного, ані загалом ніщо доброго не може зділати.“

о. В. Рабій

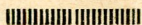
Дяківське питання

Одною з найбільш пекучих справ під теперішню хвилю це питання наших церковних дяків. Дяківська справа це наша актуальна болячка, котру треба нам остаточно розв'язати й определити. Не говорім і не кидаймо даремних слів: „Маємо важніші речі — нехай дяки чекають“, — бо від належної розв'язки дяківської kwestії користає св. Церква і наш нарід. Згадаймо тільки давні роки (1860—70) а хоч би й передвоєнні часи. Дяки вели у нас школи, як дякоучителі, помагаючи душпастирям так у церкві (співом-хорами), як і в просвітному ділі, у народній праці. — Тепер, коли наше духовенство зубожіло і матеріально підупало, дяківський стан майже зовсім не має змоги до життя. Наші дяки при смішно малих доходах густо-часто свої обов'язки виконують тільки за „гонор“. Ці обставини довели дяків до своєрідної організації, до видавання навіть якогось „незалежного“ часопису — до безнастанних зборів, ромагань та делегацій. Св. Церква й Преосв. Ординарії, котрі чувають над вихованням дяків і береженням чистоти обряду та церковного співу, вже нераз давали опіку і поміч дякам в їхньому матеріальному положенню, а декотрі Преосв. Ординарії видали вже й дяківську прагматику.

Насувається питання: яких дяків треба нам під теперішню хвилю, та що належиться дякам від Церкви — чи від нас. Перш за все треба нам нині інших дяків. Нам треба

створити варстат праці коло наших церков і приходських домів для нашої молоді. Нам треба нині дяків інтелігентних, кваліфікованих у своїм знанню, які крім дяківства вміли би вести хори (дирігенти), кооперативи, освітні установи і всяку національну працю. Треба нам піднести дяківські школи на вищий ступень, де кандидати вчилися би крім дяківства, кооперації і різного рода ремесла, щоби могли гідно служити церковній справі та мати змогу жити на селі, чи в місті. Дяківських шкіл у нас рішучо за мало. Дяківські бурси-школи повинні в нас бути по всіх більших містах. — До них горнулась би радо молодь, так сільська, як і міщанська. Такі парохіяльні церковно-дяківські школи під наглядом духовенства, при допомозі наших професорів (їх чияло по містах), стали би нашими греко-католицькими заведеннями, церковними й народними кріпостями. Тут виховувалось би в належний спосіб віруюче покоління, майбуття нашої церковної служби, вірне й віддане Церкві і нам душпастирям.

Чи може це тяжко зреалізувати під теперішній час? Рішучо ні! Тільки зачнім, тільки додаймо сил, а при участі народу й родичів молоді все зробимо і дяківська квестія не буде нам тягарем, а питанням нашої молоді і журби за їх матеріальне забезпечення. Таким дякам буде тоді і від церкви і від нас належатися справедлива і слухна заплата. Церква мусить їм дати якусь платню. А нарід також! Коли побачить вчених й інтелігентних дяків, не відмовить також своєї жертвенности. Зрештою вони самі своєю побічною працею (ремеслом) зароблять на свій прожиток і напевно не загинуть між народом коло храму Божого. Таким дякам кожний душпастир радо уділить з своєї ерекції відповідну до поля скількість (1—4 морги) ґрунту на життя. Бо вони будуть його справжніми помічниками й заступниками в парохії. Дяківська квестія буде розв'язана як слід. Тут рішає добра воля наших Преосв. Ординарів і ми самі. Дяківська справа не терпить проволочки. Вона не може бути нам байдужа. Чим скорше берімся розв'язати дяківське питання, а краще буде по наших церквах-крилосах. Коли там засяде свідома католицька наша молодь і нам лекше буде жити між тим народом.

о. Олекс. Яримович

Наше духовенство на початку XIX століття

Історія нашого духовенства з тих часів дуже мало znana ізза невидавання спеціальних шематизмів нашого духовенства. Тому хочу представити коротко стач, що існував в тих перших роках панування Австрії над Галичиною.

До Віденського конгресу в 1815. р. гр.-кат. область

була поділена на 4 єпархії: львівську, перемиську, холмську та берестейську. Прилучення двох останніх єпархій до Росії та гноблення гр.-кат. Церкви спричинило скоро їх фактичний упадок, хоч формально вони довго ще існували.

Єпископи.

Львівським єпископом був у тих перших роках Микола Скородинський, від 1790. р. до 1805. р. З хвилею відновлення Галицької Митрополії в 1807. р. першим митрополитом й львівським архієпископом став Антін Ангелович, доктор і професор св. Теології, єпископ Перемишля, Самбора і Сянока та адміністратор єпархій Холмської-Белзької і Берестейської. — По його смерті в 1814. р. митрополитом став теж довгочасний перемиський єпископ Михайло Левицький (1816—1858). Цей митрополит уродився 1771. р., був сином пароха з Ланчина, спершу був парохом св. Юра у Львові, від 1813. р. перемиським єпископом, а від 1816. р. митрополитом, а пізніше кардиналом. Був він доктором св. Теології і професором моральної на теологічному відділі львівського університету.

В Перемишлі єпископами були Антін Ангелович (1795-1808), — Михайло Левицький (1813—1818) (пізніше митрополит) та Іван Снігурський (1818—1847. р.), передтим парох церкви св. Варвари у Відні.]

Капітула.

Архипресвітером львівської Митрополічної Капітули був через довгий час о. др. Михайло Гарасевич, ур. 23. V. 1763. р., син о. Григорія з Якторова, оженений з Тересою Яблонською. Одержав він у році 1811 титул барона v. Neustern, та був доктором і професором теології. Помер 29. IV. 1836. р. По смерті митрополита Ангеловича був він адміністратором митрополії аж до вступлення на митрополічний престіл єп. Левицького.

Архидіаконом був від 1816. р. о. Григорій Мілиневич, консисторський радник.

Архикаatedralьним кустосом був львівський декан о. Іван Жуковський, парох церкви св. Параскевії, крилошанин Капітули, опісля парох в Підберізцях. По нім прийшов с. Гавриїл eques v. Дубовицький, дотогочасний ректор семінарії, консисторіяльний радник й екзамінатор.

Схолястиком був о. Теодор Мохнацький, радник, а опісля др. Мартин Барвінський, радник, генеральний вікарій й офіціал.

Архикаatedralьним канцлером був від 1814 до 1816. р. о. Григорій Мілиневич, відтак с. Гавриїл Дубо-

вицький, а по нім о. Іван Липницький, радник і парох Волоської церкви.

В Перемишлі в склад Капітули, що повстала 1816. р. входили 3 пралати: о. Теодор Фединкевич, офіціал, о. Юрій Стрільбицький, декан, і о. Іван eques v. Могильницький, кустос.

Грем'яльні Крилошани. У Львові були в 1814. р. грем. крилошани: о. Теодор Мохнацький, о. Гавриїл Дубовицький, о. Іван Липницький, і ректор о. др. Іван Лаврівський. Опісля став ним ще о. Іван Гарасевич, брат архипресвитера. В Перемишлі були в 1818. р. о. Петро Назаревич, перемиський декан, о. Олексій Ступницький і канцлер о. Іван Федорович. На місце останнього прийшов опісля зі Львова о. др. Іван Лаврівський.

Почесні Крилошани. Були ними у Львові в 1814 р.: о. Кость Сабатовський, о. Тома Стрвожинський з Городенки і о. Гриць Сушальський. В 1818. р. видимо ще о. Гавриїла Ославського з Тишковець, о. Осипа Гілічинського з Липовець, о. Михайла Цурковського з Бучача, о. Михайла Андруховича з Товмача і о. Михайла Дукалевича з Городка. В 1821. р. бачимо вже о. проф. др. Мартина Барвінського, а в 1826. р. о. Василя Созанського.

В Перемишлі були о. Петро Германович з Самбора, о. Іван Манастирський з Ярослава, о. Михайло Полянський, о. др. Іван Снігурський з Відня (опісля єпископ), Теодор Ольшанський з Шегині, о. Данило Качановський з Дорожова і о. Василь Созанський з Любачева.

Консисторія.

Генеральним вікарієм й офіціалом був у Львові о. др. Михайло Гарасевич (гл. вище), а опісля о. др. Мартин Барвінський. В Перемишлі був о. Юліян Штонрінг, а опісля Теодор Фединкевич. В Холмі був генеральним вікарієм о. Вартоломей Назаревич, а в Берестю о. Петро Козакевич.

Канцлером у Львові був до р. 1816. о. Григорій Мілиневич, опісля о. Гавриїл Дубовицький, а по нім о. Іван Бохенський.

В Перемишлі був канцлером о. Юрій Стрільбицький до 1816. р., опісля о. Іван Федорович 1818. р., а по нім о. Іван Сілецький.

Духовна Семинарія.

В 1809. р. був ректором перемиський крилошанин о. Теодор Мохнацький, опісля схолястик Митрополичої Капітули, а віцеректором о. Теофан Голдаєвич Ч. С. В. В. і о. др. Іван Гарасевич, брат архипресвитера і пізніший грем'яльний крилошанин.

В 1814. р. бачимо вже ректором о. др. Івана Лаврівського, греміяльного каноніка, а віцеректором замість о. Голдаєвича — о. Івана Федоровича. Від 1816. р. віцеректорами були о. Венедикт Левицький та о. Симон Вислоцький

Ректор о. др. Іван Лаврівський ур. 1773. р. був сином о. Василя, балигородського декана і помер в 1846. р. Опісля був він архидіяконом і деканом перемиської Капітули. В 1840 і 1843. р. був депутатом до Галицьких Станів як дідич Волі Міхової, Смоленська і Лупкова. Ці добра дарував він перемиській Капітулі.

По о. Лаврівським провізоричним ректором став о. др. Венедикт Левицький, професор моральної на теологічному виділі. Був він сином о. Остапа, уродився 1785. р. помер 1851. р. Як цензор сконфіскував „Русалку Дністр ву. — В р. 1826. бачимо вже ректором о. Гавриїла Дубовицького, архикатедрального кустоса.

Кото 1820. р. на другого віцеректора (першим був о. Симон Вислоцький) прийшов о. Степан Теліховський, ур. 1793. р., син о. Якова з Острова, ходорівського декана, — пізніший ректор Семинарії в Перемишлі.

Духовником був в 1839. р. о. Захарій Попель, а коло 1815. р. прийшов о. Саватій Гарасевич.

Поділ епархій.

1. Львівська Епархія ділилася на 9. округів з 72 деканатами.

1) Львівська округа з деканатами: львівським, оброшинським, городецьким і щирецьким.

2) Стрийська округа з деканатами; стрийським, болехівським, долинським, калуським, перегінським, роздільським, скільським, войнилівським, журавенським та жидачівським.

3) Станиславівська округа з деканатами: станиславівським, богородчанським, буцацьким, галицьким, монастирчанським, надвірнянським, отинійським, товмацьким, тисьменичанським і устецьким.

4) Коломийська округа з деканатами: коломийським, косівським, кулачківським, городенським, пістинським, снятинським, заболотівським і жуківським.

5) Бережанська округа з деканатами: бережанським, болотнянським, бобрецьким, бурштинським, ходорівським, козлівським, рогатинським, стріліським, зарваницьким та завалівським.

6) Золочівська округа з деканатами: золочівським, білокамінецьким, брідським, бузецьким, холоївським, глинянським, олеським, підкамінецьким, поморянським, струмілкамінецьким, щуровицьким, унівським, залозецьким і зборівським.

7) Тернопільська округа з деканатами: тернопільським, грималівським, янівським, підволочиським, скалатським, те-ребовельським, залозецьким, зарваницьким і збаражським.

8) Чортківська округа з деканатами: чортківським, більчанським, червоно-городським, гусятинським, ягольницьким, королівчанським і скальським.

9) Буковинська округа з буковинським деканатом.

II. Перемиська Епархія ділилася на 7 округів з 39 деканатами.

1) Перемиська округа з деканатами: перемиським, нижанківським, мостиським, судово-вишенським, яворівським, порохницьким і ярославським.

2) Ряшівська округа з канчугським деканатом.

3) Жовківська округа з деканатами: олешицьким, любачівським, потелицьким, угнівським, белзьким, варяжським, сокальським, тартаківським, жовківським і куликівським.

4) Самбірська округа з деканатами: самбірським, комарнянським, горожанським, мокрянським, дрогобицьким, височанським, жуковинським, старо-самбірським і старо-сольським.

5) Сяніцька округа з деканатами: добромилським, устрицьким, затварницьким, балигородським, ліським, ольховецьким, бірчанським, сяніцьким і ясельським.

6) Ясельська округа з деканатами: дуклянським і бідським.

7) Сандецька округа з мушинським деканатом.

III. Холмська Епархія з деканатами: холмським, люблинським, красноставським, сидлецьким і дубенецьким.

IV. Берестейська Епархія з деканатами: володавським, вишницьким, межирічанським, кодацьким, лозицьким, лоцьким (Locia), соколівським і більським.

Монастирі.

В львівській епархії було 8 монастирів Ч. С. В. В., а то: у Львові, Гошеві, Бучачі, Краснопуші, Золочеві, Підгірцях, Улашківцях і Словіті.

В перемиській епархії було 7 монастирів Ч. С. В. В.: в Добромилі, Дрогобичі, Лаврові, Жовкві, Крехові, Кристинополі та Яворові.

Теологічний Виділ Львівського Університету.

Від р. 1805—1817 львівський університет мав назву ц. к. ліцею. Професорами і докторами св. Теології з українського духовенства були такі: 1) о. др. Модест Гриневецький Ч. С. В. В., професор догматики і полеміки; 2) о. др. Іван Лаврівський, професор грецької мови; 3) о. проф.

др. Антін Ангелович, митрополит; 4) о. проф. др. Михайло Гарасевич, генеральний вікарій; 5) о. проф. др. Андрій Білецький, парох Билча; 6) о. проф. др. Матвій Шанковський, парох з Городенки, декан св. Теології; 7) о. проф. др. Михайло Домбровський, парох з Потилича; 8) о. проф. др. Михайло Левицький (професор моральної, пізніше, за часів університету), пізніший митрополит і кардинал; 9) о. др. Іван Гарасевич, віцедиректор Семинарії, екзаменатор церковного права й української мови; 10) о. проф. др. Мартин Барвінський, грсф. Біблії Нового Завіту та 11) о. др. Микола Левицький, парох з Пнівя.

В 1817. р. ц. к. ліцей одержує титул університету. Викладовою мовою була мова німецька аж до р. 1871. Деканом теологічного факультету став о. проф. др. Модест Гиневецький, що був теж вибраний другий раз деканом 1823. р. В 1821. р. деканом був о. др. Онуфрій Криницький, професор історії Церкви. Був він сином о. Андрія з Кривого.

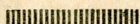
Сеніором ц. к. університету був ще з часів ліцею до р. 1821. о. др. Арсеній Редкевич Ч. С. В. В. від біблії Старого Завіту і орієнтальних мов, а по нім о. др. Мартин Барвінський, професор.

З нових університетських професорів теологічного факультету були: о. Венедикт Левицький, професор моральної, і від 1827. р. о. Яків Геровський, з дієцезії перемиської, професор біблії Нового Завіту.

Першим адюнктом був 1826. р. о. Тома Полянський, префект Семинарії, а в 1827. р. другим адюнктом о. Ігнатій Ганчаковський, теж префект Семинарії.

Теологічне наукове заведення в Перемишлі.

Повстало воно мабуть в 1823. р. Були там заняті тільки дві українські сили, а саме: о. Антін Теліховський, професор біблії Старого Завіту, син о. Якова з Острова, ходорівського декана, і 2) о. др. Іван Лаврівський, професор біблії Нового Завіту.

Нові книжки

Др. Борис Кудрик: Огляд історії української церковної музики (Conspectus historiae musicae ecclesiasticae Ucrainorum). Праці Гр-кат. Богословської Академії у Львові, том XIX. Львів 1937, ст. 139, вел. 8°.

Зміст: Византійська церковна музика як праджерело східнообрядової музики. — Українське музичне середнєвіччя. — Доба старшого „партесного“ співу. — Золота доба української музики. — Церк.-народній

спів у золоту добу та на світанку перемиської доби. — Перемиська доба. — Музика найновіших часів. — Література.

Це перша на галицькім ґрунті праця над такою важною ділянкою релігійно-церковного життя — як наша церковна музика. Праця основна й солідна, та подає історію тієї музики від найдавніших часів, від хвилі появи християнства на Україні, аж до нинішніх днів. X.

о. *Др. Йосиф Сліпий*: **Митрополит Йосиф Велямин Рутський і його доба**. Промова виголошена на Академії 21. березня 1937. Бібліотека Українського Католицького Союзу ч. 3. Львів 1937. Накладом Видавничої Кооперативи „Мета“. ст. 15, 16°.

о. *Маркіян Марисюк ЧСВВ*: **Митрополит Йосиф Велямин-Рутський (В 300 ліття його смерті)**. Бібліотека Релігійної Освіти ч. 17 і 18. Накладом і друком ОО. Василян у Жовкві 1937. ст. 58, 16°.

Степан Перський: **Чудо св. Николая над Половчином**. Удраматизована в трьох діях староукраїнська легенда з кінця XII. стол. Бібліотека релігійної драми ч. 17. Накладом і друком В-ва Чина св. Василя В. у Жовкві 1937. ст. 39, мала 8°.

Культ св. Николая був здавен давна дуже поширений по всій Україні — в іконографії, письменстві й легендах. Одні легенди приходили на українські землі з Візантії, а інші, як ось про його чудо над Половчином, повставали в нас. Автор обробив цю нашу легенду, користуючись при тому західньоукраїнським рукописним текстом о. І. Яремецького — Білашевича, пароха Волчківців над Прутом з пол. XVIII. ст., на гарний драматичний лад, поділивши її на три дії, і даючи конечні режисерські завваги й пояснення.

Книжечка надається на лектуру для шкільної молоді та для аматорських гуртків для св. Миколаївських вистав.

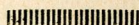
Календарець Пресвятого Ісусового Серця Х. на 1938 рік для почитателів Христового Серця і членів Апост. Молитви. Річник III. Жовква 1937. Друкарня і Видавництво ЧСВВ. в Жовкві, ст. 64, 32°.

Олександр Мох (Арамис): **На фронті української книжки**. Статистика, висновки й здогади про те, чим тепер духово кормиться наша суспільність на захід від Збруча і що з того вийде. Видавничий Інститут „Добра Книжка“, ч. 122. Львів Р. Б. 1937. ст. 47, мала 8°.

Хто розуміє вагу книжки і її ролю у формуванні світогляду людини, повинен конечно цю книжечку прочитати, бо вона м. ін. розкриває перед нами усі ті скриті ходи, якими втискається духова отруя між наше громадянство.

X.

Василь Попадюк: Розмова з духом і інші оповідання. Видавничий Інститут „Добра Книжка“ ч. 121. Львів, Р. Б. 1937, ст. 127, мала 8°. Ціла 95 грошів.

Українці!

За благословенням і під Високим Протекторатом Їх Ексцеленції Високопреосвященного Митрополита Кир Андрія і Їх Ексцеленції Преосвященного Станиславського Єпископа Кир Григорія і Їх Ексцеленції Преосвященного Перемиського Єпископа Кир Йосафата — Виділ Товариства Українських Робітників „Сила“ у Львові, в опертю о ціле організоване українське громадянство, приступає до здійснення акції допомоги українським безробітним.

Допомога нашим бідним, потребуєчим братам в нації — це справа не одиниць і навіть не гуртів чи поодиноких Товариств, але справа цілого українського народу, всіх нас Українців разом і кожного з окрема.

УКРАЇНЦІ!

Ми всі мусимо однозгідно і дружно виконати наш перший і найважніший, святий перед Богом і перед Рідною Нацією обов'язок — допомогти нашим бідним братам із усіх наших сил та спроможностей!

Не може і не сміє бути хоч би одного поміж нами, що йому чужою і байдужною була би доля його голодного і холодного брата!

Всі ми — бідні й багаті — зєднаймося у гарячій братній любові, і як добрий брат — братові поможемо один одному перемогти голод і холод, недостаток, злидні і нужду, що таким великим гнітучим тягарем спадають на плечі багатьох синів і дочок нашого народу в цей тяжкий для нього час.

Спільним, всенаціональним зусиллям допоможемо нашим потребуєчим братам! Складемо всі й наш даток на Фонд Допомоги Українським Безробітним, по нашим найкращим намірам, поривам і силам! І складаючи всі нашу лепту, хоч і малу, дамо багато, найбільше, бо з недостатку нашого і хоч би й останнім поділимося з тими, які нашої допомоги конечно потребують.

Ця наша допомога мусить бути не одноразова і не відокремлена, але постійна і повсякчасна, всюди і завжди, де тільки є хоч один потребуєчий наш брат, а при цьому вона може і повинна бути у всякому можливому виді: в грошах, харчах, одягах і т. п.

Т-во „Сила“ поставило собі велике завдання — нести зорганізовану допомогу українським робітникам, передовсім у найтяжчий зимовий час, у час шаліючого й масового безробіття. Все українське громадянство мусить однозгідно та охоче підтримати це Товариство у його дуже важкому і незвичайно відповідальному змаганню.

Виконання як слід цього нашого всенароднього обов'язку засвідчить перед нами самими і перед цілим світом нашу повну національну зрілість, міцну внутрішню спаяність та буде доказом, що ми справжня нація, здібна протиставитись усім ворожим намаганням та перешкодам, звідки і від кого б вони не виходили.

Тож кличемо гаряче: Всі на фронт допомоги українським безробітним!

І твердо віримо, що ціле українське громадянство дружно і могуте відгукнеться на цей наш клич.

Льва-Город, дня 23. листопада 1937 р.

Почесний Комітет:

През. Д-р Кость Левицький, о. Ректор Мімрат Д-р Й. Сліпий, о. Канцлер Н. Галант, о. А. Кашичанюк, посол Д-р Ст. Біляк, Дир. Ю. Шепарович, Дир. Я. Скопляк, інж. А. Мельник, Дир. І. Лопатнюк, Дир. І. Лисий, Проф. О. Ціпановська, Дир. Ст. Кузик, Д-р З. Решетилевич, Д-р О. Бабій, Д-р К. Паньківський, інж. Савойка, Дир. І. Тиктор.

Діловий Комітет:

Осип Іванчук — голова, Софія Табора — секретар, Михайло Соболю, о. Всеволод Дурбак, Степан Сабара, Володимир Зданевич — члени.

За Виділ Т-ва „Сила“:

Павло Музика
голова

Степан Сабара
секретар

Датки просимо слати на адресу: Промбанк Львів, з допискою: На укр. безробітних або Тов. „Сила“, Львів, Рутівського, 22/III.

Всячина.

Адміністрація „Ниви“ має честь пригадати Впр. ОО. Передплатникам, що вже найвища пора відновити передплату за IV. квартал 1937 р. Одночасно Адміністрація просить вплачувати залежності згідно з розісланими пригадками. — Поштовий переказ долучуємо до цього числа. Коли

хто не вплатить належитості протягом місяця грудня, зглядно після пригадки, будемо змушені здержати дальшу висилку „Ниви“, з січнем 1938 р. Дотепер ми не здержували висилки „Ниви“ тому тільки, бо маємо надію, що Впр. ОО. Передплатники сповнять свої зобов'язання супроти свого станового часопису і до кінця грудня вирівняють свої довги та дадуть „Ниві“ змогу не тільки дальше появлятися, але ще й поширити свій об'єм.

Академія на честь св. свщм. Йосафата. Богословська секція при „Читальні Українських Студентів Богословії ім. М. Шашкевича“ у Львові влаштувала в неділю 28. листопада 1937, в авлі Богосл. Академії — святочну академію в честь св. свщм. Йосафата. Академія мала щирий, родинний характер, з дбайливо зложеною і з глибоким пієтизмом до Святого виконаною програмою. На естраді, на тлі зелені і гарних, стилевих килимів висіла мало знана й оригінальна стара ікона Святого (з музею Богосл. Академії), прикрашена багровим адамашком і вишиваними рушниками. Побіч Святого на стінах естради портрети митр. Рутського, Потія та інших діячів Унії з її першої, геройської доби. Розпочав академію хор питомців, відспівавши гарно Йосафатівський гімн „Пісню слави заспіваймо“, після чого студ. IV. р. Петро Олійник у своїм добре опрацьованім рефераті накреслив вірну силуетку Святого і тло, на яким зродився його великий, геройський чин. Відтак слідував смичковий квартет (Цегельський, Баран, Верещак і Горбачевський), що відіграв Гайдна „Сім слів Ісуса Христа на хресті“ (а. Інтродукція, б. Отче в руці Твої)... Була то найкраща і найкультурніша точка програми, так з огляду на саму композицію, дуже відповідну на таке свято, як теж і на тонко музичальне й мистецьке виконання. Студ. Онуфрій Івнюк декламував „Криваву легенду“ студ. М. Цуприка і блиснув кількома момен-тами, що виявили його непересічний рецитаторський талан. Відтак оркестра під батutoю студ. А. Цегельського відіграла дві композиції, а хор під орудою студ. В. Якуб'яка закінчив, відспіванням Кишакевича „Владико, Отче“, те незвичайно шире і з мистецького погляду гарно введене свято. На академії були приявні всі питомці Дух. Семинарії та ОО. Настоятелі під проводом о. Ректора.

Крім цього в день св. Йосафата влаштовано в різних місцевостях, заходом шкільної молоді і старшого громадянства багато концертів, академій і святочних сходин на честь нашого рідного Святого.

25 ліття української гр.-кат. єпархії в Канаді. Цього року минає 25 літ, як у Канаді зорганізовано українську гр.-кат. єпархію. Першим єпископом тієї єпархії був Преосв. Никита Будка, який з надзвичайною ревністю і правдивим героїзмом взявся зараз по приїзді до Канади

усувати всі перепони й труднощі і при допомозі невеликого гуртка відданого собі духовенства зумів урешті організувати великанську простором епархію та налагодити у ній правильну роботу. Теперішній єпископ гр.-кат. Українців в Канаді, Преосв. Василь Ладика видав з нагоди цього ювілею пастирський лист до вірних, в якому взиває їх до дальшої ревної праці для збереження релігійної і національної єдності нашого народу за океаном.

Ювілей священика громадянина. Знаний і в нас в Галичині із своїх наукових праць о. др. Василь Гаджега, прелат гр.-кат. Капітули в Ужгороді святкував 24. жовтня ц. р. 50-літний ювілей свого священства. Ювілят, ширий народовець, є одним з найвизначніших і найбільш заслужених священиків на Закарпаттю. Працював з великою ревністю на різних духовних становищах (як душпастир і знаменитий педагог) і має за собою немалий та дуже цінний науковий дор.бок. Визначному Священикови-громадянинови бажає і наша редакція обильного Божого благословення і ще неодного успіху в його всесторонній праці.

Академічні Вечорі. Богословське Наукове Товариство у Львові проголосило і на цей рік цілу низку викладів з ділянки богословії, філософії, сусп. економії, літератури й ін. п. з. „Академічні Вечорі“, які, як і попередніми роками, стягають маси інтелігентних слухачів, старших і молоді, які кожної неділі виповнюють простору сальо „Української Бесіди“ по береги. Перший виклад н. т. „Ісус Христос у світлі ліберальної критики“ виголосив професор біблійної історії Н. Зав. на львівській Богословській Академії, о. др. Василь Лаба.

Перемога українського Закарпаття у шкільнім плебісциті. На Закарпаттю зарядила чеська влада шкільний плебісцит, який зводився до того, що батьки шкільної молоді мали заявитися, з яких підручників мають учитися їх діти: з українських чи московських (як відомо, під цим оглядом на Закарпаттю страшний хаос, піддержуваний ще й чеськими урядовими чинниками). — Не зважаючи на нечувану демагогічну акцію москвофілів за введенням московських підручників на Закарпаттю, Українці шкільний плебісцит виграли, здобуваючи в цілім краю понад 60 відсотків голосів.

Вислід голосування у 12-ох шкільних округах такий: за українськими підручниками заявилося: 95 проц. у Березівщині, 82 проц. в Рахівщині, 80 проц. в Іршавщині, 72 проц. в Тячівщині, 75 проц. в Волівщині, 70 проц. у Сєвлющині, 51 проц. у Перечинщині і Березнянщині, 50 проц. у Хустщині, 40 проц. в Ужгородщині, 36 проц. в Мукачівщині і Росвігівщині та 34 проц. у Свалявщині.

До перемоги українського напрямку в шкільному нав-

чанню причинився в неمالій мірі і величавий Просвітянський Зїзд (17. X. 1937 в Ужгороді), який своєю красою і могутністю відкрив неодному несвідомому чи збаламученому очі на те, де властиво лежить сила і майбутність народу.

Чи таке деінде можливе? В часописи „Наш Лемко“, в ч. 23, з дня 1. XII. 1937, появилсь допис п. з. „Відклики до Риму й варшавської Нунціятури“, який знов кидає яскравий жмут світла на те, що діється нині на Лемківщині, себто на області Лемківської Адміністрації. Такий допис не відокремлений і не одинокий, їх подає наша преса щораз то більше. А свідчать вони про те, що церковні відносини в Лемківській Адміністрації нездорові і що тамошня церковна політика пахне занадто політичним духом, який готовий довести там до ще більших ускладнень.

Ось що пише „Наш Лемко“:

„Відклики до Риму, зглядно до папської Нунціятури у Варшаві внесли такі українські священники з Лемківщини:

1) о. Д-р Йосафат Кабарівський завідатель парохії в Святковій Великій, від грамоти припинення в уряді й в чині з 25. листопада 1936 року. Ч. 3684, вніс два відклики до Риму: один упрост, другий через папську Нунціятуру у Варшаві; 2) о. Михайло Фуглевич, б. парох у Королику Волоськім біля Рима Nova, післав проти грамот усунення з парохії з дня 17. XI. 1936 р., Ч. 3630 і з дня 21. березня 1937 р., Ч. 549, два відклики до Риму, а проти позбавлення поміч сотрудника, о. Даміяна Дзями, одно письмо до папської Нунціятури у Варшаві; 3) о. Михайло Величко, парох у Боську, проти декрету позбавлення деканального уряду з дня 10. липня 1936. р. Ч. 2331. вніс два письма до варшавської Нунціятури, а проти канонічного напмінення, погрози припинення в чині й усунення з парохії з дня 18. серпня 1936 р., Ч. 2779, проти канонічного нагляду з дня 21. серпня 1936 р., Ч. 2790, та проти здержання дотації за лютець і березень 1937 р. два відклики до Риму; 4) о. Стефан Шалаш, парох в Мисцовій, проти грамоти безправного позбавлення деканального уряду з дня 10. липня 1936 р., вніс одно письмо до варшавської Нунціятури, а проти візвань до опущення парохії з дня 28. січня 1937 р., Ч. 120, та з дня 8. лютого 1937 р., Ч. 184 два відклики до Риму; 5) о. Василь Мигаль, парох в Прусіку біля Сянока, проти візвання до уступлення з парохії, післав одно письмо до Риму; 6) о. Михайло Цолта, парох у Ванівці біля Коросна, проти грамот намінення і візвання до опущення парохії з дня 3. грудня 1936 р., Ч. 3727, з дня 23. квітня 1937 р., Ч. 818 та з дня 11. травня 1937 р., Ч. 928 написав відклик до Риму; 7) о. Николай Заяць, б. завідатель в Чорноріках біля Коросна, проти приказів переїнтабулювати місцевий церковний

дім об-ву ім. Качковського з дня 4. XI. 1936 р. і з дня 13. грудня 1936 р. року, а відтак проти декрету перенесення до Вільхівця з дня 15. березня 1937 р. написав два відклики до Риму; 8) Проти демонстраційного іменування грамотами з дня 10. липня 1936 р., Ч. 2331 і 2332 риманівським і дуклянським деканами москвофілів, внесли дві збірні скарги до Риму, згл. до варшавської Нунціятури українські священники риманівського і дуклянського деканатів.

Крім цього численні рекурси до Риму, згл. до варшавської Нунціятури вплинули теж і від інших священників-Українців з Лемківщини, яких не зареєстровано“.

Документ часу. З кругів наших читачів дістали ми ось який документ до поміщення.

Nowosiółka, dnia 8. listopada 1937 Zarząd Gminy Nowosiółka pow. podhajeckiego Nr. 1/14/37. — Święto Państwowe 11-go listopada, wywieszenie chorągwi państwowych. Do Wiel. ks. Zenona Czubatego jako urzędnika stanu cywilnego w Nowosiółce. W związku ze zbliżającym się Świętem Państwowym 11-go listopada jako rocznicy odzyskania Niepodległości przez Rzeczpospolitą Polską, zarządzam wywieszenie chorągwi Państwowej na budynku administracyjnym. Na wypadek gdyby Towarzystwo nie posiadało takowej należy niezwłocznie zakupić. Równocześnie ostrzegam, że winni nie zastosowania się do powyższego zarządzenia zostaną pociągnięci do surowej odpowiedzialności z art. 18 prawa o wykroczeniach.

Wójt Gminy Nowosiółka :

Tadeusz Barys.

Волосний уряд в католицькій державі вже забув навіть, як називається будинок, в якому міститься парохіальний уряд та мешкає „urzędnik stanu cywilnego“. Добре було б, коли б вищі адміністраційні власті повчили дотепного п. війта, що титул священника не є „urzędnik stanu cywilnego“, що будинок парохіального уряду це не „budynek administracyjny“ та що гр.-католицькими парохіями не заряджує ані ніяке „Towarzystwo“, ані кагал, ні протестанський збір, тільки парох.

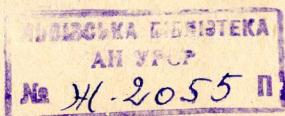
|||||||

Печатається за дозволом Митрополичого Ординаріату у Львові

Видає Бог. Наук. Товариство

Відповідальний редактор: о. Петро Хомин.

З друкарні „Бібльос“, Львів, Японська 7. Тел. 214-78.

ПРОСИМО слішитися з замовленням найцікавішого
і найдешевшого календаря, яким є

Український Християнський Календар на 1938 рік

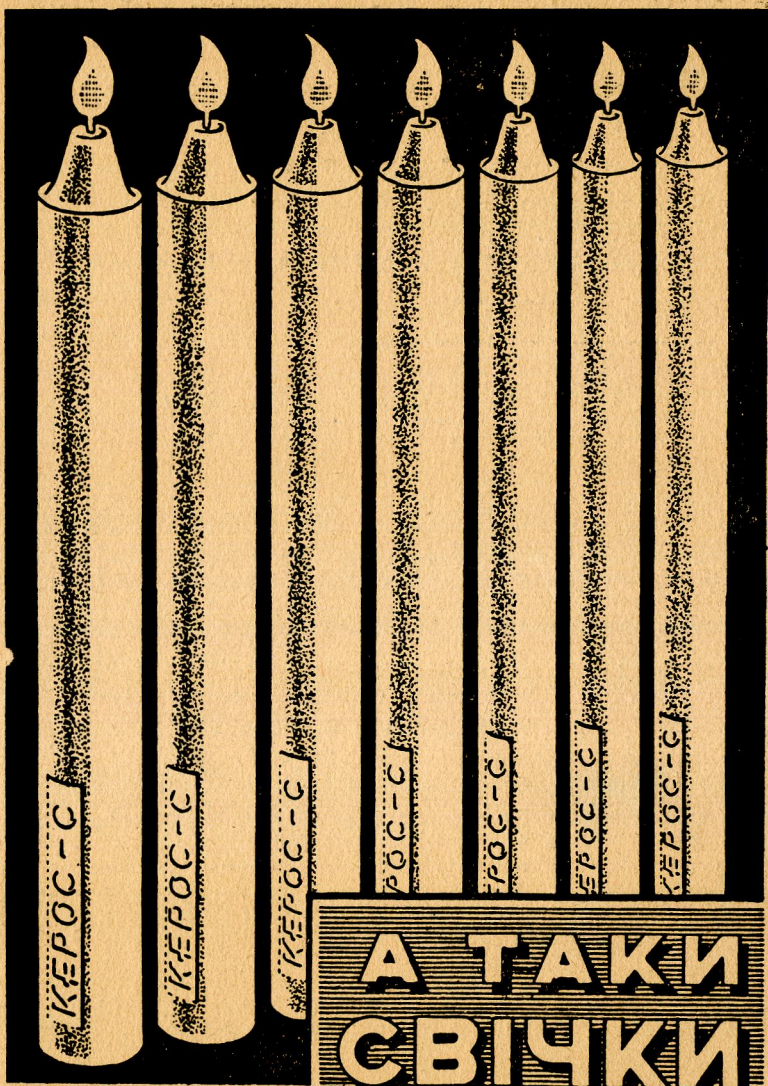
Ціна 75 сот., порто 25 сот. При замовленні найменше 10 примірників 15 сот. рабату від кожного календаря. Замовляти: Видавництво „МЕТА“, Львів, Японська 7/II.

**ЗНАНА ЗІ СОЛІДНОСТІ
КРАВЕЦЬКА РОБІТНЯ
ВАСИЛЯ ХОМИНА
У ЛЬВОВІ вул. ДОМІНІКАНСЬКА II.
Тел. 283-95**

б. співробітника першорядних заведень, в Білгороді і Загребі (Югославія). Виконує всякі замовлення з обсягу мужеських і священських одягів, як: реверенди, мантоліни, колпаки, кольоратки, папістики, загортки, порохівники, плащі, футра, фраки, смокінги, маринарки, студентські однострої і т. п. Гарнітури з власного і доставленого матеріалу.

Ціни як найприступніші. Солідне виконання, після найновіших взорів моди і випробованого англійського крою.

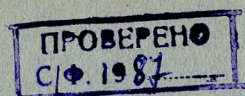
1. Реверенда грецька з гварантованої крепи	80—125 зл.
2. „ римська „ „ „	75—120 „
3. „ „ „ „ камгарну	70—115 „
4. Пальто зимове з сибєрини на вовняній ваталіні	95—155 „
5. „ літнє з бельської крепи	90—145 „
6. „ „ з камгарну	85—130 „
7. Мантоліна римська	35— 70 „
8. Порохівник	40— 80 „
9. Колпаки	5— 15 „
10. Кольоратки	2— 10 „

А ТАКИ
СВІЧКИ

„КЕРОС-С“
НАЙЛІПШІ

1,50

ИЛ 22 658
1937

НИВА

XXXII
1937